

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΥΜΑΙΩΝ «ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ»

Τ Α Σ Υ Μ Α Ϊ Κ Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΑΛΕΞ. Σ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

ΑΘΗΝΑ 1984

ΣΩΤΗΡΙΟΥ Α. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

ΤΑ ΣΕΒΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΑΙΩΝ *

Ἐξωκκλήσια καὶ Μοναὶ

Α'. ΝΗΣΟΣ ΝΥΜΟΣ

α') Ἡ περιοχή

Ἀπὸ τὰς περὶ τὴν μητέρα Σύμην ἀδελφὰς νησίδας μεγαλυτέρα τυγχάνει ἡ νῆσος Νύμος¹ ἔχουσα ἑκτασιν ἀπὸ βορρᾶ μὲν πρὸς νότον δύο μιλίων, ἀπὸ ἀνατολῶν δὲ πρὸς δυσμὰς ἑνὸς καὶ ἀπέχουσα κατ' εὐθεΐαν ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Σύμης 2.03 μίλια.

Αὕτη κεῖται ἀπέναντι τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τῆς Σύμης καὶ πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Διαπόρι, μετὰ τοῦ ὁποίου σχηματίζει τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν ὁ ὁποῖος εἶναι πολὺ στενός, τὰ δὲ νερά του ἀβαθῆ. Λόγω τῆς στενότητός του ταύτης καὶ τοῦ μικροῦ του βάθους τὰ μεγάλα ἱστιοφόρα καὶ τὰ ἐκτελοῦντα τὴν γραμμὴν Πειραιῶς - Σύμης ἀτμόπλοια ἀποφεύγουν νὰ διέλθουν δι' αὐτοῦ, ἐκ τοῦ φόβου προσαράξεως, καὶ προτιμοῦν, κατὰ τὸν εἰσπλουν εἰς Σύμην καὶ τὸν ἐκπλουν ἐξ αὐτῆς, νὰ παραπλέουν τὴν Νύμον. Ἀφορμώμενοι δὲ τινες ἐκ τῆς στενότητος τοῦ πορθμοῦ καὶ τῶν γεωλογικῶν στρωμάτων τοῦ πυθμένος του ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς ὁμοιότητος τούτων πρὸς τὰ γεωλογικὰ στρώματα τῆς Σύμης, συμπεραίνουν ὅτι δὲν εἶναι ἀπίθανον κατὰ τὸν αἰῶνα τῶν μεγάλων γεωλογικῶν μεταβολῶν ἡ Νύμος νὰ ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς Σύμης ἀποσπασθὲν αὐτῆς συνεπείᾳ σεισμικῶν κατολισθήσεων εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου.

Παρὰ τὴν μεγάλην τῆς ἑκτασιν ἡ Νύμος, ἐπειδὴ εἶναι βραχὺδης, ἄδεν-

1. Γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ νησιοῦ βλ. Παπαχριστοδοῦλου Χριστοδοῦλου, «Τὰ τοπωνύμια τῆς Σύμης», Τὰ Συμαϊκά, τ. Α' (1972), σ. 56.

δρος και ἄγονος, οὐδέποτε κατωκλήθη, διὸ και ἐθεωρήθη κατάλληλος διὰ τὴν ἐκεῖσε ἐγκατάστασιν τοῦ Λεπροκομείου τῆς Σύμης.¹

1. Παραθέτομε ἀπὸ τὸν Κώδικα ἀριθ. 23 (σελ. 58 - 59) τῆς Δημαρχίας Σύμης ποὺ βρίσκεται στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Δωδεκανήσου, τὸ ἔγγραφο ἀριθ. 14 τῆς 18ης Ἰουνίου 1870, ἀπὸ τὸ ὁποῖο μαθαίνουμε πὼς τὴν ἄδεια νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ νησί Νόμος «ὕπὲρ ὠφελείας τῶν ἐπ' αὐτοῦ λωβῶν» εἶχε δώσει ὁ βαλὴς τοῦ Ἀρχιεπαγγέλου Ἀχμέτ Καϊσαρλί πασάς τὸν Αὐγούστο τοῦ 1869, ὅταν εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴ Σύμη. Ἐπίσης πληροφοροῦμαστε τὸν τρόπο ποὺ χρησιμοποιήθηκε, γιὰ νὰ περιέλθει στὴν Κοινότητα ἡ κυριότητα και ἡ ἐκμετάλλευσή τῆς Νόμου. Σημειώνουμε ὅμως ὅτι ἡ ἄδεια αὐτὴ τοῦ Τούρκου Διοικητῆ εἶχε δοθεῖ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησή ποὺ ὁ ἴδιος εἶχε ἐνεργήσει (Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 1869) μὲ στόλο και στρατό, γιὰ νὰ κατὰργήσει τὸ προνομιακὸ καθεστὸς ποὺ ἴσχυε στὶς Νότιες Σποράδες ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σουλταίν, τοῦ σουλτάνου ποὺ τὸ καθιέρωσε. (Πρβλ. Ἀλεξάνδρου Σ. Καρανικόλα, Νότιες Σποράδες, Σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορία τῶν προνομίων τους, Παρνασσὸς τ. Π' (1971) ἀριθ. 3, σ. 424 κέξ.). Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφο :

«Διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου δηλοῦται, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Α. Ἐξ. ὁ Γενικὸς Διοικητῆς τῶν ὀθωμανικῶν νήσων τοῦ Ἀρχιεπαγγέλου, Ἀχμέτ πασάς, κατὰ τὴν ἐνταῦθα περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἄφισιν του, ἐνηρεστήθη νὰ ἀφήσῃ τὸ νησιδίων τὸ ἐπιλεγόμενον Νήμον (sic) ὑπὲρ ὠφελείας τῶν ἐπ' αὐτοῦ λωβῶν, ἐπειδὴ μὴ ἐπιτροπομένης, κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς Α. Ἐξ., τῆς συντάξεως τοῦ περὶ τούτου ἐγγράφου ἐπ' ὀνόματι τῶν λωβῶν ἡ τῆς Κοινότητος ἀνάγκη ἐγένετο νὰ συνταχθῇ πωλητήριο ἐπ' ὀνόματι προσώπων ἰδιαιτέρων, διὰ τοῦτο δὲ παρουσιάσθημεν οἱ ὑπογεγραμμένοι Βασίλειος, Βενιαμὴν και Κωνσταντῖνος Β. Φαρμακίδης ὡς ἀγορασταὶ τοῦ νησιδίου τούτου (διὰ λογαριασμὸν τῆς Κοινότητος) και οὕτω τὸ τοῦ ἐν λόγῳ νησιδίου Νήμον πωλητήριον ἐγγράφον συντάχθη ἐπ' ὀνόματι ἡμῶν και ἐπειδὴ οἱ ἐπὶ τοῦ νησιδίου τούτου λωβοὶ ἀνάκαθεν διετηροῦντο και εἰς τὸ ἐξῆς θέλουσι διατηρεῖσθαι ὑπὸ τῆς Κοινότητος, και κατὰ συνέπειαν και ἡ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλεια ἀνήκει εἰς τὴν Κοινότητα, διὰ ταῦτα πάντα οἰκιοθελῶς και ἀπαραισιότως δηλοποιοῦμεν και ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἐπ' ὀνόματί μας ἀγορὰ τοῦ νησιδίου τούτου ἐγένετο πραγματικῶς διὰ λογαριασμὸν τῆς Κοινότητος τῆς νήσου ταύτης και κατὰ συνέπειαν οὐδὲν δικαίωμα ἔχομεν ἐπ' αὐτοῦ, οὔτε ἡμεῖς οὔτε τις τῶν κληρονόμων μας, ἀλλ' ἡ ἰδιοκτησία αὐτοῦ ἀνήκει καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν Κοινότητα, τὴν ὁποίαν κληρονομοῦμεν ἐξουσιάζομεν τοῦ νησιδίου Νήμον, και ἥτις Κοινότης τῆς νήσου ταύτης θέλει ἀπολαμβάνει τῆς ἐκ τούτου ὠφελείας ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπικῶν και ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς νήσου ὡς και πρότερον.

Παραδίδομεν ὅθεν πρὸς τὴν Κοινότητα και τὸ ἐπ' ὀνόματι ἡμῶν συνταχθὲν πωλητήριο και ὀφείλομεν, ἐπειδὴ κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς Α. Ἐξ. ἀπαγορεύεται ἡ ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος δημοπρατήσις τῆς ἐνοικιάσεως τοῦ νησιδίου τούτου, νὰ δημοπρατῶμεν μὲν ἐξ ὀνόματός μας τὴν ἐκμίσθωσιν τῆς ἐτήσιον ἐνοικιάσεως αὐτοῦ, νὰ παραδίδομεν δὲ πρὸς τὴν Κοινότητα τὸ κατ' ἔτος ἐκμίσθωμα αὐτοῦ.

Εἰς ἐνδειξὴν συντάχθη ἡ παρούσα πράξις ἐν τῷ τῆς Κοινότητος Κώδικι, και ἀναγνωσθεῖσα εὐκρινῶς και μεγαλοφώνως παρ' ἡμῶν ὑπεγράφη ἰδιοχείρως παρ' ἡμῶν, σήμερον τὴν δεκάτην ὀγδόην Ἰουνίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ, ἡμέραν πέμπτην και ὥραν ἐνδεκάτην π.μ. ἐν Σύμῃ.

Ἵπογρ. Βασίλειος Βενιαμὴν
Κων. Φαρμακίδης. »

"Ὅπως αἱ ἄλλαι περὶ τὴν Σύμην νησίδες οὕτω καὶ ἡ Νύμος ἀποτελεῖ ιδιοκτησίαν τῆς Δημαρχίας τῆς νήσου Σύμης, ἡ ὁποία κατ' ἔτος τὴν ἐκθέτει εἰς δημόσιον πλειστηριασμὸν διὰ τοὺς βοσκούς, οἱ ὅποιοι μετακινουῦν ἐκεῖ τὰ ποιμνία των, ἔνθα ὑπάρχει πλουσία βοσκή.

Καλλιεργήσιμον ἔδαφος ἡ Νύμος ἔχει μόνο εἰς τὴν πλαγιὰν τὴν κειμένην εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς καὶ Νότον τμήματός της καὶ δὴ ἄνωθεν τοῦ ἐξωκκλησίου τῆς Παναγίας τῆς Ὑπακοῆς. Τὸ τμήμα τοῦτο καλλιεργεῖται ἀπὸ τοὺς ἐκμισθωτάς βοσκούς. Καίτοι, δ' ὡς ἐλέχθη, ἡ νησίς εἶναι ἄδενδρος, ἐν τούτοις εἰς τινὰ μέρη φύονται μερικά ἀγριελαῖα.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑΙ ΤΗΣ ΝΥΜΟΥ

1. Ὁ ὀρμίσκος τῆς Παναγίας τῆς Ἀποκουῆς.¹ Μικρὸς ὄρμος εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν τῆς νησίδος, παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἐξωκκλήσιον.

2. Τὰ Ψηλὰ Γκερμεῖρια. Ἀπόκρημνοι ὑπερύψηλοι βράχοι εἰς τὴν ΝΔ. παραλίαν τῆς νησίδος. Ἐκεῖ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἔχουν ὑπερβολικὸν βάθος (ἄπατα νερά).

3. Τὸ Ξύλον. Μικρὰ καὶ στενὴ βραχονησίς, μᾶλλον σκόπελος, κείμενος παρὰ τὴν ΝΑ. βραχὴν ἀκτὴν τῆς Νύμου, ὅχι μακρὰν ταύτης καὶ ὀλίγον πρὸ ἐπάνω ἀπὸ τὰ Ψηλὰ Γκερμεῖρια. Ἡ ἐπωνυμία Ξύλον ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἀπὸ μακρὰν ὁ σκόπελος αὐτὸς φαίνεται παρὰ τὴν ἀπορροῶγα ἀκτὴν τῆς Νύμου ὡς ξύλον ἐπιπλέον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

4. Τὸ Ταβύρι. Ἀβαθὴς καὶ ἀμμώδης κολπίσκος (γιαῖλα), ἀνοικτὸς πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, ἐστραμμένος πρὸς Ἀνατολὰς, μὲ μικρὸν λιμενίσκον ἀριστερὰ τῶ ἐισπλέοντι. Εἰς τὸ μέσον καὶ πολὺ πλησίον τῆς παραλίας του ὑπάρχει φρέαρ μὲ πόσιμον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖ μεγάλως τὰ ποιμνία καὶ τὰ ἐκεῖθεν διερχόμενα πλοῖα. Ἡ προέλευσις τοῦ τοπωνυμίου τούτου μᾶς εἶναι ἄγνωστος.²

5. Τὰ Θαλάρια. Ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, ἐπὶ βράχου ἄνωθεν τοῦ ὄρμου τοῦ Ταβυριοῦ, ἔνθα σώζονται ἐρείπια μικρᾶς ἀκροπόλεως καὶ ἀρχαίων κτισμάτων, πλησίον δ' αὐτῶν παλαιὰ στέρνα κατεστραμμένη.

6. Ἡ Μακριά. Ἀκρωτήριον εὐρισκόμενον εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν τοῦ Ταβυριοῦ καὶ κατὰ τὴν ΒΔ. ἄκρην τῆς Νύμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ἕτερος κολπίσκος. Ἡ ἐπωνυμία Μακριὰ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης προέκτασις τοῦ ἀκρωτηρίου, τῆς πέτρας ποὺ τὸ σχηματίζει, εἶναι ἀρκετὰ μακρὰ (κατὰ τὸ συμαϊκὸν ἰδίωμα μακριά), ἔχει δηλαδὴ ἀρκετὸν μᾶκρος.

1. Τῆς Ὑπακοῆς. Προῆλθε ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὴν πρόθεσιν ἀπό· γι' αὐτὸ καὶ ἡ ψιλή.

2. Ὁ Χρ. Παπαχριστοδούλου, ἐ.ἀ., διερωτᾷται ἂν ἔχει σχέση μὲ τὰ προσελληνικὰ τάβα, Ταβύριον, Ἀταβύριον.

7. Τὰ Φραγκόγιαλα. Τέσσαρες μικροὶ ὄρμοι με ἀμμώδη παραλίαν, κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς νησίδος, ὁ εἰς παραπλευρώς τοῦ ἄλλου, ὅπως Τὰ Συκίδια τοῦ Νιμπορείου. Ἄγνωστον μᾶς εἶναι πόθεν προῆλθε τὸ τοπωνύμιον.¹

8. Ἡ Πελεκουσα. Ὅρμος με ἀμμώδη παραλίαν κατὰ τὴν ΝΔ. πλευρὰν τῆς νησίδος, ὁ ὁποῖος εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν. Εἰς τὸ στόμιον τοῦ ὄρμου τούτου καὶ παρὰ τὸ θαλάσσιον ρεῦμα τοῦ Διαποριοῦ ὑπάρχουν τρεῖς σκόπελοι. Ἡ ἐπωνυμία πρέπει νὰ προῆλθε ἐκ τοῦ ὅτι οἱ βράχοι ἐκεῖ φαίνονται σὰν πελεκημένοι.

9. Ἐναντι τῆς Πελεκουσᾶς κατὰ τὴν ΝΔ. πλευρὰν τῆς Σύμης καὶ ὄχι πολὺ μακρὰν τῆς βραχώδους ἀκτῆς τῆς τῆς κειμένης μεταξὺ τοῦ ὄρμου τοῦ Ἄι - Σίδερου (Ἀγίου Ἰσοδώρου) καὶ τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Τολιοῦ, κεῖνται δύο μικρὰ νησίδια, Χοντρος καὶ ἡ Πλάτη, ΝΔ. δὲ τῆς τελευταίας ὑπάρχει καὶ τρίτον ἡ Ὁξά. Καὶ αἱ τρεῖς αὗται νησίδες δὲν εἶναι μὲν βραχώδεις, δὲν ἔχουν ὅμως ἀρκετὸν ἔδαφος πρὸς καλλιέργειαν. Ἐπιπλέον στεροῦνται βλαστήσεως καὶ ὕδατος διὸ καὶ οὐ μόνον οὐδέποτε κατωκλήθησαν ἀλλὰ καὶ δὲν προσφέρονται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὑπολογισίμου γεωργίας ἢ κτηνοτροφίας. Εἶναι ὅμως προσδοφόροι διὰ τοὺς ἀλιεῖς, διότι αἱ ἔναντι τῆς Ἀνατολῆς ἀκταὶ των εἶναι εἰς πάντας γνωσταὶ ὡς πλούσιοι ψαρότοποι. Ἐπὶ πλέον ἡ Πλάτη κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ δὴ κατὰ τὰ πρωτοβρόχια δέχεται ὁμαδικὴν ἐπίσκεψιν ἀλιέων καὶ ἄλλων Συμαίων, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι γεμάτη ἀπὸ νοστιμιτάτους καραβόλους (σαλιγκάρια), γνωστοὺς παρὰ Συμαίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα Καραβόλοι τῆς Πλάτης (καλουργιές).

β) Ἐξωκκλήσια

Ἐπὶ τῆς Νύμου ὑπάρχει ἓν μόνον ἐξωκκλήσιον, ἡ Παναγία ἢ Ἀπακοή (ἡ Παναγία ἢ Ὑπακοή). Εὐρίσκεται εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν τῆς νησίδος καὶ ἀκριβῶς πλησίον τῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο τὸ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διατηρηθὲν λεπροκομεῖον Σύμης.² Πρόκειται περὶ παλαιοῦ ἐξωκκλησίου Γ' κατηγορίας.

Τὸ Τέμπλον τοῦ εἶναι μικρὸν καὶ ξύλινον, κατασκευασθὲν ἐπ' ἐσχάτων, ἐνῶ αἱ ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνες εἶναι μὲν παλαιαὶ ἄνευ ὅμως ἀξιολόγου ἱστορήσεως.

Τὸ Πλατύ τοῦ εἶναι ἀρκετὰ εὐρύχωρον. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει μεγάλη εὐσκιόφυλλος χαρουπιὰ ὡς καὶ τινες ἄλλαι μικρότεραι, αἱ ὁποῖαι κατασκιάζουν τὴν ὅλην τοποθεσίαν ἐπιχαρίτως. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἐντὸς αὐτοῦ συκαὶ καὶ

1. Ὁ Χρ. Παπαχριστοδούλου, ἐ.κ. σ. 63 τὸ παραλλήλizei μετὰ τὸ Σαρακηγόγιαλο καὶ τὸ Τουρκογιάλι.

2. Γὰ τὸ λεπροκομεῖο αὐτὸ βλ. Σωτήριος Καρνανόλα, Δωδεκανησιακὴ Ἐπιθεώρηση, ἔτος 2 (1948), σσ. 98 - 100.

μερικά ἄλλα δένδρα καθὼς καὶ ἓνας παλιὸς θόλος, τρία μικρὰ δωμάτια καὶ τρεῖς στέρνα.

Ἐξω ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ μονυδρίου καὶ παρὰ τὴν παραλίαν ὑπάρχουν ἐξ μεγάλα νεόκτιστα δωμάτια μὲ τρεῖς στέρνα.

Ἡ ἐπέτειός του (τῇ 15ῃ Αὐγούστου, ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου) ἐορτάζεται μὲ κανονικὸν δεκαπενταλείτουργον, ἡ δὲ κυρία ἡμέρα τῆς ἐορτῆς, χάρις εἰς τὰς συντόνους προσπαθείας τῶν ἐπιστατῶν τοῦ ἐξωκκλησίου, πανηγυρίζεται λαμπρότερον καὶ ἐκπρεπέστερον ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐορτὴν τῆς Παναγίας ἐν Σύμῃ, ἐπειδὴ καὶ περισσότεροι προσκυνηταὶ συγκεντρῶνται καὶ καλυτέρα μουσικὴ διατίθεται. Ἡ μετὰβασις καὶ ἐπιστροφή τῶν ἐορταστῶν γίνεται μὲ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα πλωτὰ μέσα, ἥτοι μὲ ἰστιοφόρα παντὸς τύπου ἀλλὰ καὶ μὲ εὐδρόμους λέμβους, εἰς τὰς ὁποίας κωπηλατοῦν λεβεντόπαιδες τῆς νήσου μας καθὼς καὶ λιγερόκορμοι κόραι, ἄριστα ἐξησκημέναι εἰς τὴν κωπηλασίαν καὶ τὴν κολύμβησιν.

Κατὰ τὸ ἐγγὺς παρελθόν, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ, παρετίθετο κοινὸν δεῖπνον ἐκ τῶν ἀφθόνων εἰς ποικιλίαν νηστησίμων φαγητῶν τῶν ἐορταστῶν, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας ἠκολούθει δεξίωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν προσεφέρετο εἰς τοὺς ἐορταστὰς ἐκ μέρους τῶν ποιμένων τῆς νησίδος ἀπόγαλα καὶ καφές. Τὴν δὲ μεσημβρίαν παρετίθετο κοινὸν γεῦμα ἐκ τῶν ἐδεσμάτων τῶν συνεορταστῶν, μετὰ τὸ ὁποῖον ἠκολούθει «μολπὴ τ' ὄρχησις τε», ἥτοι μουσικὴ καὶ χορὸς μὲ τοπικὰ ὄργανα. Ἡ οἰκογενειακὴ αὕτῃ διασκέδασις κατέπαυε περὶ λύχνων ἁφάς, ὅτε οἱ πανηγυρισταὶ ἐπέστρεφον εἰς τὰ ἴδια.

Ἐνίοτε πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ταμείου τοῦ ἐξωκκλησίου ἡ πρὸς ἀποπεράτωσιν ἔργου τινὸς ἐν αὐτῷ ἐλάμβανε χώραν τὸ ἔθιμον τῆς Παναγιᾶς¹.

Τὸ ἐξωκκλήσιον Παναγιὰ ἡ Ἀπακουὴ ἀνήκει ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν κυριότητα τῆς οἰκογενείας τῶν Μουστάκηδων, θεωρεῖται δὲ ὡς ἐν ἀπὸ τὰ πλέον καλοπεριποιημένα ἐξωκκλήσια τῆς Σύμης. Ἐπιστάτης του ἀναγνωρίζεται ἡ οἰκογένεια αὕτῃ, ἡ ὁποία τὸ ἀνακαίνισε καὶ ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ προβαίνει εἰς τὰς ἐκάστοτε ἀναγκαίας ἐπισκευάς.

Β'. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΜΕΡΙΑΣ

Ἡ περιφέρεια αὕτη περιλαμβάνει μεγάλην ἰσόπεδον ἔκτασιν κειμένην πρὸς βορρᾶν τοῦ κάτω μέρους (τῆς κάτω μεριᾶς κατὰ τὸ συμαῖκόν ἰδιῶμα) τῆς Μονῆς Ρουκουनिώτῃ καὶ ὀρίζεται πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τὰ κράσπεδα τῶν

1. Γιὰ τὸ ἔθιμο αὐτὸ βλ. Σωτηρίου Καρανικόλα, «Ἡ Παναγιὰ (ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα τῆς Σύμης)», Συμαῖκόν Βῆμα, ἔτος 1 (1937) φ. 9 καὶ Δωδεκάνησος Ἀλεξανδρείας, φ. 179 τοῦ 1937 (ἀναδημοσίευση).

ὕψωρειῶν τοῦ ὄρους ὁ Βοῦνος,¹ πρὸς τὰ ΝΔ. ἀπὸ τὸ Μέσα Νημοργιά,² πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τὰ ὑψώματα τὰ ὁποῖα δεσπόζουν τῆς τοποθεσίας Τουρκογιάλι³ καὶ πρὸς τὰ ΒΑ. ἀπὸ τὸν ἀγροτικὸν δρόμον ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὸ Τολί.

Σημειώνω ὅτι τὸ Τολί εἶναι μεγάλος ὄρμος (μεγάλη γιάλα),⁴ ἐστραμμένος πρὸς δυσμὰς, μὲ φρέαρ ποτίμου ὕδατος εὐρισκόμενον ἐντὸς περιτοχισμένου ἀγροῦ μὲ τρεῖς χαρουπιές, ἰδιοκτησίας τῆς Μονῆς Ρουκουनिώτου, καὶ ἀπέχον ὀλίγα μόλις μέτρα ἀπὸ τῆς παραλίας. Τολί ἐπίσης ἐπωνυμίζεται καὶ ἡ περὶ τὸν μεγάλον τοῦτον ὄρμον πλαγιὰ μὲ καλλιεργησίμους ἀγρούς, ἡ ὁποία φθάνει ἕως τὸν "Αἰ-Δημήτρη τῆς Κάτω Μεριᾶς καὶ τὴν τοποθεσίαν Κουρκουμάς,⁵ ἡ ὁποία καὶ αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ μικροὺς καλλιεργησίμους ἀγρούς καὶ εὐρίσκεται μεταξὺ Τολιοῦ, "Αἰ-Σίδερου, Πη(γ)αδιοῦ καὶ "Αἰ-Δημήτρη. Προσθέτω ἀκόμη ὅτι εἰς τὴν πλαγιὰν αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Τολί καὶ συγκεκριμένως ὀλίγον πρὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν γιάλαν μὲ τὴν ἴδιαν ἐπωνυμίαν, ῥεεῖ δροσερὸν ὕδωρ, γνωστὸν ὡς τὸ νερόν τοῦ Τολιοῦ καὶ ὅτι παρὰ τὴν παραλίαν ὑπάρχει ἐκτεταμένος κήπος, ἰδιοκτησία τοῦ μακαρίτη Μιχαήλ Γεωργίου Κάρρη (τοῦ Γύλλου) ποὺ τὸν περιβάλλει ὑψηλὸς λιθόκτιστος περίβολος. Ἀνωθεν τοῦ κήπου τούτου ὑπάρχουν ἀρκετὰ μεγάλα χαρουπιὰ.

Ἡ περιφέρεια τῆς Κάτω Μεριᾶς ἀποτελεῖται ἀπὸ καλλιεργησίμους μικροὺς ἀγρούς καθὼς καὶ ἀπὸ μερικὰ περιβόλια μὲ κλήματα, συκιές, ἀπιδιές καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα. Ἐκασταχοῦ δὲ συναντᾷ κανεῖς καὶ μερικὰς ὑπεργήρους ἐλαίας καὶ ἀμυγδαλέας. Ἐντὸς δ' αὐτῆς, πλησίον τοῦ ἐξωκκλησίου «Ἡ Παναγία ἡ Καθολικὴ», ἀπλοῦται καὶ ὁ μεγάλος ἐλαιὼν τῆς μονῆς Ρουκουनिώτου, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁ ἐλαιῶνας τοῦ Μιχαήλη.

Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Κάτω Μεριᾶς ὑπάρχουν δύο ἐξωκκλησίαι ἡ Παναγία ἡ Καθολικὴ καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος.

1. Ἡ Παναγία ἡ Καθολικὴ

Τὸ μονύδριον τοῦτο εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἰσοπέδου τῆς Κάτω Μεριᾶς, ἐν χιλιόμετρον περίπου ΒΔ. τῆς Μονῆς Ρουκουनिώτου. Πρόκειται περὶ ἐξωκκλησίου Γ' κατηγορίας μὲ μῆκος 8,5 μέτρα καὶ πλάτος 4,5.

Τὸ ἱερόν του εἶναι ἐστρωμένον διὰ πλακῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον δάπεδον

1. Μεγθ. τύπος τοῦ ὁ βουνός, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθαν οἱ τύποι τὸ βουνόν, τὸ βουνίν, τὸ βουνάριον.

2. Γιὰ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ τοπωνυμίου βλ. Χρ. Παπαχριστοδούλου, ἔ.ἀ., σ. 56.

3. Ὁρμος μὲ ἀμμόδη παραλία. Πβ.: Φραγκόγιαλο καὶ Σαρακηγόγιαλο ποὺ ἀσφαλέστατα ἔχει σχέση μὲ ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακηνῶν.

4. Μεγθ. τοῦ (αἰ)γιαλός.

5. Γιὰ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ τοπωνυμίου αὐτοῦ βλ. Χρ. Παπαχριστοδούλου, ἔ.ἀ., σ. 52.

διὰ σκυροκονιάματος. Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὰ Ἀγία Τράπεζα, μικρὰ Πρόθεσις, ὁ Νιπτὴρ καὶ μικρὸν ἐρμάριον χρησιμεῦον διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας ἀμφίων.

Τὸ Τέμπλον τοῦ εἶναι νεότευκτον ἐκ ξύλου αἱ δὲ ἐν αὐτῷ εἰκόνες παλαιαί.

Τὸ μονύδριον ἔχει δύο παράθυρα ἐξ ὕαλου χωρὶς ἐξώφυλλα, τὸ ἐν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τὸ ἄλλο ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ καὶ ἡ θύρα εἰσόδου εἰς αὐτὸ εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς δυτικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς. Ἐχει δ' ἀνακαινισθῇ, γεγονὸς τὸ ὅποιον ἀποδεικνύεται ἐξ ἐπιγραφῆς εἰς τὸ ἀνώφλιον τῆς ἐξωθύρας τοῦ, ἐχούσης οὕτω : Ἀνηκοδομήθη τῇ 24-4-1939 τῇ εὐγενεῖ φροντίδι Ν. Νικόλη.

Τὸ Πλατὺ τοῦ εἶναι ἀρκετὰ εὐρύχωρον, μὲ περίβολον ἐκ λίθων χωρὶς ἀσβεστοκονίαμα (ξεροτοιχαλο) καὶ μὲ ἐξώθυραν ἐπὶ τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τοῦ. Ἐντὸς τοῦ περιβάλου τούτου ὑπάρχουν τέσσερα νεόκτιστα δωμάτια, στέρνα καὶ μερικὰ δένδρα. Μικρὸν τμήμα τοῦ πλατυοῦ καὶ συγκεκριμένως ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐξωθύρας εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐξωκκλησίου εἶναι ἐστρωμένον διὰ πλακῶν, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον ἔχει στρωθῇ διὰ χώματος.

Ἡ ἐπέτειος τοῦ μονυδρίου (τῇ 15ῃ Αὐγούστου — Κοίμησις τῆς Θεοτόκου) ἐορτάζεται μὲ συρροὴν προσκυνητῶν τόσον ἀφ' ἐσπέρας, ὅτε ψάλλεται ὁ Μέγας Ἑσπερινός, ὅσον καὶ ἀνήμερα, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας ἀκολουθεῖ ἐόρτιος δεξιῶσις. Τὴν παραμονὴν καθὼς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς παρατίθεται δεῖπνον καὶ γεῦμα, εἰς κοινὴν τράπεζαν, ἀπὸ τὰ ἀτομικὰ φαγητὰ τῶν προσκυνητῶν. Ἐνίοτε ἐμφανίζεται καὶ τὸ λυράκι, ὅτε καὶ ἐπακολουθεῖ διασκέδασις.

Ἡ ἐπιστάσις τοῦ ἐξωκκλησίου παραμένει εἰσέτι εἰς χεῖρας τῶν ἀδελφῶν Νικόλη (τῆς Ἀλόας).

2. Ὁ Ἅγιος Δημήτρης (Αἱς Δημήτρης)

Τὸ ἐξωκλήσιον τοῦτο εὐρίσκεται ἀπέναντι (βορείως) τῆς Παναγίας τῆς Καθολικῆς, ἥμισυ περίπου χιλιόμετρον μακρὰν αὐτῆς καὶ παρὰ τὸν ἀγροτικὸν δρόμον ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὸ Τολί, ὅπου ὑπάρχει καὶ ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα πιρνάρια τῆς Σύμης.

Πρόκειται περὶ ἐξωκκλησίου Γ' κατηγορίας ἔχοντος μῆκος 8,5 περίπου μέτρα καὶ πλάτος 4,5 καὶ ἐστρωμένον διὰ πλακῶν.

Τὸ Ἱερόν τοῦ, τὸ ὅποιον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθός του, ἔχει μικρὸν φεγγίτην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα.

Τὸ Τέμπλον τοῦ εἶναι νεότευκτον ἐκ ξύλου, αἱ δ' ἐν αὐτῷ εἰκόνες ἄλλαι μὲν παλαιαί, ἄλλαι δὲ νέαι.

Τὸ μονύδριον ἔχει δύο παράθυρα, τὸ ἐν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τὸ ἄλλο

ἐπὶ τῆς βορείας αὐτοῦ πλευρᾶς καὶ ἡ θύρα εἰσόδου εἰς αὐτὸ εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς του.

Τὸ Πλατύ του εἶναι ἀρκετὰ εὐρύχωρον καὶ περιβάλλεται ἀπὸ λιθόκτιστον περίβολον ἔχοντα ἐξώθυρον ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς του. Ἐντὸς τοῦ περιβόλου, μέρος τοῦ ὁποίου εἶναι ἐστρωμένον διὰ πλακῶν, ὑπάρχουν δύο μικρὰ δωμάτια, στέρνα καὶ μικρὸς φοῦρνος, παραπλεύρως δ' αὐτοῦ περιβόλια μὲ κλήματα, συκαῖ, φραγκοσυκαῖ καὶ τινὰ ἄλλα δένδρα.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τοῦ Ἀγίου (τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου) ἐορτάζεται πανηγυρικώτατα, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας ἀκολουθεῖ ἐόρτιον κέρασμα. Τὸ ἐξωκκλήσιον πανηγυρίζει ἐπίσης τῇ 20ῇ Σεπτεμβρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ Εὐσταθίου τοῦ μεγαλομάρτυρος, διότι ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει μεγάλη εἰκὼν τοῦ ἐν λόγῳ Ἀγίου.

Τὸ μονύδριον ἐπεσκευάσθη δαπάναις τοῦ συμπολίτου μας Βασιλείου Μανιᾶ, ὁ ὁποῖος ἀνεγνώριζετο ὡς ἰδιοκτῆτης καὶ ἐπιστάτης του.

Γ'. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΟ ΝΗΜΟΡΑΚΙ

Αὕτη περιλαμβάνει τὴν δευτέραν εἰς ἑκτασιν περιοχὴν τῆς νήσου μὲ πρῶτην τὴν περιοχὴν τοῦ Πανορμίτου. Ὅριζεται δὲ πρὸς τὰ ΒΑ. ἀπὸ τὸ ὄρος ὁ Βοῦνος,¹ πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τὰ δυτικὰ κράσπεδα τῆς περιφερείας ὁ Παλαμιδοῦς² καὶ τὴν κατάφυτον ἀπὸ πανυψήλους δρυς, ἀγριοαχλαδέας καὶ κρουκουκιᾶς, ἐντὸς ἀροσίμων ἀγρῶν, θέσιν τὰ Βαλανίδια, πρὸς νότον ἀπὸ τὰ βόρεια κράσπεδα τῆς ὁροσειρᾶς τῆς Μυρταριώτισσας³ καὶ πρὸς τὰ ΒΔ. ἀπὸ τὴν περιοχὴν Κάτω Μεριὰ καὶ χωρίζεται στὸ Μέσα καὶ Ὁξω⁴ Νημοράκι. Εἰς τὸ Ὁξω Νημοράκι παρὰ τὴν θέσιν Νέφαμμα⁵ καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου τοῦ ἄγοντος πρὸς τὴν μονὴν Ρουκουनिώτου (δρόμος τοῦ Μιχαήλ), ἀριστερὰ τῷ ἀνερχομένῳ, διακρίνονται ἐρείπια ἀρχαίων κτισμάτων.

Ἡ περιφέρεια τοῦ Νημορακιοῦ εἶναι ἐκτεταμένη κοιλάς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐδοκιμοῦν τὰ σταφύλια, αἱ συκαῖ, αἱ φραγκοσυκαῖ καὶ μερικὰ ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα. Εἰδικώτερον, τὰ φραγκόσυκα καὶ τὰ ἀχλάδια τοῦ Νημορακιοῦ, ἰδίως τὰ κόκκινα καὶ τὰ ἀλουστιανὰ⁶ εἶναι τὰ καλύτερα τῆς Σύμης, διακρι-

1. Γιὰ τὸ τοπωνύμιον αὐτὸ βλ. τὴ σημ. ἀριθ. 1 στή σ. 5.

2. Παλαμιδοῦς ὁ ἔμπορος παλαμίδων.

3. Τὸ τοπωνύμιον ἀπὸ τὸ ἐξωκλήσι τῆς Παναγίας στὴ θέσιν Μυρτάρι.

4. Ὁξω.

5. Τὸ ἀνάφαμα ἀπὸ τὸ ρῆμα ἀναφαίνω, μέρος ψηλὸ καὶ περιβλεπτό.

6. Τὰ αὐγουστιάτικα. Ὁ Αὐγουστος στὸ συμακικὸ ἰδιῶμα λέγεται Ἄλουστος, ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ ἐπίθετον ἄλουστος, ἐπειδὴ στὴ Σύμῃ τῆς πρῶτης μέρας τοῦ Αὐγούστου (αἰτίαι οἱ Δρύμες) δὲν λούονταν στὴ θάλασσα.

νόμμενα τῶν ἄλλων ἐπειδὴ εἶναι εὐγεσστα, εὖοσμα καὶ χυμώδη· ἐπὶ πλέον δὲ ἔχουν καὶ ὠραίαν ἐμφάνισιν.

Τὰ εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην ἱερὰ σεβάσματα λατρείας εἶναι τὰ ἐξωκκλήσια : "Ἅγιος Φανούριος, "Ἅγιοι Ἀνάργυροι, "Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, "Ἅγιος Δημήτριος τοῦ Λάκκου, "Ἅγιος Φιλήμων καὶ "Ἅγιος Αἰμιλιανὸς καὶ ἡ γεγραρὰ Σταυροπηγιακὴ καὶ Πατριαρχικὴ Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Ρουκουνώτου μὲ τὰ παρεκκλήσια τῆς, τοῦ Παλαιοῦ Μιχαήλη καὶ τοῦ Ἀγίου Σώζοντος ("Αἰ-Σώστη).

1. Ὁ Ἅγιος Φανούριος ("Αἰς Φανούριος)

Τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τοῦ "Οξω Νημορακιοῦ καὶ παρὰ τὴν ΒΔ. ἄκραν τῆς περιοχῆς τὰ Βαλανίδια, ἐντὸς ἀγροῦ τοῦ κτήτορός του, ἐπὶ ἀρκετὰ ὑψηλῆς τοποθεσίας ἢ ὁποῖα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἐξωκκλησίου ἐπωνυμεῖται "Αἰς Φανούρης. Ἀπὸ τὸ ὕψωμα τοῦ Ἀγίου Φανουρίου φαίνεται καθαρὰ ὁλόκληρος περίπου ἡ Κάτω Πόλις, ὁ Γαλός, ὁ ὁμώνυμος λιμὴν τῆς, ἡ τοποθεσία ὁ Παλαμιδάς μετὰ τοῦ νέου νεκροταφείου τοῦ Αἰγιαλοῦ, γνωστοῦ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ἡ Ἐλικωνίς ἀπὸ τὸ ἐν αὐτῷ ὁμώνυμον ναῖδριον, τὸ λεκανοπέδιον ἡ Δρακούντα, ἡ νησίς Νύμος, μέρος τῆς Ἀνω Πόλεως, τοῦ Χωριοῦ, καὶ αἱ ἀπέναντι μαγευτικαὶ ἀκταὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Πρόκειται περὶ ἐξωκκλησίου Γ' κατηγορίας ἔχοντος μικρὸν ξύλινον Τέμπλον, τοῦ ὁποίου αἱ εἰκόνες εἶναι ἔργον τοῦ κτήτορός του. Ἐμπροσθεν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς του ὑπάρχει μικρὸν Πλατὺ ἄνευ πλακῶν ἀλλὰ ἰσοπεδωμένον διὰ χώματος. Εἰς τὸν χώρον αὐτὸν ὑπάρχει μία ἀκακία, εἰς δὲ τὴν βορεῖαν αὐτοῦ πλευρὰν δύο μικρὰ κελλία καὶ μικρὰ στέρνα, διὰ νὰ καλύπτουν τὰς ἀνάγκας τῶν προσκυνητῶν καὶ τῶν ὁδοιπόρων.

Ἡ ἀνέγερσις τοῦ ἐξωκκλησίου χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915, εἶναι δ' ἔργον τοῦ νεαροῦ τότε Συμαίου Ἀντωνίου Γεωργίου Γαϊτάνου (τοῦ Γατανιοῦ) τοῦ εἰς τὸ "Ἅγιον Ὅρος μονάσκαντος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀββακούμ, ὅστις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νέος ὦν καὶ γνωστὸς ὑπὸ τὸ μικρὸν αὐτοῦ ὄνομα «τ' Ἀντωνάκι» διεκρίνετο διὰ τὸν θρησκευτικὸν του ζῆλον καὶ τὴν εἰς τὰ θεῖα προσήλωσίν του.

Οὗτος, πρὶν τοῦ δοθῆ ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἡ ἄδεια δι' ἀνέγερσιν τοῦ ἐξωκκλησίου, εἶχε κατασκευάσει λιθόκτιστον προσκυνητῆριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχε τοποθετήσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ νεομάρτυρος Φανουρίου, ἔργον τῆς χειρὸς του, πρὸ τῆς ὁποίας ἔκαιεν ἀκοίμητος κανδήλα. Τὸ προσκυνητῆριον τοῦτο καθ' ὅλην μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἐξωκκλησίου περίοδον ὑπῆρξε κοινὸν προσκύνημα τῶν Συμαίων. Παραπλεύρως δ' αὐτοῦ ὁ φιλόθρησκος ἐκεῖνος νέος εἶχε κτίσει καὶ μικρὸν κελλίον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διέμενεν ἀσκήων καθήκοντα ἐπιτηρητοῦ καὶ ἐπιστάτου τοῦ προσκυνηματος.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κτήτορος τοῦ ἐξωκκλησίου εἰς τὸ "Ἅγιον Ὅρος, ἐνθα οὗτος διέπρεψεν ὡς μοναχός, πρὸς ἐπιστάσιον τοῦ ἐξωκκλησίου εἶχε προσληφθῇ ἡλικιωμένη γυνή, ἡ ὁποία παρέμενε εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἐξωκκλησίου συντηρουμένη ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Γαϊτάνου, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον ἀναγνωρίζεται ὡς ἰδιοκτήτρια τοῦ ἱεροῦ τούτου σεβάσματος.

Ἡ ἐπέτειος τοῦ ἐξωκκλησίου (τῇ 27 Αὐγούστου) ἐορτάζεται μὲ πολλὴν κατάνυξιν καὶ ἱεροπρέπειαν. Εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τῆς θείας λειτουργίας λαμβάνουν μέρος τρεῖς, ἐνίοτε καὶ τέσσαρες ἢ πέντε λειτουργοὶ ἱερεῖς, τελεῖται δὲ ἀρτοκλασία ἀπὸ πληθώραν ἑπταζύμων ἄρτων. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ἑσπερινοῦ καθὼς καὶ τῆς θείας λειτουργίας ἀκολουθεῖ πλουσία δεξιῶσις, ἡ δὲ ὅλη ἐορτὴ ἐπιστέφεται μὲ χορὸν συνοδείᾳ ὀργάνων.

Κατακλείοντες τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐξωκκλησίου τοῦ Ἁγίου Φανουρίου πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι εἶναι τὸ συχνότερον λειτουργούμενον ἀπὸ τὰ ἱερὰ σεβάσματα τῆς πατρίδος μας. Δὲν παρέρχεται ἡμέρα ποὺ νὰ μὴ τελεσθῇ ἰδιωτικὴ λειτουργία ἐκ ταξίματος πρὸς τὸν νεομάρτυρα τῆς Ρόδου. Πολὺ σπανίως ἡμποροῦσε νὰ περάσῃ ἐβδομάς ἔχουσα μίαν ἢ τὸ πολὺ δύο ἡμέρας ἀλειτουργήτους. Μάλιστα κατὰ τὸ ἐγγὺς παρελθόν, ὅτε ἡ Σύμη εἶχε εἴκοσι πέντε ἱερεῖς, πολὺ συχνὰ ἐτελεῖτο λειτουργία μὲ τὴν συμμετοχὴν δύο, τριῶν, τεσσάρων, πολλάκις δὲ καὶ πέντε ἱερέων. Καὶ τότε τὸ ταπεινὸν ἐκεῖνο ἐξωκλήσιον κατηργάζετο ἀπὸ τὴν φωταψίαν τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν συλλειτουργούντων ἱερέων, ἦτο δὲ ὑπέρπληρες ἀπὸ τοὺς ἐν κατανύξει ἐκκλησιαζομένους, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐτελεῖτο ἡ λειτουργία. Ὁ δὲ ἱερεὺς ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸν Ἅγιον Φανούριον, ἔπρεπε ἢ νὰ μεταβῇ ἀφ' ἐσπέρας μετὰ τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεθύμουν τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας καὶ νὰ κοιμηθῇ ἐκεῖ ἢ νὰ ἐγερθῇ καὶ νὰ ὁδοιπορήσῃ ἀπὸ τῆς 11ης νυκτερινῆς πρὸς τὸ ἐξωκλήσιον, ὥστε νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου. Ἄλλως ὑπῆρχε κίνδυνος μεταβαίνων βραδύτερον νὰ εὔρῃ τὸ ἐξωκλήσιον λειτουργημένον καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἄπρακτος ἢ νὰ ἀναγκασθῇ νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο ἐξωκλήσιον πρὸς τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας.

2. Ἡ Ἱερὰ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιώτου¹ (Κοινῶς: τοῦ Μιχαήλη)²

Ἡ Μονὴ αὕτη, γνωστὴ παρὰ Συμαίοις μὲ τὴν ἐπωνυμίαν ὁ Μιχαήλης εὑρίσκεται εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς ἐσωτερικὸν τμήμα τῆς νήσου, εἰς τὸ τέρμα περίπου τῆς μικρᾶς ἀμπελοκοιλιάδος *Μέσα Νημοράκι* καὶ ἀποτελεῖ εὐρύχωρον

1. Γιά τὸ τοπωνύμιον βλ. Χρ. Παπαχριστοδούλου, ἑ.δ., σ. 60.

2. Μελέτη γιὰ τὴ Σταυροπηγιακὴ αὕτη Μονὴ ὁ συγγραφέας εἶχε δημοσιεύσει στὸ Συμαϊκὸν Βῆμα σὲ ἐννέα συνέχειες (φ. 175 - 178 καὶ 185 - 188 τοῦ 1953). Ἐδῶ τὰ ἀναφερόμενα στὴ Μονὴ παρουσιάζονται θεωρημένα καὶ συμπληρωμένα.

τετράγωνον πού, τὸ περικλείει, κατὰ τὰ παλαιὰ μοναστηριακὰ ἔθιμα, ὑπερύψηλος περίβολος, ὁ ὁποῖος τὴν παρουσιάζει ὡς μικρὸν κάστρον. Καθ' ὃ Σταυροπηγιακὴ, ὑπάγεται διοικητικῶς ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἐποπτεύεται διὰ τὴν οἰκονομικὴν τῆς διαχειρίσιν ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτου Ρόδου, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ὁποῖου ὑπάγεται ἡ Σύμη, ὅστις ἀσκεῖ ἐξαρχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς μονῆς.

Τὸ Καθολικὸν τῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ, ἔχει κτισθῇ ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς, τοῦ Παλαιοῦ ἢ Κάτω Μιχαήλ, ὅπως συνήθως ἀποκαλεῖται, καὶ ἔχει μῆκος 13,5 μέτρα, πλάτος 5 καὶ ὕψος 7,5. Εἶναι ρυθμοῦ νεωτέρου βυζαντινοῦ, μονόκλιτος ἄνευ προνάου, μὲ μικρὸν τροῦλλον ἐστηριγμένον ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ ναοῦ, ἱστορημένος διὰ νωπογραφιῶν καὶ στασιδωμένος, τὸ δὲ δάπεδόν του, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐστρωμένον μὲ κισσαρόπλακες, ἔχει διακοσμῆσεις ἀπὸ μικρὰ χαλίκια.

Τὸ Ἱερὸν Βῆμα τοῦ ναοῦ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθός του καὶ ἔχει μικρὸν φεγγίτην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα. Ἡ Ἀγία του Τράπεζα εἶναι ξυλίνη, ἀρχικῶς μὲ κιβώριον, τὸ ὁποῖον ὅμως, ὅπως μαρτυροῦν σχετικὰ ἔχνη, ἀφῆρθη ἀπὸ βεβήλους, ἀνοήτους χεῖρας. Ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει ἡργυρωμένη λειψανοθήκη ἐγκλείουσα μικρὰ τεμάχια ὁσίων τῶν Ἀγίων: Ἰγνατίου, Εὐθυμίου, Διονυσίου καὶ Μαρκέλλης, ἀργυροσυγκόλλητα, μὲ τὴν εἰκόνα ἐκάστου ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἀντίστοιχον λείψανον. Εἰς ἐκάτερον δὲ τῶν φύλλων τῆς ἀπεικονίζεται ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ ἐπηργυρωμένος, ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή: *Ἡγουμενεύοντος Νεοφύτου Ἱερομονάχου, 1901*. Ἡ μικρὰ πρόθεσις τοῦ Ἱεροῦ Βήματος εὐρίσκεται εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευράν καὶ παραπλευρῶς ταύτης ὁ μικρὸς τῆς νιπτῆρας. Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ἀνεκαινίσθησαν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1910 ἐπὶ ἡγουμενείας τοῦ ἀρχιμανδρίτου Νεοφύτου, ἀλλὰ λίαν ἀτέχνως, διὸ καὶ παρουσιάζεται ἀνομοιογένεια ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ὑπόλοιπον ἱστορήσιν τοῦ ναοῦ, ἡ ὁποία διατηρεῖται εἰς ἀρίστην κατὰστασιν.

Τὸ Τέμπλον τοῦ προσκυνήματος εἶναι ξυλόγλυπτον, μετρίας τέχνης καὶ ἐπικεχρυσωμένον, χωρὶς τὰ Δωδεκαῆορτα. Αἱ ἐπ' αὐτοῦ μεγάλαι εἰκόνες, ἀρκετὰ καλῆς τέχνης, χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ ἔτος 1738, ἐνῶ αἱ ὑπ' αὐτάς φορηταὶ εἰκόνες τῶν Ἱεραρχῶν φέρουν τὴν χρονολογίαν 1791.

Ὁ κυρίως ναός, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν θύραν εἰσόδου εἰς αὐτὸν εἰς τὴν μεσημβρινήν του πλευράν, ἔχει τρία σιδηρόφρακτα παράθυρα, τὸ ἐν εἰς τὴν μεσημβρινήν καὶ τὰ ἄλλα δύο εἰς τὴν βορείαν πλευράν του. Εἰς αὐτὸν καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν μεσημβρινήν αὐτοῦ πλευράν, παραπλευρῶς τοῦ Τέμπλου ὑπάρχει ἡ Ἀγία, ἀργυρόχρυσος, εἰκὼν τοῦ Ἀρχαγγέλου εἰς φυσικὸν μέγεθος, ἐπὶ κεχρυσωμένου, ξυλογλύπτου, μετρίας τέχνης, εἰκονοστασίῳ μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν μὲ γράμματα κεφαλαῖα:

ΘΕΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΕΙΜΙ ΤΗΝ ΣΠΑΘΗΝ ΦΕΡΩ
 ΤΕΙΝΩΝ ΠΡΟΣ ΥΨΟΣ ΕΚ ΦΟΒΟΥ ΘΕΟΥ ΦΟΒΩ
 ΠΕΦΥΚΑ ΦΥΛΑΞΕΙΝ
 ΤΟΥΣ ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΚΑΤΑΦΡΟΝΗΤΑΣ ΕΚΤΕΜΝΩ ΣΥΝΤΟΜΩΣ.

Ἡ εἰκὼν αὕτη παριστάνει τὸν Ἀρχιστράτηγον τῶν Ἀνω Δυνάμεων με πτέρυγας καὶ νὰ κρατῇ εἰς μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα σπάθην, εἰς δὲ τὴν ἀριστεράν προσωποποιημένην τὴν ἀθάνατον ψυχὴν. Εἰς τὴν σπάθην ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή καὶ αὕτη με μεγαλογράμματον γραφὴν :

ΗΡΓΥΡΩΘΗ ΚΑΙ ΩΣ ΟΡΑΤΑΙ
 ΕΝΤΕΧΝΩΣ ΕΚΑΛΛΩΠΙΣΘΗ Η ΕΙΚΩΝ ΑΥΤΗ
 ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
 ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ ΔΙΕΠΟΝΤΟΣ
 ΠΡΟΤΡΟΠΗ· ΜΕΝ ΙΩΝΑ ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ
 ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΚΟΥΜΝΕΝΗ
 ΔΑΠΑΝΗ· ΔΕ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
 ΑΥΤΟΥΣΤΟΣ Α' ΔΨΑΔ' (1734).

Εἶναι δὲ εἰκὼν τοῦ ἰδίου μεγέθους μετὰ τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τὴν εὐρισκομένην εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς μονῆς Πανορμίτου καὶ τῆς ἰδίας ὅπως καὶ ἐκεῖνη χρυσοχοϊκῆς τέχνης, ὡς ἔργα ἄλλωστε τοῦ ἰδίου τεχνίτου Ἰωάννου τοῦ Πελοποννησίου, ὅπως προκύπτει ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῶν σχετικῆς ὑπογραφῆς. Διαφέρουν μόνον ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐπαργυρώσεως, τῆς εἰκόνης τῆς μονῆς Πανορμίτου ἐπαργυρωθείσης δέκα ἔτη καὶ πέντε μῆνας ἐνωρίτερον, ἤτοι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1724. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ὁμοιότης περὶ τὴν ζωγραφικὴν τέχνην μετὰ τὴν δύο αὐτῶν εἰκόνων τῶν δύο τούτων Ἱερῶν Μονῶν εἶναι καταπληκτικὴ, ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὗται εἶναι ἔργα τοῦ ἰδίου ἀγιογράφου, ἡ ὑπογραφή τοῦ ὁποίου δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑπάρχῃ κάτωθι τῆς ἐπαργυρώσεως.

Ὡς ἤδη ἐλέχθη, ὁ ναὸς εἶναι ἱστορημένος διὰ λαμπρῶν τοιχογραφιῶν. Ὁ χορηγὸς καὶ ἡ χρονολογία τῆς ἱστορήσεως ἅμα δὲ ὁ ἀγιογράφος καθὼς καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ἡγήτορες εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ρόδου καὶ τὴν ἡγουμενείαν τῆς Μονῆς δηλοῦνται εἰς σχετικὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἔχει ὡς ἀκολούθως μετὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ὀρθογραφικῶν λαθῶν καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ τετάρτου στίχου :

ΙΣΤΟΡΗΘΗ Ο ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΝΑΟΣ
 ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
 ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΩΝ ΤΙΜΙΩΤΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΩΤΑΤΩΝ
 ΚΥΡ ΔΙΑΚΟΜΙΧΑΗ [VI] ΟΥ ΤΟΥ ΧΑΖΗ
 ΚΩΝΣΤΑ ΣΠΑΝΟΥ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ
 ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΡΟΔΟΥ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΙΕΡΕΜΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΧΩΜΑΤΑ
ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙ 1738 ΔΨΑΗ ΜΗΝΙ ΟΚΤΩΒΡΙΩ 12
ΧΕΙΡ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΣΥΜΑΙΟΥ¹.

Τὴν ἀργυρόχρυσον ταύτην εἰκόνα περικοσμοῦν εὐλαβικά ἀναθήματα, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀντιπροσωπεύει ἀξιοθαύμαστόν τι γεγονός, τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν διὰ πρεσβειῶν τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Εἶναι δὲ τὰ ἀναθήματα ταῦτα συνήθως μικρὰ ὁμοιώματα πλοίων, χειρῶν, ποδῶν, ὀφθαλμῶν κ.ἄ.δ.

Ὁ Δεσποτικὸς Θρόνος καὶ ὁ Ἀμβων, ὁ ὁποῖος στηρίζεται ἐπὶ ὁμοιώματος ζώου καὶ ἐφάπτεται τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, πιθανώτατα λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ χώρου, εἶναι μετρίας ξυλογλυπτικῆς τέχνης καὶ ἐπιχρυσωμένοι, τὰ ἀναλόγια εἶναι ἐλεφαντοποικίλτα, τὸ δὲ προσκυνητᾶριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ξυλόγλυπτον ἀλλὰ μετρίας ἐπίσης τέχνης, εἶναι τοποθετημένον εἰς τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ, ἔναντι τῆς θύρας εἰσόδου του, καὶ φέρει ἐπηργυρωμένην εἰκόνα τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι σμίκρυνσις τῆς παρὰ τὸ Τέμπλον καὶ ἐπὶ εἰκονοστασίῳ μεγάλῃς εἰκόνης τοῦ Ἀρχιστρατήγου, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἤδη λόγος, καὶ φέρει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν :

ΗΡΓΥΡΩΘΗ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΟΝΤΟΣ ΙΩ. ΚΟΝΤΟΓΑΝΟΥ

ΧΕΙΡ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΡΟΔΙΤΟΥ ΔΨ (1800) ΕΝ ΣΥΜΗ.

Τὰ Ἱερὰ Σκεύη τῆς μονῆς εἶναι ἐκ καθαρῷ ἀργύρου καὶ ἐπιχρυσωμένα, τὰ δὲ ἄλλα ἱερὰ αὐτῆς Κειμήλια εἶναι ἀξιολόγου χριστιανικῆς τέχνης καὶ θρησκευτικῆς σημασίας. Εἰδικώτερον, τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον εἶναι ἐπηργυρωμένον, τὰ δὲ Ἁγία Δισκοποτήρα εἶναι ἀργυρᾶ, διακοσμημένα μὲ γλυπτὰς εἰκόνας, καὶ ἔχουν χρυσοκεντημένα καλύμματα. Τὰ Ἐξαπτέρυγα εἶναι μέταλλινα, οἱ Πολυέλαιοι ὀρειχάλκινοι, τὰ δὲ Κανδήλια, ὁ Τίμιος Σταυρός, ὁ μέγας Δίσκος καὶ τὸ Ράντιστρον ἐξ ἀργύρου, μερικὰ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπιχρυσωμένα. Ἀργυροῦς ἐπίσης καὶ μὲ ἀργυρᾶν ἄλυσιν εἶναι καὶ ὁ θυμιατός.

Σημειῶνω ἀκόμη τὸν ἀρίστης ἐμφανίσεως βυσινόχρουν ἡγουμενικὸν μανδύαν καὶ τὴν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ ἡγουμενικὴν ράβδον (πατερίτσαν) τὴν

1. Σωμαῖος ἱερομόναχος καὶ ἀγιογράφος. Αὐτὸς ἱστόρησε καὶ τὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα στὴν Τήλω (βλ. Χαβιαρᾶ Δημοσθένους, Ἡ ἐν Τήλῳ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, 1910). [Σ.τ.Σ. Βλ. καὶ ὅσα σημειώνονται στὴ σελ. 61].

δι' ἀργυρῶν κρίκων συνηνωμένην, τὰ ὅποια ἀμφότερα εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ ὁ ἡγούμενος, ὅταν ἐλειτούργει ἐντὸς τῆς μονῆς. Διακριτικὴν μεταξὺ τῶν ἱερῶν κειμηλίων τῆς μονῆς θέσιν κατέχει καὶ εἰς ξυλόγλυπτος καὶ ἐπηρυγωμένος Σταυρός, εἰς τὸν ὅποιον ὑπάρχει ἐγχάρακτος ἡ λέξις Ἰουδάνης καὶ ἡ χρονολογία 1689. Μνημονευτέα ἐπίσης ἐνταῦθα καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς ἐπηρυγωμένη λειψανοθήκη, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἤδη λόγος. Ταύτης γίνεται χρῆσις κατὰ τὴν λιτάνευσιν τῆς Ἀγίας τοῦ Ἀρχιστρατήγου εἰκόνας τὴν ἐπέτειον τῆς ἑορτῆς του, τῇ 8ῃ Νοεμβρίου, καθὼς καὶ κατὰ τὴν τέλεσιν ἀγιασμῶν εἰς πλησιοχώρους εἰς τὴν μονὴν ποιμενικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ εἰς περιπτώσεις θεομηνιῶν. Εἶναι ὅμως ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι ἡ μονὴ θὰ εἶχεν ἄλλοτε καὶ πολλὰ ἄλλα ἱερὰ σκεύη καὶ κειμήλια, τὰ ὅποια φαίνεται θὰ ὑπεξήρσαν ἱερόσυλοι χεῖρες.¹

Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς, ὁ ὁποῖος λόγῳ τοῦ ὄγκου του καὶ τῆς μεγάλης του περιφερείας παρουσιάζει τὴν μονὴν ὡς μικρὸν μεσαιωνικὸν φρούριον, ὑπάρχουν τὰ παλαιὰ κελλῖα τῶν μοναχῶν μὲ μικρὰν θύραν καὶ ἄνευ παραθύρου, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων διατηροῦνται ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν των μορφήν, μεταξὺ αὐτῶν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν τοῦ περιβόλου ὑπάρχει, ἐγκαταλειμμένον ὅμως σήμερον, τὸ παλαιὸν ἡγουμενεῖον, εἰς τὴν ἀνατολικὴν τὸ παλαιὸν ζυμωτήριον, τὸ ὅποιον, διαθέτον χερόμυλον καὶ φούρνον χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερον διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἀναγκαιοῦντος εἰς τὴν μονὴν ἄρτου καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἡ Τράπεζα τοῦ κοινοῦ γεύματος καὶ δείπνου τῆς κοινοβιακῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς. Εἶναι δὲ ἡ Τράπεζα αὕτη ἐπιμήκης χαλικοστρωτος θόλος μὲ θύραν ἐπὶ τῆς βορείας αὐτοῦ πλευρᾶς ἄνευ παραθύρου, ἐκτισμένος ἐπὶ ἐτέρου ἰσομεγέθους θόλου, ὅστις ἔχει θύραν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν του καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς σταῦλος διὰ τὰ μεγάλα ζῶα τῆς μονῆς. Ἡ Τράπεζα αὕτη σήμερον χρησιμοποιεῖται ὡς ἀπο-

1. Στὰ κειμήλια τῆς μονῆς πρέπει νὰ συναριθμηθῇ καὶ χειρόγραφο Εὐαγγέλιον ποῦ ἀποτελεῖ παλαιωγραφικὸ μνημεῖον καὶ φυλάσσεται σήμερον στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Δωδεκανήσου στὴ Ρόδο. Εἶναι γραμμένο σὲ μεμβράνῃ καὶ περιέχει τὶς εὐαγγελικὰς περικοπὰς τοῦ ἔτους. Οἱ προμετωπίδες τῶν περικοπῶν εἶναι γραμμένες μὲ χρυσᾷ κεφαλαῖα γράμματα (ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ... ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΓΚΑΝ...). Ἐγχρωμο κεφαλαῖο καὶ ἀρκετῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας εἶναι καὶ τὸ πρῶτον γράμμα κάθε περικοπῆς (τὸ Ε στὸ : Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος...). Τὸ Εὐαγγέλιον στόλιζαν οἱ εἰκόνες, ὁλοσέλιδες καὶ χρυσοχρωμάτιστες, τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν. Δυστυχῶς ἀπ' αὐτὰς σήμερον ὑπάρχει μόνον μία ἡ λιγότερον καλὰ διατηρημένη, τοῦ Ἰωάννη. Ἀπὸ αὐτὰς ποῦ λείπουν, ἡ μία, τοῦ Λουκᾶ, εἶχε ἀφαιρεθῇ, ὅταν ἀκόμη τὸ Εὐαγγέλιον βρισκόταν στὴ Σύμη (ἡ λαϊκὴ παράδοση λέγει πὺς πουλήθηκε στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα στὴν Ἀλεξάνδρεια), ἐνῶ οἱ ἄλλες, τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Μάρκου ἔχουν ἀφαιρεθῇ ἀπὸ ἱερόσυλα χεῖρα μετὰ τὴν παράδοση τοῦ Εὐαγγελίου γιὰ φύλαξιν στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Δωδεκανήσου. Αεπτομερέστερη περιγραφὴ τοῦ Εὐαγγελίου βλ. στοῦ Γεωργίου Ἀντ. Ἀσκητῆ, ἀΠεριγραφὴ παλαιογραφικῆν, Δωδεκανησιακὴ Ἐπιθεώρησις, ἔτος Α' (1947), τ. 4, σσ. 136 - 138.

θήκη, κατὰ δὲ τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τῆς μονῆς, εἰς αὐτὴν παρατίθεται τὸ προσφερόμενον εἰς τοὺς προσκυνητὰς κοινὸν γεῦμα. Δύναται δὲ νὰ περιλάβῃ ἀνέτως περὶ τοὺς διακοσίους.

Παραπλεύρως τῆς Τραπεζῆς ὑπάρχει τὸ μαγειρεῖον τῆς μονῆς, ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν του μορφὴν, χρησιμοποιούμενον καὶ σήμερον ὡς τοιοῦτον, παραπλεύρως δὲ τούτου, ἐπὶ τῆς δυτικῆς καὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ περιβόλου, ὡκτὼ κελλία, τὰ ὅποια ἀνεκκινίσθησαν ἐπὶ ἡγουμενείας τοῦ μακαρίτου συμπολίτου μας ἀρχιμανδρίτου Κοκκιμήδου Λεβεντέρη ἐρατικῇ δαπάνῃ τῶν ἐνδημούντων καὶ τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ Συμαίων. Ἐξ αὐτῶν τὸ ἐν χρησιμοποιεῖται σήμερον ὡς ἡγουμενεῖον, ἕτερον ὡς αἵθουσα ὑποδοχῆς καὶ ἐν τρίτον ὡς ξενὼν διὰ τοὺς ἐπισήμους προσκυνητὰς.

Τὸ κοινὸν Κοιμητήριον (Ὅστεοφυλάκιον) εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ΝΔ. γωνίαν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ μοναστηριακοῦ συγκροτήματος, ὑπογεῖως, παρὰ τὸν νάρθηκα τοῦ Κάτω Μιχαήλη. Εἶναι δὲ ὑπερπλήρες ἀπὸ ὀστᾶ, ἀπόδειξις ὅτι ἡ μονὴ κατὰ τὸ παρελθὸν εἶχεν εὐτυχῆσαι νὰ ἔχῃ μέγαν ἀριθμὸν καλογέρων καὶ πολυπληθεῖς ἐργατικὸν προσωπικόν, τοῦθ' ὕπερ ἐξηγεῖ καὶ τὴν πολυσχιδῇ δρᾶσιν τῆς.

Ἡ μεγάλη ἐξώθυρα τῆς μονῆς εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου τῆς καὶ ἔχει πρὸ αὐτῆς πλακοστρωμένον προαύλιον, κατεσκευασθῆσαν δ' ἀμφότερα τὸ 1899 ἡγουμενεύοντος τοῦ ἀρχιμανδρίτου Νεοφύτου, ὅπως ἀναγράφεται εἰς τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν ἔχουσαν οὕτω :

*ΕΠΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ε'
ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ, Η ΠΥΛΗ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΑΥΛΙΟΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΗΑΡΙΣΣΟΝ
ΑΓΟΥΣΑ ΜΕΤΕΣΚΕΥΑΣΘΗ ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΕΚΟΣΜΗΘΗ ΕΝ ΕΤΕΙ 1899 ΜΗΝΙ ΟΚΤΩΒΡΙΩ.*

Ὑπεράνω τῆς ἐξωθύρας ταύτης ἐπίκειται τὸ νέον κωδωνοστάσιον, οἱ κώδωνες τοῦ ὁποίου μετεκομίσθησαν ἐκ τοῦ παλαιοῦ κωδωνοστασίου, τὸ ὅποιον εὐρίσκετο ὑπεράνω τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῆς Τραπεζῆς.

Στέρνας ἡ μονὴ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς ἔχει τρεῖς καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἑτέραν τετάρτην, μεγάλην, διὰ τοὺς διαβάτας καὶ διὰ τὸ πότισμα τῶν ζώων τῆς μονῆς, τὰ ὅποια κατὰ τὸ ἀπώτερον παρελθὸν ἀπετέλουν πολυπληθεῖς ἀγέλας αἰγοπροβάτων καὶ ἄλλων μεγάλων ζώων. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει κεραμιδόσκεπος σταῦλος. Παρὰ ταῦτα τὸ ἀναγκαιοῦν ὕδωρ διὰ τὰς πάσης φύσεως χρείας τῆς μονῆς δὲν ἦτο ἐπαρκές, διὸ καὶ κατεσκευάσθη παραπλεύρως τῆς ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς στέρνας καὶ ἀνοικτὴ δεξαμενὴ δεχομένη τὰ ὕμβρια ὕδατα. Ἡ δεξαμενὴ αὕτη ὑπάρχει καὶ σήμερον εἶναι δὲ γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Λίμνη τοῦ Μιχαήλη.

Ἐξω τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς καὶ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευ-

ρὰν ὑπάρχουν καὶ τινὰ κατεστραμμένα δωμάτια, τὰ ὅποια κατὰ τὸ παρελθὸν φαίνεται ὅτι ἐξυπηρέτουν προσθέτους ἀνάγκας τῆς ἡ ἐχρησίμευον ὡς οἰκήματα διαμονῆς τοῦ λαϊκοῦ ἐργατικοῦ τῆς προσωπικοῦ. Μέρος αὐτῶν ἔχει ἐπισκευασθῇ ἐσχάτως. Εἰς τὸν οὗτω δ' ἐπισκευασθέντα χώρον ἐτοποθετήθη τὸ ἐλαιοτριβεῖον τῆς μονῆς μεταφερθὲν ἐκ τοῦ κελλίου παρὰ τὸν Κάτω Μιχαήλην.

Στολισμὸν λαμπρὸν διὰ τὴν μονὴν ἀποτελεῖ ἡ σχεδὸν μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς, τουλάχιστον ἐν Δωδεκανήσῳ, πανάρχαιος καὶ ἱστορικὴ κυπάρισσος. Εὐρίσκεται πρὸς ἀνατολὰς τῆς μονῆς εἰς μικρὰν ἀπὸ αὐτῆς ἀπόστασιν, ἔχει σχῆμα ἀνοικτοῦ ἀλεξιβροχίου ἢ ἀλεξηλίου, περιφέρειαν κορμοῦ 16 ἀνδρικῶν σπιθαμῶν καὶ περιφέρειαν τοῦ ἀκραίου μέρους τῶν κλώνων τῆς 16,5 μέτρων. Εὐρίσκεται ἐντὸς κυκλοτεροῦς περιοχῆς ἐστρωμένης διὰ πλακῶν καὶ φερούσης εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου λιθόκτιστον πεζούλαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας κάθηνται λίαν ἀνέτως οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀναπαυθοῦν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἢ νὰ προστατευθοῦν ἀπὸ τὴν βροχὴν δεδομένου ὅτι τὸ φύλλωμα τῆς κυπαρίσσου εἶναι λίαν πυκνὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀδιαπέραστον ἀπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καὶ τὴν βροχὴν. Εἶναι δὲ ἡ πεζούλα αὕτη καὶ ἡ ὅλη κυκλοτερὴς ὑπὸ τὴν κυπάρισσον περιοχὴ πάντοτε ἀσπρισμένη, προσελκύνουσα διὰ τῆς λευκότητός τῆς ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀξιοθαυμάστου σχήματος τῆς κυπαρίσσου τοὺς πρὸς τὴν μονὴν ὀδεύοντας νὰ ἀναπαυθοῦν πρῶτα ὑπ' αὐτήν. Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς κυπαρίσσου ταύτης, ἡ ὁποία δύναται νὰ περιλάβῃ ἑκατοντάδας προσκυνητῶν, τελεῖται κατ' ἔτος λιτανεῖα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ταξιάρχων, τῇ 8ῃ Νοεμβρίου, καὶ, τῇ 7ῃ Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀγίου Σώζοντος, τοῦ ὁποίου παρεκκλήσιον ὑπάρχει εἰς τὴν Μονήν, καθὼς καὶ ἡ γονυκλισία τῆς Ἀγίας Πεντηκοστῆς.

Πρὸς βορρᾶν τῆς κυπαρίσσου καὶ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν συναντᾷ κανεὶς σκελετὸν ἀνεμομύλου, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ἐξωπλίσθη καὶ ποτὲ δὲν ἐτέθη εἰς λειτουργίαν.

Ο ΠΑΛΑΙΟΣ ἢ ΚΑΤΩ ΜΙΧΑΗΛΗΣ

Ὅπως ἤδη ἐλέχθη, κάτωθεν τοῦ σημερινοῦ ναοῦ τῆς μονῆς ὑπάρχει ὁ παλιὸς Μιχαήλης, ὅπως συνήθως λέγεται ἀπὸ τοὺς Συμαίους. Εἰδικώτερον, ὁ παλαιὸς οὗτος ναὸς εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ νέου, τοῦ σημερινοῦ ναοῦ, διὸ καὶ ἡ ἄλλη ἐπωνυμία του Κάτω Μιχαήλης· ἔχει σχῆμα ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, εἶναι ἰσομεγέθης πρὸς τὸν ὑπερκείμενόν του, θολωτός, ἱστορημένος καὶ μὲ δάπεδον ἐστρωμένον μὲ κισσαρόπλακες.

Τὸ Ἱερὸν αὐτοῦ Βῆμα εἶναι ἰσομέγεθες πρὸς τὸ Ἱερὸν Βῆμα τοῦ νέου ναοῦ, ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν μὲ κιβώριον, Πρόθεσιν εἰς τὴν βορεῖαν πλευρὰν του, παραπλεύρως δὲ ταύτης Νιπτῆρα καὶ μικρὸν φεγγίτην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα.

Ἐπὶ τοῦ Τέμπλου του, τὸ ὁποῖον εἶναι ξυλόγλυπτον, μετρίας τέχνης,

υπάρχουν αἱ ἀρχικαὶ τοῦ, αἱ παλαιαὶ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὑπ' αὐτάς δὲ αἱ εἰκόνες τῶν προφητῶν Ἡλίας καὶ Ἐλισσαίου καὶ εἰς τὰ Βημόθυρα αἱ εἰκόνες τῶν Ἀγίων Πέτρου καὶ Παύλου. Παραπλεύρως τοῦ Τέμπλου, πρὸς τὰ δεξιὰ, ὑπάρχει ἐντοιχισμένον εἰκονοστάσιον, κενὸν ὁμῶς. Εἰς τὴν κενότητα δὲ αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἡ μεγάλη εἰκὼν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὑπὸ σωζόμενον εἰσέτι ἡμικύκλιον ἐκ σκληροῦ ξύλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰκονίζεται ἡ Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ, μετ' τὴν ἐπιγραφὴν : «*Μνήσθητι, Κύριε τοῦ δούλου σου Ναθαναήλ, ἱερομονάχου, καὶ τῶν ἐπιλοίπων ἀδελφῶν κτιτόρων τῆς Ἀγίας μονῆς ταύτης*». Ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ ὅτι ὁ κενὸς χώρος τοῦ εἰκονοστασίου τούτου εἶναι τῶν ἰδίων διαστάσεων μετὰ τὸν χώρον τὸν ὁποῖον καταλαμβάνει ἡ ἀργυρόχρυσος εἰκὼν τοῦ Ἀρχαγγέλου εἰς ἐπὶ τούτῳ εἰκονοστάσιον τοῦ νέου ναοῦ, ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη προέρχεται ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ παλαιοῦ ναοῦ μεταφερθεῖσα ἐκεῖθεν εἰς τὸν νέον.

Ὁ παλαιὸς οὗτος ναὸς ἔχει θύραν εἰσόδου εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευρὰν καὶ ἐν σιδηρόφρακτον παράθυρον. Ἔχει ἐπίσης Νάρθηκα θολωτόν, ἱστορημένον διὰ τοιχογραφιῶν τῶν προφητῶν Ἰεζεκιήλ, Μιχαίου κ.ά., ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰς τοιχογραφίας τὰς διατηρουμένας εἰς τὰ τοξεοειδῆ μέρη τοῦ θόλου. Διότι ἀτυχῶς ἡ ἐπισκευὴ τοῦ Νάρθηκος καὶ ὁ δῆθεν εὐπρεπισμὸς τοῦ δι' ἀσβεστοκονιάματος ἔχει ἐξαλείψει τὰς ἄλλας τοιχογραφίας πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν καὶ τινος ἐπιγραφῆς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μόλις σωζομένης, ἀναφερομένης δὲ εἰς τὴν ἀνακαινίσιν τοῦ ναοῦ.

Μεθ' αὐτὴν σημειοῦμεν ὅτι παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Παλαιὸς ἢ Κάτω Μιχαήλης τυγχάνει ὁ ἀρχικὸς ναὸς τῆς μονῆς καὶ ὥς ἐκ τούτου συγκεντρώνει ὅλην τὴν καλογηρικὴν ἱστορίαν τοῦ βίου αὐτῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέβαλλε ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὴν παράδοσιν, ὁ ναὸς οὗτος νὰ διατηρῆται ὡς μουσειακὸς χώρος, πολλῶ μᾶλλον ἀφοῦ ἔχει καταστραφῇ τὸ ἱστορικόν της ἀρχεῖον,¹ ἐν τούτοις παραμένει ἀκατάστατος, ἀπεριποίητος καὶ τελείως παρημελημένος. Εἰς τοιοῦτον δὲ σημεῖον φθάνει ἡ ἀβελτηρία καὶ ἡ ἐν γένει ἀδιαφορία διὰ τὴν περιποίησίν του, ὥστε ὁ ἐπισκέπτης νὰ ἔχῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸ ὑπόγειον ἐγκαταλελειμμένης ἀπὸ μακροῦ οἰκίας.

Εἰς τελευταίαν ἐπίσκεψίν μας εἰς αὐτὸν εἶδομεν τὰ παραθυρόφυλλά του κατεστραμμένα, τὸ ξυλόγλυπτον Τέμπλον του κατεσκοτισμένον, τὰς δὲ εἰκόνας καὶ τὰς τοιχογραφίας, ἐνῶ διατηροῦνται εἰς καλὴν κατάστασιν, νὰ εἶναι δυσδιάκριτοι συνεπείᾳ τῆς κόνεως καὶ τῶν ἀραχνῶν. Τὸ δὲ ἡμικύκλιον μετ' τὴν εἰκόνα τὴν παριστῶσαν τὴν Φιλοξενίαν τοῦ Ἀβραάμ, ὑπὸ τὴν ὁποίαν,

1. Βλ. Σωτηρίου Καρνανικόλα, Τὰ σεβάσματα τῆς λατρείας τῶν Συμαίων, τόμος Α', σσ. 51 - 52.

ὡς ἤδη εἵπομεν, ἦτο παλαιότερον τοποθετημένη ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀρχαγγέλου, νὰ εὐρίσκεται ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ δαπέδου, οὐδενὸς σκεφθέντος νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὴν θέσιν του, ἀφοῦ μάλιστα ἀπεικονίζει ἀλληγορικῶς τὸ τρισυπόστατον τῆς Θεότητος. Συνεπεία δὲ τῆς οἰκτρᾶς ταύτης καταστάσεως τὸ Ἱερὸν τοῦτο Σέβασμα παραμένει ἀλειτούργητον καίτοι ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου ναοῦ ἀποτελεῖ παρεκκλήσιον τῆς μονῆς.

Τὴν αὐτὴν δυστυχῶς εἰκόνα ἐγκαταλείψως παρουσιάζουν καὶ ὅσα κελλία εὐρίσκονται παρὰ τὸν Παλαιὸν Μιχαήλην, ὑπὸ τὰ ὁκτὼ ἐκείνα τὰ ὁποῖα ἐπεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Κοκκιμήδου, διὰ τὰ ὁποῖα ἐγένετο ἤδη λόγος καὶ μάλιστα παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ταῦτα ὑπῆρξαν ἀπὸ τὰ πρῶτα κτίσματα τῆς μονῆς, ἐνδιατήματα τῆς κοινοβιακῆς τῆς ἀδελφότητος. Διὸ καὶ ἔπρεπε, ὡς περικλείοντα αἰῶνων καλογηρικὴν ζωὴν καὶ ὡς ἀποτελοῦντα τμήματα τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς μονῆς, νὰ διατηροῦνται καθαρὰ, περιποιημένα καὶ εὐπαρουσίαστα, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ἀπτὰ δείγματα τῆς πατροπαραδότου καλαισθησίας τῶν Συμαίων καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν τηρήσεως τῶν ἱερῶν μας παραδόσεων.

ΠΕΡΙΟΤΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἡ μονὴ εἶχε ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον αὐτῆς κυριότητα καὶ νομὴν περιουσίαν, ἡ ὁποία σὺν τῇ παρόδῳ τῶν δεκαετιῶν καὶ τῶν αἰῶνων συνεχῶς ἠϋξανε. Σημειῶνω τὰ σημαντικώτερα ἀπὸ τὰ περιουσιακὰ της στοιχεῖα.

1. Ἀρκετοὺς καὶ ἐκτεταμένους ἀγροὺς περὶ τὴν περιφέρειαν τῆς μονῆς καὶ εἰς ἄλλας θέσεις τῆς νήσου, μακρὰν τῆς μονῆς. Εἰς αὐτοὺς ἐκαλλιεργοῦντο σιτηρὰ καὶ ἄλλα δημητριακά.

2. Ἀμπελῶνας μεγάλης ἐκτάσεως πέριξ τῆς μονῆς.

3. Ἐλαιῶνα μὲ πολυπληθεῖ ὑπερμεγέθη ἐλαιόδενδρα μεγάλης ἀποδοτικότητος. Οὗτος, ὅστις περιβάλλεται ἀπὸ λιθόκτιστον περίβολον καὶ ἔχει μεγάλην δεξαμενὴν εἰς τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πλευράν, κεῖται πρὸς βορρᾶν τῆς μονῆς παρὰ τὸ ἐξωκκλήσιον Καθολικὴ τῆς περιφερείας Κάτω Μεριὰ καὶ φέρεται ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ὁ ἐλαιῶνας τοῦ Μιχαήλη.

4. Κῆπον παρὰ τὴν ΝΔ. πλευράν τῆς μονῆς καὶ παρ' αὐτὸν καπνοχώραφα.

5. Κτηνοτροφίαν ἀπὸ πολυπληθεῖς ἀγέλας αἰγοπροβάτων καὶ ἄλλων ζώων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ γαλακτοφόροι ἀγελάδες.

6. Μελισσῶνα μὲ ἀρκετὰς κυψέλας.

7. Ὀρνιθῶνας μὲ πλῆθος ὀρνίθων. Ὑπῆρχον εἰσέτι εἰς τὴν μονὴν πάπαι, χῆναι καθὼς καὶ τινὰ παγώνια πρὸς στολισμὸν.

8. Ἰκανῆς ἐκτάσεως ἀγρὸν, μὲ ἀρκετὰς καρποφόρους ἀμυγδαλᾶς, εἰς κεντρικὸν σημεῖον τῆς Κάτω Πόλεως, τὸν Αἰγιαλόν, κοινῶς Γιαλόν, ἐπὶ τμήματος τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη καὶ ἐλειτούργει ὁ ἀλευρόμυλος τῆς νήσου,

οικοδόμημα εἰς τὸ ὅποιον σήμερον στεγάζεται καὶ λειτουργεῖ ἡ Ἑλεγκτική. Ὑπόλοιπον τοῦ ἀγροῦ τούτου εἶναι τὸ ἐκχερσωμένον πρὸ τῆς Πετριδείου Σχολῆς γήπεδον ἐνθα αὐλίζονται οἱ μαθηταὶ τῆς.

Ἡ ἐπέτειος ἐορτὴ τῆς μονῆς, τῇ 8ῃ Νοεμβρίου, διεξήγετο πάντοτε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ διεξάγεται μὲ λαμπρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν, μὲ συρροὴν πολλῶν προσκυνητῶν τόσον ἀπ' ἐσπέρας ὅσον καὶ ἀνήμερα καὶ μὲ πλουσίαν δεξίωσιν ἐκ μέρους τῆς μονῆς, κοινὸν δεῖπνον κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ κοινὸν γεῦμα κατὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐορτῆς εἰς τὴν μεγάλην αὐτῆς Τράπεζαν.¹ Μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ τὸ γεῦμα ἠκολούθει διασκέδασις μὲ μουσικὴν καὶ χορὸν κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα εἰς τὴν νῆσόν μας ἔθιμα. Τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς ἐορτῆς, διὰ νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ταμεῖον τῆς μονῆς, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν τὸ κοινωφελὲς ἔργον τῆς, ἐλάμβανε χώραν τὸ ἱερὸν ἔθιμον τῆς Παναγίας.²

Ἡ κτίσις τῆς μονῆς ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἂν μὴ καὶ παλαιότερον, ἀποῦ, ὅπως ἤδη ἐλέχθη, ἡ εἰς τὸν Νάρθηκα τοῦ παλαιοῦ Μιχαήλη ἐπιγραφή ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ τούτου εἶναι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς συστάσεώς της καλογηρικὸν ἡσυχαστήριον μὲ κανονικὸν ἡγούμενον (πατριαρχικὸν ἑξαρχον), πολυπληθὴ ἀδελφότητα ἀπὸ καλογήρους πατέρας καὶ ἐργατικὸν προσωπικόν, εἰς ἀριθμὸν ἐπαρκὲς διὰ τὴν συντήρησιν τῆς μονῆς καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς μεγάλης κτηματικῆς της περιουσίας. Ἡκμαζε δὲ μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἔδρα λίαν ἐπωφελῶς καὶ δὴ ὅχι μόνον ὡς καλογηρικὸν ἡσυχαστήριον ἀλλὰ καὶ ὡς ἱδρυμα κοινῆς ὠφελείας καὶ ὡς ἀκοίμητος φύλαξ τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν μας παραδόσεων.

Τὰ σταυροπηγικά προνόμια τῆς μονῆς μαρτυροῦν σιγίλλια ἐκδοθέντα ὑπὸ Πατριαρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐν οἷς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἐκδοθὲν τὸ ἔτος 1797. Διὰ τῶν σιγίλλων τούτων ἐδόθη τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ἡγούμενον νὰ ἀλληλογραφεῖ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ὅπως καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, ἵνα συνεννοῇται μετ' αὐτῆς διὰ τὴν ὅλην διακυβέρνησιν τῆς μονῆς καί, ὅταν λειτουργῇ ἐντὸς αὐτῆς, νὰ φέρῃ μανδύαν καὶ ράβδον. Κατωτέρω παραθέτομεν τὸ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Δ' ἐκδοθὲν τὸ ἔτος 1712 σιγίλλιον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀνενεοῦντο τὰ σταυροπηγικά προνόμια τῆς μονῆς:

«Ὁ Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπ. Κ/πόλεως Ν. Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Οὐ μόνον χρήσιμον ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον πάντως καθέστηκε τῆς τῶν καλῶν ἀεὶ συντηρήσεως προνοεῖσθαι, καὶ διαμονὴν ἀδιάπτωτον πραγματεῦ-

1. Γιά τὴν Τράπεζα τῆς μονῆς βλ. παραπάνω στή σ. 88.

2. Γιά τὸ ἔθιμο αὐτὸ βλ. παραπάνω στή σελ. 79 τῇ σχετικῇ σημείωσιν.

σθαι μεθ' ὅλης δυνάμεως τοῖς ἐπ' ἀγαθῷ τινι λόγῳ, καὶ θεωρέστω σκοπῶ τὴν τοῦ εἶναι ἀρχὴν ἀπαξ εἰληφόσιν, ὅπερ οὐκ ἄλλως πέφυκεν εὐφυνέστερον ἐκτελεῖσθαι εἰς μήπου ταῖς κατὰ καιρὸν νεοφυγμάτων ἀνακαινίσεσι· φύσει καὶ γὰρ ἐξ αἰῶνος τὰ πράγματα νεοφυγούμενά πως ἀνακαλεῖται ἀπὸ φθορᾶς εἰς ζωὴν, καὶ βελτιοῦται, καὶ σώζεται καὶ λόγοις εὐλόγοις τὴν τῶν φθασάντων διαδοχὴν τὰ ὑστερογενῆ ἐπιδέχονται, καὶ τὴν ἐκείνων ἰδέαν, καὶ κατάστασιν ἀδιάφθορον συντηροῦσι, καὶ πάγιον· καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ καὶ αὖξασθαι πέφυκε τὰ καλὰ, καὶ τὰ χρηστὰ προκόπτειν, καὶ τὰ εὐλόγα κρατύνεσθαι καὶ εἰς διαμονὴν προχωρεῖν. Πᾶν τε διεστραμμένον, ὥς ἐξ ἀντιπαραθέσεως εἶπεῖν, ἀνατρεπόμενον ἄρδην ἀπορραπίζεται· δι' ὃ καὶ κατὰ χρόους ἐν πᾶσι καιροῖς οἱ ἀνὰ χειρὸς ἐπειλημμένοι τῶν πνε(υμα)τικῶν τῆς ἐκκλησίας οὐάκων τὰ παλαιγενῆ, καὶ ἀρχαῖα τῶν προγενεστέρων ἀοιδίμων π(α)τριαρχῶν ὑπομνήματα, καὶ βραβευτικά γράμματα ἐπ' εὐλόγοις αἰτίαις, καὶ Θεοφιλεῖ προβάντα σκοπῶ διὰ μακροᾶς τιμῆς ἄγοντες ἐπικυροῦν, καὶ ἀνανεοῦν, (ὥς) εἰώθασιν, ὅση δύναμις, νεωτέροις σφῶν αὐτῶν γράμμασιν ἐπὶ τῷ ἀνασώζειν τῆς παλαιότητος, ὥς μὴ βυθοῖς τῆς λύθης ποτὲ πεσόντα, εἰς ἀφανισμόν κατατήρησιν καὶ ὄλεθρον.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ τανῦν συνοδικῶς προκαθημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος, γράμματα πατριαρχικά παλαιγενῆ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀγιωτάτων Π(α)τριαρχῶν προσεκομίσθησαν ἡμῖν, ἐμφανισθέντα ἐκ μέρους τῶν π(α)τέρων τῆς κατὰ τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Ρόδου, ἐν τῇ νήσῳ Σύμῃ κειμένης ἱερᾶς μονῆς τοῦ παμμεγίστου Ταξιάρχου, ἐξ ὧν τὸ ἐν πρὸ χρόνων σχεδὸν πονὶ ἑκατὸν αὐτῇ ἐπεβραβεύθη ὑπὸ τοῦ κατ' ἐκείνου καιροῦ τὰς πατριαρχικὰς ἡγίας διεζωσμένον, καὶ διακυβερνῶντος κανονικῶς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀγίαν Ἐκκλησίαν κῆρ Νεοφύτου, ὅπερ ἐγένετο τέως εἰς ἐπικύρωσιν καὶ βεβαίωσιν ἄλλον γράμματος ἀρχαιότερου τοῦ ἀγιωτάτου Π(α)τριάρχου κῆρ Μαθαίου, ἐλευθερίας, καὶ ἀδουλίας ἀξιοῦντος αὐτὴν ταύτην τὴν διαληφθεῖσαν σεβασμίαν Μονὴν τοῦ Ταξιάρχου μετὰ καὶ τοῦ αὐτῆς μετοχίου τοῦ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένου τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ δὴ καὶ τῶν ἀφιερωμάτων, καὶ κτημάτων αὐτῆς κινήτων τε, καὶ ἀκινήτων, ὥστε ἀκαταπάτητα εἶναι, καὶ ἀνενόχλητα ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς χρηματιζόντων μητροπολιτῶν τῶν ἐν τῇ μητροπόλει Ρόδου καὶ παντὸς ἄλλου προσώπου ἱερωμένου, ἢ λαϊκοῦ, καὶ μὴν καὶ τῶν πεμπομένων κατὰ καιροὺς πατριαρχικῶν ἐξάρχων. Ἐχειν δὲ τὸν κατὰ καιροὺς Μητροπολίτην Ρόδου τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, καὶ τὴν δεξιῶσιν, μὴ καταπατεῖν δέ, ἢ κατεξουσιάζειν αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, ἢ τοῦ μετοχίου αὐτοῦ, ἢ ἀφαρπάζειν ὅλως τι τῶν ἐν αὐτοῖς ἀφιερωμάτων, καὶ κτημάτων κἀντεῦθεν ἠξίωσαν ἡμᾶς συνοδικῶς οἱ προσενεγκόντες ἡμῖν ἐκ μέρους τῆς ρηθείσης μονῆς τὰ προλεχθέντα παλαιγενῆ πατριαρχικά γράμματα, Χριστια-

νοὶ ἐκ τῆς Σύμης πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ἀνακαινῆσα(ι), καὶ ἐπικυρῶσαι ταῦτα, καὶ δι' ἡμετέρου πατριαρχικοῦ νέου, ὡς ἔθος, γράμματος, ὧν τὴν αἴτησιν ἀποδεξάμενοι διὰ μνήμης φέροντες τὸ ἀποφανθὲν ἐκεῖνο ὑπὸ τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου, πᾶν τὸ ἀρχαιότητι διαφέρων αἰδέσιμον διακελεύσαντος καὶ αἰδεσθέντες, ὡς εἰκὸς τὴν τῶν αἰδίδιμων ἐκείνων ἀνδρῶν πατριαρχικὴν στοργὴν καὶ φιλοτιμίαν, ἣν περὶ τὴν ἱερὰν μονὴν ταύτην ἐνεδείξαντο, γράφομεν, καὶ ἀποφαινόμεθα, ἵνα, τῶν σωζομένων ἐν τῇ ρηθείᾳ μονῇ παλαιγενῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων ἐχόντων τὸ κῦρος, καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ ἐδραῖον, καὶ μόνιμον διὰ παντός, ἄχρις οὗ ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον περιτρέχει κύκλον, ἡ διαληφθεῖσα ἱερὰ καὶ σεβασμία μονὴ τοῦ Ταξιάρχου ἐν τῇ νήσῳ Σύμῃ τῆς Μητροπόλεως Ρόδου, ὡς πάλα ἱερὰ πολλῶν χρόνων τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἀδουλωσύνην πλουτήσασα μετὰ καὶ τοῦ μετοχίου αὐτῆς, τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀφιερωμάτων καὶ κτημάτων κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ὅσα νῦν αὐτῇ ὑπάρχουσι, καὶ ὅσα μετέπειτα προσεπικτηθῶσιν, εἴη αὐτῇ τε καὶ ταῦτα πάντῃ ἐλεύθερα, ἀδούλωτα, ἀκαταπάτητα, ἀνενόχλητα, ἀσύδοτα καὶ εἰς τὸ παντελὲς ἀνεπηρέαστα, καὶ μὴ κατεξουσιάζεσθαι ποτε ὑπὸ τε τοῦ νῦν ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου, ὑπερτίμου, καὶ ἐξάρχου πασῶν τῶν Κυκλάδων νήσων, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ, καὶ συλλειτουργοῦ κὺρ Ἰγνατίου, ἡ τῶν μετ' ἔπειτα ἀρχιερατευσόντων ἐν τῇ αὐτῇ Μ(ητ)ροπόλει Ρόδου, ἡ τῶν κατὰ καιροὺς παραγενομένων ἐκεῖσε π(ατ)ριαρχικῶν ἐξάρχων, καὶ παντὸς ἄλλου προσώπου ἱερωμένου, ἡ λαϊκοῦ, ἀλλ' ἔχουσι τὴν παντελὴ ἐλευθερίαν, καὶ ἀδουλωσίαν, ὡς πρόπαλαι διετάχθησαν τὸν δὲ ἱερώτατον μ(ητ)ροπολίτην Ρόδου, τόν τε κὺρ Ἰγνατίον, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα διαδεξομένους τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν τῆς μητροπόλεως Ρόδου ἔχειν, ὡς προεῖρηται τὸ μνημόσυνον αὐτῶν μόνον, καὶ τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ δεξίωσιν καὶ τούτοις μόνοις ἀρκεῖσθαι, μηδοτιοῦν δὲ ζητεῖν λαμβάνειν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς, καὶ τοῦ ρηθέντος μετοχίου αὐτῆς, ἡ τῶν ἐν αὐτοῖς πατέρων. Ὅστις δ' ἂν ὀφύποτε καθ' οἷονδὴ τινα τρόπον κινηθεὶς θελήσει ἀναμοχλεῦσαι, καὶ ἀνατρέφαι, καὶ μετακινήσαι, καὶ διασεῖσαι λόγῳ ἢ ἔργῳ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φιλοτιμίαν, καὶ ἐλευθερίαν τῆς ἱερᾶς τούτης μονῆς, καὶ ἀθετῆσαι τὰ ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς ἐμπεριεχόμενα γράμματα καὶ λυπῆσαι, ἢ ζημιῶσαι τοὺς πατέρας αὐτῆς, ὁ τοιοῦτος, ὁποῖας ἂν εἴη τάξεως, ἱερατικῆς δηλ., ἢ ἀρχιερατικῆς, ἢ κοσμικῆς πολιτείας, ἄρχων, ἢ ἀρχόμενος, ἀφωρισμένος εἴη ἀπὸ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλλος μετὰ θάνατον, καὶ προκοπὴν οὐ μὴ ἴδῃ πώποτε, καὶ ταῖς πατριαρχικαῖς, καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπόδικος.

Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν σγιλ-

λιῶδες ἐν μεμβράναις, ἐπικυρωτικὸν γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῇ διαληφθείσῃ
ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Παμμεγίστου Ταξιάρχου.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψιβ' (1712)

μηνὶ Νοεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος

Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως

Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.¹

Η ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Κατὰ τὴν προφορικὴν παράδοσιν ἡ Σταυροπηγιακὴ καὶ Πατριαρχικὴ
Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιώτου κατὰ τὸν μακρὸν τῆς βίον
δὲν ὑπῆρξε μόνον κέντρον πνευματικῆς περισυλλογῆς καὶ ψυχικῆς καὶ θρη-
σκευτικῆς καλλιιεργείας, ἀλλὰ καὶ δραστήριον κοινωφελὲς ἴδρυμα διὰ τὸν
συμαῖκὸν λαόν. Δυστυχῶς δὲν περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἐπίσημα στοιχεῖα
ἐπιμαρτυροῦντα τὴν θέσιν ταύτην· καθ' ὅσον τὸ πλούσιον ἱστορικὸν αὐτῆς
ἀρχεῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε μεταφερθῇ καὶ ἐφυλάσσετο μετὰ τοῦ ἀρχείου τῆς
Δημαρχίας εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀνω Πόλει τῆς νήσου, τὸ Χωριό, Μεγάλῃν Πανα-
γίαν τοῦ Κάστρου², ἥτις ἀπετέλει μετόχιον τῆς μονῆς, κατεστράφη καὶ ἀπω-
λέσθη³.

Μικρὸν ὅμως ἀλλὰ ἀπτόν δεῖγμα τῆς κοινωφελοῦς δραστηριότητος αὐ-
τῆς καὶ εἰδικώτερον τοῦ ἡγουμένου τῆς, ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα ποὺ περισωθέντα
ἐφθασαν μέχρις ἡμῶν, παρέχει ἐπιστολὴ τοῦ καπητάν γενεράλε, κατὰ τὴν
ἐκφρασιν τῆς ἐπιστολῆς, τῆς γαληνοτάτης Δημοκρατίας τῆς Βενετίας Φραγ-
κίσκου Μοροζίνη πρὸς τοὺς Συμαίους. Ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ποὺ φέρει
ἡμερομηνίαν 2 Φεβρουαρίου 1684, ἀποκαλύπτεται ὅτι ἡ Μονὴ Ρουκουνιώ-
του, ἔπειτα ἀπὸ κοινὴν ἀπόφασιν τῶν κατοίκων τῆς Σύμης, εἶχεν ἀναλάβει
διὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς, ἱερομονάχου Ἀνανίου, τὴν λεπτὴν ἀποστολὴν νὰ
κλείσῃ συμφωνίαν μετὰ τῆς Βενετίας, δυνάμει τῆς ὁποίας καταβάλλοντες οἱ
Συμαῖοι κατ' ἔτος ὀρισμένον χρηματικὸν ποσὸν (χαράτζι) θὰ ἐξησφάλιζον
ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς τὴν προστασίαν τῶν συμαϊκῶν πλοίων ἀπὸ τοὺς πειρατάς,
οἱ ὁποῖοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐλυμαίνοντο τὴν Μεσόγειον. Λέγεται μάλιστα
ὅτι καταφύγιον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σύμης οἱ πειραταὶ εἶχον τὸ ἐπὶ τῆς νη-

1. Τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ σιγίλλου καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀντιγράφου στὸν συγγραφέα
εἶχε κάμει τὸ 1946 ὁ τότε Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς
μονῆς, θεολόγος - καθηγητῆς Γεώργιος Ἀσκητής. Στὸ τέλος τοῦ ἀντιγράφου ὑπάρχει ἡ
ἐνδειξη: «Πρὸς τιμὴν τοῦ αἰδεσιμωτάτου φίλου πρωτοπρεσβυτέρου Σωτηρίου Καρανι-
κόλα. Σύμη τῇ 18-9-1946. Διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιγραφῆς Γ. Ἀσκητής». Τὴν πιστότητα
τῆς ἀντιγραφῆς ἤλεγξε κάμνοντας καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν λαθῶν ὁ Δ/τῆς τοῦ Λυκείου
Σύμης κ. Μιχ. Σαντορινιός.

2. Βλ. Σωτηρίου Καρανικόλα, Τὰ σεβάσματα τῆς λατρείας τῶν Συ-
μαίων, 1962, σσ. 41 - 56.

3. Βλ. Σωτηρίου Καρανικόλα, ἑ.ἀ., σσ. 50 - 51.

σίδος τὸ Σεσκλί (τὴν ἀρχαίαν Τευτλοῦσαν) σπήλαιον, γνωστὸν παρὰ Συμαιοῖς ὡς «σπηλιὰν τοῦ Δεσπότη», καὶ ὅτι ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει κεκρυμμένος θησαυρός.

Ὅπως διαλαμβάνεται εἰς τὴν ἐπιστολὴν, τὴν συμφωνίαν ταύτην μετὰ τῆς Βενετίας κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον πέρας ὁ ἐν λόγῳ ἱερομόναχος Ἀνανίας διαπραγματευθεὶς τοὺς ὅρους τῆς μετὰ τοῦ Βενετοῦ Στολάρχου Φραγκίσκου Μοροζίνη, τὸν ὁποῖον εἶχε συναντήσῃ εἰς Πρέβεζαν. Σημειοῦμεν ὅτι παρομοίαν συμφωνίαν προστασίας εἶχεν ὑπογράψῃ μετὰ τῆς ἐν Κρήτῃ Βενετικῆς ἀρχῆς ἡ Σύμη καὶ προγενεστέρως, ἡ ὁποία διήρκεσε μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς μεγαλονήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1669.

Παραθέτομεν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην μετὰ τὰς ἀνορθογραφίας, τοὺς βαρβαρισμούς καὶ τοὺς σολοικισμούς τῆς, ὅπως τὴν παρουσίασε διὰ τοῦ Περιδικοῦ «Παρνασσός» ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης Δημοσθένης Χαβιαρᾶς¹.

Ἄ'Εμεῖς φραντζέσκος μορεζήνης, διατηρ γαληνοτάτην πολιτίαν τῆς βενετίας Καπητὰν γγενεράλες, καὶ τὰ ἐξῆς.

Γράφω πρὸς ἐσᾶς, τοὺς ἐπαρχιώτες, τῆς νήσου σήμης, εἰς τοὺς Ἱερεῖς καὶ εἰς τοὺς ἐπιλύπους χριστιανούς· μέναθλε φανέρωθῃ ἐδῶ εἰς τὴν πρεβεζαν ἐμπροσθεν τῆς γαληνοτάτης ἡφιλοτης καὶ ἐξουσίας μας ὁ ἀπεσταλμένος σας ἐδλαβέστατος προτοσύγγελος ἀνανίας Ἱερομόναχος βαστόντας καὶ τὴν γραφὴν εἰς τὸ χέρῃ προσπίπτων τῆς γόνασιν δέοντας καὶ παρακαλῶν διὰ τοὺς Ἱερεῖς, καὶ διὰ τοὺς ἐπιλύπους χριστιανούς τοῦ νισίου σας μετόναθελέτε ομπληγάρεσθε νὰ δύνετε ἐκεῖνον ὁποῦ ἐδίνετε τὸν κερὸν τῆς ἀπερασμένης ἀμάχης τοῦ ρένιου, τῆς κρήτης, καὶ νὰ σᾶς φειλάγω ἀπὸ τοὺς κρονσάρεους. Καὶ ἴδοῦ ὁποῦ σᾶς στέλλο αὐτοῦ τοῖς γραφεῖ μου μετοναπεσταλμένον σας προτοσήγγελλον ἀνανία Ἱερόμοναχον, νὰ ὀμπληγάρετε ἀπάνω εἰς τὸ χαράτζη μου διάπίτροπος μου, νὰ μου τὸ ρεκουμαντάρη ἐκῇ ὁποῦ θέλω τοῦ γράφι καὶ δενθέλετε ἔχι καμίαν πείραξη καθῶς γράφουν αἱ γραφαῖς μου. Καὶ ὅποιος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ φανῇ ἀπάνω εἰς τὸ νυσί σας ὁποῦ νὰ ἔχει τὴν παντιέρα τοῦ ὁγίου μάρκον καὶ πηράξῃ γῆ πολλὴ γῆ ὀλίγον, γῆ εἰς πᾶσα πράγμα ὁποῦνὰ σᾶς ευρίσκετε θέλω τὸν περάσει ἀπὸ τῆν κούσιν μου, καθὰ γράφουν ἡ γραφαῖς μου :

Δοσμένο ἀπὸ τὸ κάτεργω Καπιτάνεια, Σὴν πρέβεζα, Β' φεβρουαρίου αχρ'δ : κατὰ τὸ νέον :

Φραντζέσκος Μορεζήνης πρῶτος Καπητὰν γγενεράλες

Ἀλέξανδρος λοκαδελίνης πρωτονοτάριος τῆς ἐξουχότης του.»

1. Βλ. τ. Γ' (1879), σσ. 251 - 252 καὶ I. Μ. Χατζηφώτης, Τουριστικὸς Ὁδηγὸς τῆς νήσου Σύμης, Β' ἐκδοσις, Σύμη 1973, σσ. 17 - 18.

"Όπως ἔχομεν σημειώσει, τὸ ἀρχεῖον τῆς Μονῆς κατεστράφη καὶ ἀπω-
λέσθη. Ἐξ αἰτίας τοῦ λόγου τούτου στερούμεθα τῶν στοιχείων, τὰ ὅποια
θὰ μᾶς ἐπέτρεπον νὰ παρουσιάσωμεν ἀκριβῆ πίνακα τῶν διαδοχικῶς ἡγου-
μενευσάντων. Διὸ περιοριζόμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ἐκείνους οἱ ὅποιοι ση-
μειοῦνται εἰς τὰ ἐλάχιστα σωζόμενα ἔγγραφα τοῦ κτηματολογίου της, ἀπὸ
τὰ ὅποια τὸ παλαιότερον ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1716, ὡς καὶ εἰς διασωθείσας
ἐπιγραφὰς ἐν τῇ Μονῇ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ αἱ ἐν συνεχείᾳ τοῦ πίνακος
τῶν ἡγουμένων παρουσιαζόμεναι σύντομοι βιογραφίαι ἐνίων ἐξ αὐτῶν ἀνα-
φέρονται εἰς τοὺς ἡγουμενεύσαντας κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαις τοῦ προ-
ηγουμένου αἰῶνος καὶ τὰς πρώτας δεκαετίαις τοῦ αἰῶνός μας, διὰ τοὺς ὁποίους
ἡ διάβασίς των ἐκ τῆς ἡγουμενείας τῆς Μονῆς εἶναι νωπὴ καὶ ὁ ἀντίκτυπος
τῆς δραστηριότητός των εἰσέτι εὐκρινής. Ἀλλωστε ἀπὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ
Μονὴ παρουσιάζεται νὰ φθίνῃ ἀπὸ δεκαετίας εἰς δεκαετίαν· ἡ γεωργία καὶ
ἡ κτηνοτροφία της συνεχῶς νὰ περιορίζεται καὶ ἡ περιουσία της νὰ ἐξανεμί-
ζεται μὲ συνέπειαν μικρὸν κατὰ μικρὸν νὰ χάνῃ τὸ παλαιὸν της γόη-
τρον.

Οἱ λόγοι, οἱ ὅποιοι ὠδήγησαν τὴν Μονὴν εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην,
ὕπῃρξαν πολλοί. Κυρίως ὅμως ἐβάρυνεν ἡ συνεχεὶς παρακμῆς τοῦ μοναχι-
σμοῦ αἰσθητὴ ἀραίωσις τοῦ σώματος τῶν πατέρων της, γεγονὸς τὸ ὅποιον
εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκ τῶν μοναχῶν αὐτῆς ἀνάδειξις
ἡγουμένων πεπειραμένων, ἱκανῶν νὰ ἀναλάβουν τὴν διακυβέρνησιν της.
Κατὰ τὰς πρώτας μάλιστα δεκαετίαις τοῦ αἰῶνός μας ἡ Μονὴ ἀπέμεινε μὲ
μόνον τὸν ἡγούμενόν της ἄνευ καὶ ἐνὸς ἑστω ἄλλου ρασοφόρου, καὶ μὲ δύο
ἕως τρεῖς ἐργατοῦπαλλήλους διὰ τὴν συντήρησιν της καὶ τὴν διεξαγωγὴν
τῶν στοιχειωδῶν γεωργοκτηνοτροφικῶν ἐργασιῶν της. Διότι αἱ τελευταῖαι
αὗται σὺν τῇ παρόδῳ τῶν ἐτῶν συνεχῶς περιωρίζοντο, ἐπειδὴ διὰ νὰ συν-
τηρηθῇ ἡ μονὴ ἠναγκάζετο αὕτη νὰ ἐκποιῇ κατὰ καιροὺς μέρος τῆς
κτηνοτροφίας της καὶ τῶν ἄλλων ἀκινήτων περιουσιακῶν αὐτῆς στοι-
χείων.

Ἀπὸ τίνος ἡ μονὴ στερεῖται παντελῶς ἡγουμένου ἢ ἄλλου κληρικοῦ,
διοικεῖται ὑπὸ ἐφοροεπιτροπῆς ἐκ λαϊκῶν, τὰς δὲ θρησκευτικὰς της χρεῖας,
λειτουργίας καὶ ἄλλας ἱεροπραξίας, ἱκανοποιοῦν οἱ ἐφημέριοι τῶν ἐνοριακῶν
ναῶν τῆς Ἀνω καὶ Κάτω Πόλεως τῆς νήσου. Οὕτω δ' ἐφθασεν αὕτη εἰς τε-
λείαν σχεδὸν παρακμὴν ἀπολέσασα τὴν παλαιάν της αἴγλην.

Ἡγούμενοι τῆς Μονῆς, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα
δὲν συνάγονται ἀπὸ ἐπίσημα στοιχεῖα, ὑπῆρξαν οἱ ἀκόλουθοι :

Ἀ ν α ν ί α ς, ἱερομόναχος. Μνημονεύεται ὡς ἱερομόναχος καὶ πρωτο-

σύγκελλος εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἔτους 1684 ἀπευθυνομένην ἀπὸ τὸν Φραγκῖσκον Μοροζίνην πρὸς τοὺς Συμαίους¹.

Βενέδικτος, ἱερομόναχος. Ὑπογράφει ὡς πρωτοσύγκελλος εἰς ἀριερωτικὸν ἔγγραφο ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 Μαΐου ἄ.ἔ.

Ἰωάννης. Μνημονεύεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἐπαργυρώσεως τῆς εἰκό-
νος τοῦ Ταξιάρχου, γενομένης τὸ 1734.²

Νεόφυτος Χωματᾶς, ἱερομόναχος 1738 - 1780. Μνημονεύεται
εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἱστορήσεως τοῦ νέου ναοῦ, γενομένης τὸ 1738.³

Καλλίνικος, ἱερομόναχος. Ὑπογράφει εἰς ἔγγραφο τοῦ 1784 ὡς
σύγκελλος καὶ ἡγούμενος.⁴

Ἰωσήφ, ἱερομόναχος 1785 - 1789.

Νεόφυτος Β', ἱερομόναχος 1798.

Γαβριήλ, ἱερομόναχος 1800 - 1828. Μνημονεύεται εἰς τὴν ἐπιγρα-
φὴν ἐπαργυρώσεως τῆς ἐπὶ τοῦ προσκυνηταρίου τοῦ νέου ναοῦ φορητῆς εἰ-
κόνας τοῦ Ἀρχαγγέλου, γενομένης τὸ 1800.⁵

Κύριλλος Καντόνιαν, ἱερομόναχος 1828 - 1838.⁶

Γαβριήλ, ἐκ Τήλου, 1838 - 1851.

Γρηγόριος Καρακιοῦλης, ἀρχιμανδρίτης 1873 - 1896.

Νεόφυτος Γ', ἀρχιμανδρίτης, ἐκ Τήλου, 1897 - 1911. Μνημο-
νεύεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν κατασκευῆς τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τῆς Μονῆς
καὶ τοῦ πρὸ αὐτῆς προαυλίου, γεγόμενα τὸ 1899.⁷

Ἀνθιμος Ραϊκόπουλος, ἀρχιμανδρίτης 1912 - 1914.

Κοκκιμήδης Λεβεντέρης, ἀρχιμανδρίτης 1914 - 1934.

Μακάριος Μπαρβας, ἀρχιμανδρίτης 1934 - 1945.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΣ ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΣΑΝΤΩΝ

Γρηγόριος Καρακιοῦλης
1873 - 1896

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Μονή, διὰ τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἤδη ἀνεπτύξαμεν,
παρουσιάζετο συνεχῶς φθίνουσα, ἡγούμενός της διωρίσθη ὁ Συμαῖος ἱερο-
μόναχος Γρηγόριος Καρακιοῦλης. Οὗτος προϋπῆρξεν ἀδελφὸς τῆς Ἱερᾶς

1. Γιά τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ γίνεται λόγος παραπάνω στὴ σ. 97, ὅπου καὶ παρα-
τίθεται αὐτούσια.

2. Βλ. παραπάνω στὴ σ. 85.

3. Βλ. παραπάνω στὴ σ. 87.

4. Βλ. Γεωργίου Ἀσκητῆ, Ἡ ἐν Σύμῃ Ἱερὰ Σταυροπηγιακὴ καὶ Πατριαρ-
χικὴ Μονὴ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιώτου, Ρόδος 1961, σ. 21.

5. Βλ. παραπάνω στὴ σ. 87.

6. Ὁ Γ. Ἀσκητῆς, ἔ.ἄ., σ. 21, σημειώνει ὡς ἔτη ἡγουμενείας του: 1828 - 1856,
ἀναφέρει ὅμως τὸν ἐν συνεχείᾳ ἡγουμενεύσαντα ἀπὸ 1848 - 1862.

7. Βλ. παραπάνω στὴ σ. 89.

Μονῆς τοῦ Πανορμίτου μετ' ἡγούμενον τὸν σοφὸν διδάσκαλον καὶ κληρικὸν Ἱερόθεον Φωτιάδην (Μαρκονῆν), παρὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐκγυμνασθῆ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας.

Γενόμενος ἡγούμενος ὁ Γρηγόριος παρὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ καταβληθείσας φιλοτίμους προσπάθειας, δὲν κατώρθωσε νὰ φέρῃ βελτίωσιν εἰς τὰ καθόλου πράγματα τῆς Μονῆς. Ἀντιθέτως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἡγουμενείας του, ἵνα συντηρηθῇ ἡ Μονή, ἐξεποιήθη μέρος ἀπὸ τὰ ὑπολείμματα τῆς κτηνοτροφίας της. Εἰς τὸ ἐνεργητικὸν του ὁμῶς πρέπει νὰ ἐγγραφῇ ὅτι δι' ἐνεργειῶν του καὶ μετ' τὴν συνδρομὴν τῆς φιλοπάτριδος οἰκογενείας τῶν Πετριδῶν κατεσκευάσθη πλακόστρωτος δρόμος ἐνόνων τὴν Κάτω Πόλιν (τὸν Γιαλὸν) μετ' τὴν ἱερὰν Μονήν.¹

Περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ἡγουμενείας του καὶ συγκεκριμένως τὸν χειμῶνα τοῦ 1894 ἔλαβε χώραν ἡ ὑπ' αὐτοῦ βάπτισις ὀθωμανοῦ τινος ἐν τῇ Μονῇ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐγένετο αἰτία ταραχῶν εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐν ταύτῃ τὰ γενόμενα ἀποτελοῦν μίαν ἐπὶ πλέον ἀπόδειξιν τοῦ ἀντιστασιακοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον καθωδήγει τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν Συμαίων κατὰ τοῦ ξένου κυριάρχου τὴν περίοδον τῆς μακραίωνος δουλείας τῆς νήσου των, κρίνομεν σκόπιμον νὰ ἐξιστορήσωμεν τὰ κατ' αὐτό.

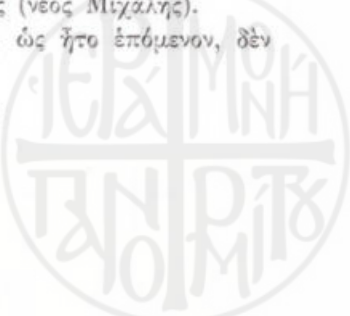
Ὁθωμανὸς τις ἐκ τῆς ἑναντι τῆς νήσου ἡμῶν Ἀνατολῆς εἰργάζετο ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὴν Σύμην ὡς δύτης (σπογγομηχανικός) μετὰ τὰ σπογγαλιευτικὰ συγκροτήματα τοῦ Συμαίου πλοιάρχου Κωνσταντίνου Ζουρούδη (τῆς Λάψας), ὁ ὁποῖος, ὅπως σημειοῦμεν κατωτέρω,² διετέλεσε καὶ ἐπιστάτης τῆς Μονῆς Ρουκουनिώτου ἐπὶ ἑν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡγουμένου Νεοφύτου τοῦ Γ' καὶ πρὸ τοῦ διορισμοῦ ὡς ἡγουμένου τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀνθίμου Ραϊικοπούλου. Ὁ ὀθωμανὸς οὗτος κατὰ τὰ σπογγαλιευτικὰ του ταξείδια εἶχεν εἰσαχθῆ μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὑπὸ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐργαζομένων Συμαίων ναυτικῶν. Ὅταν δὲ βραδύτερον προσελήφθη ὡς ἐργάτης εἰς τὰ κτήματα τῆς Μονῆς Ρουκουनिώτου, ἐτελειοποιήθη τόσον ἡ μύησις του εἰς τὸ ὀρθόδοξον χριστιανικὸν δόγμα, ὥστε ἐζήτησε νὰ ἀσπασθῇ τὸν Χριστιανισμόν.

Τὸ μυστήριον τοῦ θείου βαπτίσματος ἐτελέσθη, ὡς ἦτο ἄλλωστε φυσικόν, εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Ρουκουनिώτου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου διετέλει, ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου της, ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Καρακιοῦλῃ, μετ' ἀνάδοχον τὸν ἄλλοτε καπετάνιον τοῦ βαπτιζομένου Κωνσταντῖνον Ζουρούδην. Ὁ νεοφώτιστος ὠνομάσθη Μιχαήλ, εἰς μνήμην καὶ τιμὴν τοῦ Ταξιάρχου, ἀποκαλούμενος ἔκτοτε Γενῆ Μιχάλης (νέος Μιχάλης).

Τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς βαπτίσεως ἀλλοθρήσκου, ὡς ἦτο ἐπόμενον, δὲν

1. Βλ. Ἀσκητῆ Γεωργίου Ἀντ., ἔ.ἀ., σ. 23.

2. Βλ. στή σελ. 102.

ἤργησε νὰ περιέλθῃ εἰς γνῶσιν τῆς τουρκικῆς Ἀρχῆς, ἡ ὁποία διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ ἐκχριστιανισθέντος, μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι κατεζητεῖτο ὡς φυγόστρατος, καὶ τὴν ἀποστολὴν του εἰς Ρόδον. Μάλιστα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐστάλη ἐκ Ρόδου διὰ πολεμικοῦ πλοίου ἄγημα στρατοῦ. Τοῦτο περιεκύκλωσε τὴν Μονὴν τοῦ Ρουκουνιώτου καὶ ἀφοῦ συνέλαβε τὸν Γενῆ Μιχάλην, τὸν ἐπεβίβασε σιδηροδέσμιον εἰς τὸ ἀτμόπλοιο "Ρούμελη" τῆς γραμμῆς Πειραιῶς - Δωδεκανήσου, τὸ ὁποῖον κατὰ τύχην εὑρίσκετο εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύμης, καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν πλοίαρχον διὰ νὰ τὸν παραδώσῃ μὲ τὴν σειρὰν του εἰς τὰς ἐν Ρόδῳ τουρκικὰς ἀρχάς.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπραξάν αἱ τουρκικαὶ ἀρχαί, ἄλλαι δ' ὅμως ὑπῆρξαν αἱ βουλαὶ μερικῶν φανατικῶν, θερμοαίμων καὶ ρηξικελεύθων Συμαίων νέων ναυτικῶν. Οὗτοι ἀφοῦ ἐπεβίβάσθησαν εἰς τὸ ἴδιον ἀτμόπλοιο, κατώρθωσαν κατὰ τὸν πλοῦν τούτου πρὸς τὴν Ρόδον, νὰ ἀπελευθερώσουν τὸν Γενῆ Μιχάλην ἀπὸ τὰ δεσμά του καὶ ἐν συνεχείᾳ ὑπεχρέωσαν τὸν πλοίαρχον, παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας του, νὰ ἀλλάξῃ δρομολόγιον καί, ἀφοῦ κατευθυνθῇ εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρικά ὕδατα, νὰ ἀποβιβάσῃ τοῦτον εἰς Σύρον. Ἐκεῖθεν ὁ Γενῆ Μιχάλης διεπεραιώθη εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς νήσους, ὅπου ἤσκησεν ἀνενοχλήτως μέχρι τέλους τοῦ βίου του τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δῦτου μὲ σκάφανδρον.

Τὸ παράτολμον ὅμως αὐτὸ πραξικόπημα ἐπληρώθη πολὺ ἀκριβὰ. Συγκεκριμένως, μόλις τοῦτο ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὰς ἐν Ρόδῳ ὀθωμανικὰς Ἀρχάς, διετάχθη ἡ σύλληψις πάντων τῶν συντελεσάντων εἰς τὴν βάπτισιν καθὼς καὶ τῶν συνεργησάντων εἰς τὴν ἀπόδρασιν.

Καθ' ἣν στιγμὴν σύρομεν τὰς γραμμὰς ταύτας, ἀναμιμνησκόμεθα τὰ συμβάντα καὶ ὡς εἰς κινηματογραφικὴν ταινίαν ἀναπολοῦμεν τὰ διαδραματισθέντα κατὰ τὰς κατ' οἶκον ἐρεῦνας εἰς τὴν Κάτω καὶ Ἀνω Πόλιν διὰ τὴν σύλληψιν τῶν καταζητουμένων. Εἰδικώτερον, βλέπομεν μετ' ἄλλων συνομιλήκων συμμαθητῶν μας τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου τοῦ Κάστρου τοὺς 2 - 3 τζαπτιέδες (τὸ σύνολον τῶν ἐν Σύμῃ Τούρκων χωροφυλάκων) νὰ κατέρχωνται ἐν σπουδῇ μὲ τὰ ὅπλα ἐπ' ὧμου ἐκ τῆς Μονῆς Ρουκουνιώτου, ὅπου εἶχον μεταβῇ ἐν μέσῃ νυκτὶ πρὸς ἔρευναν καὶ σύλληψιν τῶν συντελεσάντων εἰς τὴν βάπτισιν, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος, ἢ νὰ σπεύδουν πρὸς τὴν Ἀνω Πόλιν διὰ τὴν σύλληψιν τῶν συνεργῶν τῆς ἀποδράσεως. Καὶ ἠκούοντο τότε ἀπὸ τοὺς μικροὺς Συμαίους τοὺς παρακολουθοῦντας τὰ γιγνόμενα αἱ κραυγαί : Τοῦρκοι ! Τοῦρκοι ! Καὶ ἀπὸ τὰς Συμαίας οἰκοκυράς ἐρωτήσεις, ὅπως : «Λέεις καὶ καλὰ κι (θ)ὰ τοὺς εὔρουν ν(α) πικιάου;»

Κατὰ τὰς ἀναζητήσεις ταύτας δὲν ὑπῆρξαν ὀλίγοι οἱ σύλληφθέντες ἐκ τῶν καταζητουμένων. Ἀπὸ αὐτοὺς μερικοὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὴν Σύμην, οἱ δὲ ὑπόλοιποι μετεφέρθησαν εἰς Ρόδον καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς τὰς ἐκεῖ ὑγρὰς καὶ σκοτεινὰς φυλακὰς κακοποιηθέντες μάλιστα καὶ σκληρῶς ταλαιπωρη-

θέντες. "Ολοι ὁμως καὶ οἱ ἐν Σύμῃ καὶ οἱ ἐν Ρόδῳ φυλακισθέντες μετὰ μικρὸν ἀφέθησαν ἐλεύθεροι κατόπιν ἐπεμβάσεως μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως.

Κρίνομεν σκόπιμον νὰ προσθέσωμεν ὅτι παρόμοιοι ἐκχριστιανισμοὶ προσηλύτων ὀθωμανῶν, ἐργαζομένων ἐν Σύμῃ ὡς δυτῶν εἰς σκάφανδρα, ἐγένοντο εἰς προγενεστέρας ἀλλὰ καὶ εἰς μεταγενεστέρας ἀπὸ τὸ ἱστορηθὲν γεγονὸς ἐποχάς, χωρὶς νὰ προκαλῶσι τὴν ἐπέμβασιν τῶν Τούρκων, καίτοι περιεῖρχοντο εἰς γινῶσιν αὐτῶν. Καὶ προσθέτομεν ὅτι πάντες οὗτοι ὡς ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἐνυμφεύοντο Συμαίᾳς νέας δημιουργοῦντες οἰκογενείας διακρινομένας ἐπὶ πίστει καὶ εὐσεβείᾳ.

Νεόφυτος Γ', ὁ ἐκ Τήλου
1897 - 1911

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου ἡγούμενος τῆς Μονῆς διωρίσθη ὁ ἱερομόναχος Νεόφυτος προαχθεὶς συγχρόνως εἰς ἀρχιμανδρίτην. Οὗτος προ-υπῆρξεν ἀδελφὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πανορμίτου, ἐπὶ ἡγουμενείας καὶ αὐτὸς τοῦ σοφοῦ Ἱεροθέου Φωτιάδου. Εἶχεν ἐπίσης χρηματίσει ἱερατικὸς προϊστάμενος εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς τῆς Ἀνω Πόλεως Ἀγίαν Τριάδα καὶ Ἀγιον Ἀθανάσιον.

Ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας του, χάρις εἰς τὰς συντόνους προσπάθειάς αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Ἐφοροεπιτρόπων, ἐπετεύχθη ὅχι μόνον νὰ ἀποφευχθῇ ὁ ὄλεθρος καὶ ἡ ἀποσύνθεσις τῆς Μονῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ βελτιωθῇ ἡ ὅλη οἰκονομικὴ αὐτῆς κατάστασις. Ὡς δὲ εἶδομεν¹, ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας του μετεσκευάσθη ἐξ ὑπαρχῆς ἡ ἐξωτερικὴ πύλη τῆς Μονῆς, τὸ πρὸ αὐτῆς προαύλιον καὶ ἡ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν κυπάρισσον ἄγουσα ὁδός.

Κωνσταντῖνος Ζουρούδης, ἐπιστάτης
1911 - 1912

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νεοφύτου, ἐπειδὴ δὲν εὕρίσκετο ἱερωμένος, κατάλληλος γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγουμενείαν τῆς Μονῆς, ἡ Κοινότης Σύμης ἤναγκάσθη νὰ διορίσῃ προσωρινῶς λαϊκὸν ἐπιστάτην. Καὶ ὡς τοιοῦτον ἐπέλεξε τὸν Συμαῖον Κων/νον Ζουρούδην, πρῶην διακεκριμένον πλοίαρχον σπογγαλιευτικῶν.

Ἐπὶ τῆς ἐπιστασίας του ἡ Μονὴ εἶχεν ἓνα καὶ μόνον ἀδελφὸν μοναχόν, τὸν Συμαῖον Νεόφυτον Καλαμίτην, τὸν μετέπειτα προχειρισθέντα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου εἰς ἱερομόναχον καὶ ἀναλαβόντα τὴν ἡγουμενείαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τσαμπίκας ἐν Ρόδῳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Κατὰ δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἡ Μονὴ διὰ τὰς θρησκευτικὰς τῆς ἀνάγκας, λειτουργίας

1. Βλ. παραπάνω στὴ σ. 89.

καὶ λοιπὰς ἱεροτελεστίας, ἐξυπηρετεῖτο ὑπὸ τῶν ἐφημερίων τῶν ἐνοριακῶν ναῶν τῆς νήσου, Ἀνω καὶ Κάτω Πόλεως.

Ἀνθιμος Ραϊκόπουλος, ἀρχιμανδρέτης
1912 - 1914

Διορισθεὶς οὗτος ἡγούμενος τῆς Μονῆς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρι-
αρχείου ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του κατὰ Μάρτιον τοῦ 1912. Κατήγγετο ἐκ
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἶχε δὲ χρηματίσει διδάσκαλος εἰς Μακεδονίαν καὶ ἡγού-
μενος τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Γηρομερίου ἀσκῶν συγχρόνως καὶ
ἔργα ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου εἰς τὴν Ἐφεσον.

Ἡ ἡγουμενεία του εἰς τὴν Μονὴν Ρουκουनिώτου ὑπῆρξε βραχεῖα, ἀφοῦ,
πρὶν νὰ συμπληρώσῃ διετίαν ἐν αὐτῇ, παθὼν σκωληκσειδίτιδα, κατὰ Ἰανουά-
ριον 1914, καὶ χειρουργηθεὶς ἐπὶ τόπου, εἰς τὴν Μονήν, ἀπέθανε μετὰ τρεῖς
ἡμέρας. Οὕτω δὲν εἶχε προλάβει νὰ παρουσιάσῃ ἀποδείξεις βελτιώσεως τῶν
οἰκονομικῶν τῆς Μονῆς καὶ ἀπτὰ δείγματα τῆς ἐν γένει προαγωγῆς αὐτῆς
ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του. Ἀλλως τε αἱ προηγούμεναι ἐμπειρίαι του καὶ ἡ δρα-
στηριότης τὴν ὁποίαν οὗτος ἐπέδειξε κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς ἡγου-
μενείας του δὲν πείθουν ὅτι ἡ ἐκλογή του ὡς ἡγουμένου ὑπῆρξεν ἐπιτυχής.
Διότι, εἰς τὴν κατὰστασιν εὐρίσκετο ἡ Μονή, ὅταν οὗτος ἀνέλαβε τὴν δια-
κυβέρνησιν της, εἶχεν ἀνάγκην ἡγήτορος ἐξησκημένου εἰς τὴν καλογηρικὴν
ζωὴν καὶ τὰς μοναστηριακὰς ἀσχολίας, μὲ νοῦν πρακτικόν, μὲ μόρφωσιν
ἔστω μικράν, ἀλλὰ φιλοπροόδου καὶ ἐργατικοῦ, δυναμένου ἐν ἀνάγκῃ νὰ χει-
ρισθῇ τὸ ἀγροτικὸν ἄροτρον καὶ τὴν γεωργικὴν ἀξίην. Καὶ τὰ προσόντα
ταῦτα ὁ ἡγούμενος οὗτος δὲν ἀπέδειξεν ὅτι τὰ κατεῖχε. Ἐπὶ πλεόν ὑπῆρχε
διάχυτος ἡ φήμῃ εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Σύμης ὅτι ἤθελε νὰ ἀσκήσῃ τὰ καθήκοντά
του ἀνεξελέγκτως, ἐρήμην καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Ἐφοροεπιτρόπων τῆς Μονῆς.¹

Ἐτάφη εἰς τὴν Μονήν, εἰς δὲ τὴν κηδεῖαν του προέστη ὁ Ἀρχιερατι-
κὸς Ἐπίτροπος τῆς νήσου μεθ' ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἐφημερίων τῶν ἐνοριακῶν
ναῶν τῆς Ἀνω καὶ Κάτω Πόλεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ ὁ
γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας.

Κοκκιμῆδης Λεβεντέρης
1914 - 1934

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνθίμου ἐπιστάτης τῆς Μονῆς ὠρίσθη, κατόπιν
ὑποδείξεως τῆς Κοινότητος, ὁ ἐν χρειᾷ διατελὼν Συμαῖος, ἐφημέριος τῆς

1. Ὁ Γεώργιος Ἀντ. Ἀσκητής, ἑ.ἀ., σ. 24, ἀριθμεῖ ὡς ἔργα τοῦ ἡγου-
μένου τούτου τὴν ἀνέγερσιν τοῦ νέου κωδωνοστασίου ἐπάνω στὴ μεγάλη ἐξώθυρα τῆς Μο-
νῆς, καθὼς καὶ κάποιον ἐξωραϊσμὸν σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ κελλιά της. Τὸν παρουσιάζει ἀκόμη
ὡς καλλίφωνον, ἱεροπρεπὴ καὶ μὲ ἱκανὴν μόρφωσιν.

Μεγάλης Παναγιᾶς τοῦ Κάστρου, Κοκκιμήδης Λεβεντέρης, προχειρισθεὶς ἅμα εἰς ἀρχιμανδρίτην καὶ προαχθεὶς εἰς ἡγούμενον τὸ ἐπόμενον ἔτος. Οὗτος, συνεργαζόμενος στενότατα μετὰ τῶν Ἐφοροεπιτρόπων τῆς Μονῆς, κατέβαλεν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπιστάσεώς του, συντόνους προσπάθειας διὰ τὴν ἐν γένει ἀνόρθωσιν αὐτῆς.

Εἰδικώτερον, εὐρισκόμενος πάντοτε ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ τῆς Μονῆς, τὸ ὅποιον εἶχε φροντίσει νὰ ἐνισχυθῇ εἰς ἀριθμὸν, ἐπεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μεγάλης κτηματικῆς τῆς περιουσίας, ἣ ὁποία λόγῳ ἐγκαταλείψεως εἶχεν ἀποχερσωθῇ, ἅμα δὲ ἡῤῥῆξε τὴν κτηνοτροφίαν τῆς δι' ἐράνου μεταξὺ τῶν ποιμένων τῆς νήσου καὶ γενικῶς ἀνέπτυξεν εἰς τὸν μεγαλύτερον δυνατὸν βαθμὸν τὰς παραγωγικὰς αὐτῆς πηγὰς. Παρὰλλήλως διενήργησεν ἔρανον ἐν Σύμῃ ὑπὲρ τῆς Μονῆς ὡς καὶ περιοδεῖαν εἰς τὰς ἀκμαζούσας συμαϊκὰς παροικίας τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς καὶ διὰ τῶν συναχθεισῶν δωρεῶν περιέφραξε τὸν πρὸ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τῆς Μονῆς ἐλεύθερον χώρον, ἐπεσκεύασε τὸ παλαιὸν περιτείχισμά της καὶ ἀνακαίνισε ἱκανὸν ἀριθμὸν κελλίων καθὼς καὶ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Σώζοντος (τοῦ Ἁι-Σώστη).

Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι παρὰ τὴν ὁμολογημένην, ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας του, βελτιώσιν τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς Μονῆς, ἐξηκολούθησεν αὕτη νὰ παρουσιάσῃ τὰ ἀκόλουθα δύο βασικὰ μειονεκτήματα. Πρῶτον, ὅτι δὲν ἡττήχησε νὰ ἐπανακτήσῃ ἀδελφότητα μοναχῶν. Ὁ μόνος ἐν τῇ Μονῇ ρασοφόρος ὑπῆρξεν ὁ ἡγούμενός της. Οὕτω δ' ἡ Μονὴ δὲν παρῆγεν εἰκόνα καλογηρικοῦ ἐνδικιτήματος. Καὶ δεύτερον, ὅτι δὲν ἐπέδειξε κοινωνικῆς δραστηριότητος, ὥστε νὰ παρουσιάσῃ καὶ πάλιν τὴν μορφήν ἰδρύματος κοινῆς ὠφελείας διὰ τὴν νῆσον καὶ τὸν δυσπραγοῦντα, λόγῳ τῶν παντοίων πιέσεων τοῦ ξένου κυριάρχου, λαὸν αὐτῆς.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Κοκκιμήδης ἡγουμένευσεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην καὶ ἀπέθανε κατὰ Ἰούνιον 1934 ἐκ συγκοπῆς εἰς τὴν Μονήν, ὅπου καὶ ἐτάφη.

*Μακάριος Μπάρβας, ἀρχιμανδρίτης
1934 - 1945*

Ἀποθανόντος τοῦ Κοκκιμήδου ἡ Κοινότης Σύμης, ἀφοῦ ἀπεμάκρυνεν ἐκ τῆς Μονῆς ὅλους τοὺς οἰκείους του, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς αὐτήν, ὥρισεν ἐπιστάτην τὸν Συμαῖον ἀρχιμανδρίτην, ἐφημέριον τοῦ ἐν τῇ Ἁνω Πόλει ἐνοριακοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, Μακάριον Μπάρβαν, προαχθέντα μετ' οὐ πολὺ εἰς ἡγούμενον. Οὗτος ἦτο πτυχιούχος τοῦ Ἱεροδιδασκαλείου Σάμου καὶ εἶχε χρηματίσει διδάσκαλος εἰς Χίον καὶ Σύμην, ἐφημέριος ἐνοριακῶν ναῶν τῆς νήσου μας καὶ τοποτηρητὴς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς

τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Πανορμίτου.¹ Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἡγουμενείας του διατήρησε καὶ τὴν ἐφημερίαν εἰς τὸν Ναόν, τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1939 ἔσκει καὶ καθήκοντα Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου.

Περὶ τῆς δράσεώς του ἐν τῇ Μονῇ ἀδυνατοῦμεν νὰ ἀποφανθῶμεν, ἐπειδὴ καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς ἡγουμενείας του εὐρισκόμεθα μακρὰν τῆς γενέτειράς μας. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι οὗτος παραλλήλως πρὸς τὰ ἡγουμενικά του ἔργα ἔσκει καὶ ἄλλα ὑπεύθυνα καθήκοντα, δὲν προδικάζει ἀξιόλογον ἡγουμενικὴν δραστηριότητα.

Ὁ ἡγούμενος Μακάριος ἀπέθανε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1945. Ἐκτοτε ἡ Μονὴ διοικεῖται ὑπὸ Ἐφοροεπιτρόπων, αἱ δὲ ἱεραὶ ἀκολουθίαι τελοῦνται ἀπὸ τὸν ἐφημέριον τοῦ ἐν τῇ Κάτω Πόλει καὶ εἰς θέσιν Χαράνι ἐνοριακοῦ ναοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὠρίσθη καὶ ἐφημέριος τῆς Μονῆς.

ΤΟ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ Ο ΑΓΙΟΣ ΣΩΖΩΝ (Α-Ι-Σ ΣΩΣΤΗΣ)

Τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ μοναστηριακοῦ συγκροτήματος, ἐπίκειται ἐπὶ δύο παλαιῶν κελλίων τοῦ Κάτω Μιχαήλ καὶ ἀνεκαινίσθη, ὅπως ἤδη εἴπομεν, ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ ἀρχιμανδρίτου Κοκκιμῆδου. Ἐχει μῆκος 9,5 καὶ πλάτος 4,75 μέτρα, τὸ δὲ δάπεδόν του εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ σανιδόστρωτον καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ, τὸ πρὸς τὴν ἐξώθυραν, ἐστρωμένον διὰ σκυροδέματος.

Ἡ μικρὰ τοῦ Ἀγία Τράπεζα εἶναι ἐντοιχισμένη ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα, ἡ Πρόθεσις του εὐρίσκεται εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ παραπλεύρως ταύτης ὁ μικρὸς νιπτήρ του. Εἰς τὴν Ἀχιβάδα ὑπάρχουν ἐν τοιχογραφίᾳ, ἐκατέρωθεν τῆς μικρᾶς Πλατυτέρας, αἱ εἰκόνες τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Βασιλείου, διατηρούμεναι εἰς καλὴν κατάστασιν.

Εἰς τὸ νεοκατασκευάστον Τέμπλον του ὑπάρχουν αἱ εἰκόνες, καλῆς τέχνης, τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι αὗται εἶναι μεγαλύτερων διαστάσεων ἀπὸ τὰς διαστάσεις τῶν οἰκείων θέσεων ἐπὶ τοῦ Τέμπλου, ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι προέρχονται ἀπὸ ἄλλον ἱερὸν ναόν. Ἀλλωστε αἱ μικρότεραι εἰκόνες, παλαιᾶς τέχνης, αἱ ἱσομεγέθεις πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ Τέμπλου ταύτας θέσεις, εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Ἡ βυζαντινῆς τεχνοτροπίας φερώνυμος τοῦ Μάρτυρος εἰκὼν εἰκονίζει οὐ μόνον τοῦτον ἀλλὰ παρ' αὐτὸν καὶ τὸν Μεγαλομάρτυρα Γεώργιον,

1. Γιὰ τὴ συμβολή του, ὅταν ἦταν τοποτηρητὴς στὴ Μονὴ Πανορμίτη, νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Σύμη κατάλληλον διδαστήριον, ὅπου νὰ στεγασθεῖ ἡ ἀνώτερη σχολὴ τῆς, ὁλοκληρωμένη σὲ πλήρες γυμνάσιον, ἰσότητι μὲ τὰ γυμνάσια τοῦ ἐλεύθερου Κράτους, βλ. Κ α ρ α ν ι κ ὀ λ α Ἀ λ ε ξ ἄ ν δ ρ ο υ Σ., «Τὸ Πανορμίτειο Γυμνάσιον Σύμης», Τὰ Συμζικά, τ. Α' (1972), σσ. 67 - 103 καὶ τ. Β' (1974), σσ. 59 - 97 καὶ ἀνάτυπο, Ἀθήναι 1974 καὶ Ἱ. Μ. Χ α τ ζ η ρ ὡ τ η : Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Πανορμίτου Σύμης, Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Δωδεκανήσου, Ἀθήναι 1978, σσ. 108 - 109.

ἀμφοτέρους δὲ ὡς στρατιώτας φέροντας ἀκόντιον. Καίτοι δὲ αὕτη εἶναι ἀχρονολόγητος, ἐκ τῆς τεχνοτροπίας εὐκόλως εἰκάζεις ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ αὐτοῦ ζωγράφου καὶ τῆς αὐτῆς χρονολογίας ὅπως καὶ αἱ εἰκόνες τοῦ νέου Μιχαήλη.

Τὸ παρεκκλήσιον ἔχει θύραν εἰσόδου ἐπὶ τῆς ΝΔ. πλευρᾶς του, δύο παράθυρα καὶ τρίτον μικρότερον εἰς τὴν μεσημβρινήν, ἕτερα δύο εἰς τὴν βορείαν καὶ φεγγίτην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τοῦ Μάρτυρος, τῇ 7ῇ Σεπτεμβρίου, πανηγυρίζεται μετ' ἀρτοκλασίας τὴν παραμονὴν καὶ με' λειτουργίαν ἀνήμερα, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀκολουθεῖ ἑόρτιον κέρασμα.

ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Ρουκουनिώτου ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς τοῦ Κάστρου εἰς τὴν Ἄνω Πόλιν,¹ ἡ ὁποία εἰς τὸ σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Δ' ἀναφέρεται ὡς μετόχιον τῆς Μονῆς,² ἐξηρτῶντο καὶ μονύδριά τινα μετὰ μοναχῶν, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον προσαγορεύονται ἀπὸ τοὺς Συμαίους με' τὸ κοινὸν δι' ὅλα ὄνομα : τὰ μετόχια (ἐννοεῖται : τοῦ Μιχαήλη). Ἦταν δὲ ταῦτα : ἡ Παναγιὰ ἡ Ξισώτισσα (Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου), ἡ Παναγιὰ ἡ Καθολικὴ (Κοίμησις), οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι καὶ ὁ Ἅγιος Φιλήμων.³ Ἀπόδειξις τῆς ἐξαρτήσεως τῶν μονυδρίων τούτων ἀπὸ τὴν Μονὴν Ρουκουनिώτου τυγχάνει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὰς ἐπετελούς αὐτῶν ἑορτὰς τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλει αὐτοπροσώπως ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς.

3. Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι (Κοινῶς : Οἱ Ἀά-Ναργύροι)

Τὸ μονύδριον τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς περιφερείας Μέσα Νημοράκι, ΝΔ. τῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Ρουκουनिώτου ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει ἐνάμισυ χιλιόμετρον περίπου, καὶ παρὰ τὸν ἀγροτικὸν δρόμον ὁ ὁποῖος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἄνω Πόλιν, τὸ Χωριό, καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τὴν θέσιν Βιγλί, διασχίζει τὴν περιφέρειαν τὰ Μάρμαρα καὶ τὴν νοτίαν πλευράν τῶν περιφερειῶν Ὁζω καὶ Μέσα Νημοράκι καὶ καταλήγει εἰς τὸν Ἅγιον Αἰμιλιανόν. Ἐκ τῆς ὀνομασίας τοῦ μονυδρίου ὁλόκληρος ἡ περὶ αὐτὸ περιοχὴ ἔχει ὁμώνυμον ἐπωνυμίαν.⁴

1. Γιά τὴ Μεγάλῃ Παναγιᾶ τοῦ Κάστρου, μετόχι τῆς Μονῆς Ρουκουनिώτῃ βλ. Καρνανικόλα Σωτηρίου Α., ἑ.ἀ., σσ. 41 - 56.

2. Βλ. παραπάνω στὴ σ. 94.

3. Γιά τὰ μονύδρια αὐτὰ γίνεται λόγος στὰ οἰκεῖα τμήματα αὐτῆς τῆς μελέτης. Γιά τὴν Παναγιὰ τὴν Καθολικὴ π.χ. βλ. παραπάνω στὴ σ. 80.

4. Πβ. Ἑρώτ.: Σὲ ποῖο μέρος εἶναι διὸ χωράφισ σου με' τίς ἐλιές καὶ τίς ἀμυγδαλιές; Ἀπαντ.: Στούς Ἀά-Ναργύρους.

Τὸ μονύδριον τοῦτο εἶναι μικρὸς παλαιὸς ναὸς, ἐπεσκευασμένος, μὲ δάπεδον πλακόστρωτον καὶ μὲ λείψανα παλαιῶν τοιχογραφιῶν ἀπὸ νερομπογιάν. Τὸ Ἱερὸν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ ὅλον μέγεθός του, ἔχει ξυλίνην Ἀγίαν Τράπεζαν μὲ κιβώριον, Πρόθεσιν ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς του καὶ παράθυρον εἰς τὴν Ἀχιβάδα. Τὸ Γέμπλον του, μὲ ἀπλούστατον σκάλισμα, ἔχει παλαιὰς εἰκόνας αἱ ὁποῖαι ὅμως στεροῦνται ἀγιογραφικῆς τέχνης. Ἡ φερώνυμος εἰκὼν τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ἀργυρᾷ ἐντὸς ξυλίνου εἰκονοστασίου, εὐρίσκεται παραπλευρῶς τοῦ Τέμπλου ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ ναυδρίου. Θύραν εἰσόδου ἔχει εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν του καὶ παράθυρον εἰς τὴν βορείαν.

Τὸ Πλατὺ τοῦ ἱεροῦ τούτου σεβάσματος εἶναι ἀρκετὰ εὐρύχωρον, ὑπάρχουν δ' ἐν αὐτῷ ὀκτὼ καλογηρικὰ κελλία, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ δύο ἐπεσκευασμένα καὶ διώροφα, εἰς ἓν τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ στέρνα. Ἐτέρω στέρνα ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ Πλατὺ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν ὅχι μόνον τῶν προσκυνητῶν κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης τῶν ἁγίων ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα ἐκεῖθεν διερχόμενον. Τὸ ὅλον μοναστηριακὸν τοῦτο συγκρότημα περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλὸν περίβολον μὲ καμαρωτὰς πεζοῦλες εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ βορείαν αὐτοῦ πλευράν καὶ μὲ ἐξώθυραν εἰς τὴν ἀνατολικήν.

Ἐκτὸς τοῦ περιβάλλου καὶ παρὰ τὴν ΒΑ. πλευράν του, ἐπὶ τοῦ δρόμου ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὑπάρχει αἰωνόβιος κυπάρισσος, περιορισμένος διὰ κυκλικῆς πεζούλας καὶ μὲ πλακόστρωτον τὸν περὶ τὴν πεζούλαν ταύτην χώρον. Αὕτη εἶναι ἀπὸ τὰς μεγαλύτερας τῆς Σύμης, ὑστεροῦσα μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὴν κυπάρισσον τῆς μονῆς Ρουκουनिώτου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἤδη λόγος, ὑπερτεροῦσα δὲ ὅλων τῶν ἄλλων πλὴν τῆς τοῦ Μικροῦ Σωτήρη¹, μὲ τὴν ὁποίαν ἴσως εἶναι ἰσομεγέθης. Ἐπίσης ἐξω ἀπὸ τὸν περίβολον καὶ παρὰ τὴν νότιαν αὐτοῦ πλευράν ὑπάρχει μικρὸς φούρνος διατηρούμενος εἰσέτι εἰς καλὴν κατάστασιν.

Τὸ Ἱερὸν τοῦτο σέβασμα φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ ἀπώτερον παρελθὸν ὑπῆρξε καλογηρικὸν κάθισμα μὲ μικρὸν ἀριθμὸν μοναχῶν.

Ἡ περιουσία τοῦ μονυδρίου περιορίζεται εἰς ἓν μικρὸν περιβόλιον μὲ συκᾶς καὶ ἀμυγδαλᾶς, κείμενον παρὰ τὴν βορείαν πλευράν τοῦ περιβάλλου, καὶ εἰς ὀλίγα χωράφια πέριξ αὐτοῦ.

Ἡ ἐπέτειος τῆς ἑορτῆς τοῦ μονυδρίου, τῇ 1ῃ Ἰουλίου, κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀκμῆς τῆς νήσου μας ἐπανηγυρίζετο μετὰ μεγάλης λαμπρότητος μὲ συνεστίασιν ἀφ' ἐσπέρας καὶ ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς, μὲ πλουσίαν δεξιῶσιν καὶ μὲ οἰκογενειακὴν διασκέδασιν μὲ ἐντοπίους χοροὺς καὶ τραγούδια τῇ συνοδείᾳ μουσικῶν ὁργάνων. Μετὰ δὲ τὸ κοινὸν γεῦμα, ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς, ἡκολούθει

1. Παλαιὰ μονὴ στῇ θέσῃ Λυγῆ. Ἡ ἐπωνυμία της γιὰ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὴ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σωτήρη.

ἡ τελετὴ τῆς Παναγιᾶς πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πόρων συντηρήσεως τοῦ μονυδρίου. Τὸ ἱερὸν τοῦτο σέβασμα ἐορτάζεται ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου μὲ πανηγυρικὸν ἑσπερινόν, πανηγυρικὴν λειτουργίαν καὶ τὴν συνήθη κατὰ τὰς ἐπετείους ἐορτὰς τῶν ἐξωκκλησίων μας δεξίωσιν.

Τὴν ἐπιστάσιν τοῦ μονυδρίου ἔχει ἡ οἰκογένεια Κ. Ραμοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1921, ὅτε ἀριθμὸς τις Συμαίων εἶχε παρουσιάσει ἐξογκώματα εἰς τὴν βουβωνικὴν χώραν, γεγονὸς τὸ ὁποῖον εἶχεν ὀδηγήσει τοὺς ἱατροὺς τῆς νήσου εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κρουσμάτων πανώλους, τὸ μονύδριον ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἀπομονωτήριον διὰ τὸν μικρὸν υἱὸν τοῦ Γιωργακιοῦ τοῦ Χατζησταυριοῦ (τοῦ Τζινιέρη, ὅπως ἦταν γνωστός), ὁ ὁποῖος ὑποκύψας εἰς τὸ μοιραῖον ἐτάφη εἰς τὰ παρὰ τὸ μονύδριον χωράφια. Ὁ τάφος του διατηρεῖται μέχρι σήμερον.

4. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος (Κοινῶς: Ὁ Ἅγιος Θεολόγος)

Τὸ ἱερὸν τοῦτο σέβασμα εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ δρόμου ποὺ ὀδηγεῖ ἀπὸ τοὺς Ἀγίους Ἀναργύρους εἰς τὸν Ἅγιον Φιλήμονα καὶ τὸν Ἅγιον Αἰμιλιανὸν καὶ ἀπέχει δύο περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ τοὺς Ἀγίους Ἀναργύρους. Ἐχει μῆκος 8 καὶ πλάτος 4 μέτρα καὶ εἶναι ἐστρωμένον διὰ κισσαροπλακῶν.

Εἰς τὸ ἱερὸν του, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ ὅλον αὐτοῦ μέγεθος, ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν ἐντοιχισμένην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα, Πρόθεσιν εἰς τὴν βορείαν πλευράν του καὶ παραπλευρῶς ταύτης μικρὸν νιπτῆρα, στερεῖται δὲ παραθύρου ἢ φεγγίτου ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα. Ἐπὶ τοῦ ξυλίνου Τέμπλου του ὑπάρχουν αἱ παλαιαὶ εἰκόνες ἄνευ χρονολογίας. Φερωνύμους εἰκόνας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἔχει τρεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία παριστᾷ τοῦτον ὑπαγορεύοντα εἰς τὸν μαθητὴν του Πρόχορον καὶ ἐκεῖνον γράφοντα, αἱ δὲ ἄλλαι δύο μόνον τὸν Εὐαγγελιστὴν γράφοντα. Θύραν εἰσόδου τὸ μονύδριον ἔχει εἰς τὴν μεσημβρινήν του πλευράν καὶ παράθυρον εἰς τὴν πρὸς δυσμάς.

Εἰς τὴν πρὸς τὴν μεσημβρίαν πλευράν τοῦ μονυδρίου ὑπάρχει Πλατὺ, ἐστρωμένον διὰ πλακῶν καὶ μὲ πεζούλαν, εἰς τὴν νοτίαν πλευράν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει μικρὸν θολωτὸν κελλίον, ἐπεσκευασμένον, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν στέρνα μὲ τὴν ἀκόλουθον ἔνδειξιν ἐπὶ τῆς στεφάνης τοῦ σκεπάσματός της : «1939 Γ.Φ.Κ.». Στερεῖται περιβόλου, διακρίνονται ὅμως ἔχνη παλαιοῦ μὲ ἀρκετὴν μάλιστα περιφέρειαν.

Ἡ μεγάλη ἀπόστασις, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ διανύσῃ τις, περίπου 1 καὶ 15' τῆς ὥρας, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μονύδριον, εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν γίνονται συχναὶ λειτουργίαι εἰς αὐτό, ὅπως ἀντιθέτως συμβαίνει μὲ τὰ πλησίον τῆς πόλεως ἐξωκλήσια. Αἱ δύο ὅμως ἐπέτειοι ἐορταῖ τοῦτου, τῇ 26ῃ Σεπτεμβρίου καὶ τῇ 2ῃ Μαΐου, πανηγυρίζονται μετὰ λαμπρότητος τό-

σον ἀπ' ἐσπέρας ὅσον καὶ ἀνήμερα μὲ πλῆθος προσκυνητῶν. Τὴν δὲ λειτουργίαν ἀκολουθεῖ δεξιῶσις καὶ οἰκογενειακὴ διασκέδασις.

Παρὰ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τοῦ μονυδρίου καὶ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν ὑπάρχει γηραιὰ κυτάρισσος μὲ πεζούλαν. Κακοποιοὶ χεῖρες ἀπεφλοῖωσαν τὸν κορμὸν καὶ ἀπέκοψαν κλώνους μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παρουσιάξει ἐμφάνισιν θνήσκοντος δένδρου.

Ἡ περὶ τὸ μονύδριον περιφέρεια, ἡ ὁποία ἐπωνυμεῖται ἐξ αὐτοῦ, εἶναι ἐπίπεδος καὶ τὴν ἀποτελοῦν καλλιεργήσιμοι ἀγροὶ ἀνήκοντες εἰς ἰδιώτας.

5. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος (Κοινῶς: Ὁ Ἅγιος Δημήτρης τοῦ Λάκκου)

Τὸ ἱερὸν τοῦτο μονύδριον εὑρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν Μαρών¹ εἰς τὴν θέσιν Λάκκος, εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεως ἡ ὁποία χωρίζει τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, μονύδρια τῆς ἰδίας περιφερείας διὰ τὰ ὅποια ἐγένετο ἤδη λόγος. Εἶναι δὲ ἡ τοποθεσία ἡ καλουμένη Λάκκος, ἐξ ἧς καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ μονυδρίου, κοίλωμα γῆς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συγκεντρώνονται ὕμβρια ὕδατα. Ταῦτα διατηροῦνται ἐπὶ τι διάστημα καὶ τὸ καλοκαίρι καὶ δι' αὐτῶν ὑδρεύονται οἱ περαστικοὶ καὶ οἱ βοσκοὶ τῆς περιφερείας. Ἴσως δ' εἰς τὸν λόγον τοῦτον νὰ ὀφείλεται ὅτι τὸ μονύδριον στερεῖται στέρνας. Ἐχει ὅμως ἐν μικρὸν κελλίον.

Καὶ εἰς τὸ μονύδριον τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ ἀπόστασις, ἡ ὁποία τὸ χωρίζει ἀπὸ τὴν πόλιν, εἶναι μεγάλη, ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς ἔπρεπε νὰ ὁδοιπορήσῃ τρεῖς περίπου ὥρας, αἱ εἰς αὐτὸ λειτουργίαι δὲν εἶναι συχναί. Ἀντιθέτως φιλόθρησκοι γυναῖκες, σύζυγοι σπογγαλιέων καὶ ἄλλων ναυτικῶν, τὸ ἐπισκέπτονται συχνότατα, διὰ νὰ θυμιατίσουν τὰς εἰκόνας καὶ τὸν ἐν γένει ἱερὸν χώρον κατόπιν ταξίματος πρὸς τὸν μυροβλήτην Ἅγιον.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης, τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου, τοῦ μικροῦ τούτου σεβάσματος, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιστάσιν ἔχει ἡ οἰκογένεια τοῦ συμπολίτου μας Ἀντωνίου Σαραγᾶ² καὶ οἱ κατιόντες, πανηγυρίζεται τόσον μὲ Ἑσπερινὸν κατὰ τὴν παραμονὴν ὅσον καὶ μὲ λειτουργίαν ἀνήμερα, χωρὶς νὰ λείπουν τὸ ἐόρτιον μετὰ τὴν λειτουργίαν κέρασμα καὶ ὁ ἐξοχικὸς καφές.

6. Ὁ Ἅγιος Φιλήμων (Κοινῶς: Ὁ Ἅγιος Φιλήμονας)

Τὸ ἱερὸν τοῦτο σέβασμα εὑρίσκεται ΒΔ. τοῦ μονυδρίου Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος, ἀπέχει δὲ ὀλίγα μόνον μέτρα ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ ὅρμου Γαδαρόμαντρα. Τὸ μονύδριον τοῦτο,

1. Ὑποκοριστικὸ τοῦ περιεκτικοῦ ὁ μαρών· τὸ μαῖρον—ἡ ἀλισφακιά.

2. Πρόκειται γιὰ τὸν παπποῦ τοῦ ἐπίτιμου γυμνασιάρχου κ. Ἀντωνίου Σαραγᾶ.

ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐπωνυμεῖται καὶ ὁλόκληρος ἡ περιοχή, παρουσιάζεται ἀρκετὰ περιποιημένον καὶ ἔχει Πλατὺ περιβαλλόμενον ἀπὸ ὄρετὰ ὑψηλὸν περίβολον. Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου ὑπάρχουν ἀρκετὰ καλογηρικὰ κελλία, στέρνα καὶ περιβόλιον, εἰς τὴν ΒΑ. αὐτοῦ πλευράν, μὲ κλήματα, συκᾶς, φραγκοσυκᾶς καὶ ἄλλα ὕπωροφρα δένδρα. Ἐκτὸς δὲ τοῦ περιβόλου, εἰς τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ πλευράν, ὑπάρχουν ἑτέρα στέρνα καὶ καλλιεργήσιμοι ἀγροί.

Ἡ ἐπέτειος τοῦ ἐξωκκλησίου, τῇ 14ῃ Δεκεμβρίου, διεξάγεται μὲ μεγάλην λαμπρότητα καὶ πλουσίαν δεξίωσιν. Λειτουργεῖται ἐπίσης τοῦτο κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης τῆς μάρτυρος Καικιλίας, τῇ 22ῃ Νοεμβρίου, ἐπειδὴ ἐντὸς τοῦ σεβάσματος τοῦ ἀθλοφόρου Ἀγίου ὑπάρχει καὶ ἱερὸν προσκύνημα τῆς Ἀγίας.

Τὴν ἐπιστάσιν τοῦ μονυδρίου εἶχεν ἀνέκαθεν ἡ οἰκογένεια Χάλαρη, πλοιάρχου μεγάλου σπογγαλιευτικοῦ συγκροτήματος.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ὅλου ἱεροῦ τούτου σεβάσματος δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κατὰ τὸ ἀπώτερον παρελθὸν ὑπῆρξε καλογηρικὸν κάθισμα.

7. Ὁ Ἅγιος Αἰμίλιανός (Κοινῶς: Ὁ Ἅις Μιλιανός)

Τὸ μονύδριον τοῦτο εὐρίσκεται ΒΑ. τοῦ Ἀγίου Φιλήμονος ἐπὶ μικρᾷ ἐρημονησίῳ, κειμένης παρὰ τὸ ἄκρον τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ὁμωνύμου πρὸς τὸ μονύδριον λιμένος, ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ὀλίγα μόνον μέτρα καὶ συνδεομένης μετ' αὐτῆς διὰ στενῆς διόδου. Παρουσιάζεται ἀρκετὰ περιποιημένον καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ Τέμπλου του εἰκόνες εἶναι συγχρόνου τέχνης.

Εἰς τὸ μικρὸν Πλατὺ τοῦ μονυδρίου ὑπάρχουν μερικὰ κελλία, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν διώροφον, δύο στέρνα καὶ μικρὸν σήμαντρον. Τὸ ὅλον συγκρότημα περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλὸν περίβολον. Πέριξ δὲ τοῦ μονυδρίου ὑπάρχει μικρὸς καλλιεργήσιμος χώρος μὲ ὀλίγα ὕπωροφρα δένδρα.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης του, τῇ 18ῃ Ἰουλίου, ἐορτάζεται πανηγυρικώτατα μὲ πλῆθος προσκυνητῶν προσερχομένων ἄλλων διὰ ξηρᾶς καὶ ἄλλων μὲ διάφορα πλωτὰ μέσα.

Κατὰ τὸ ἀπώτερον παρελθὸν, ὅτε ἡ σπογγαλιεῖα τῆς νήσου μας εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀκμὴν της, εἶχεν ἐπικρατήσει ἡ συνήθεια τὰ σπογγαλιευτικὰ συγκροτήματα νὰ ἀναχωροῦν εἰς τοὺς τόπους ἀλιείας ἄλλα ἀπὸ τὴν μονὴν τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Πανορμίτου καὶ ἄλλα ἀπὸ τὸν Ἅγιον Αἰμιλιανόν. Τὰ ἐκ τοῦ Αἰγιαλοῦ, κεντρικοῦ λιμένος τῆς νήσου, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀγίου Αἰμιλιανοῦ μετασταθμεύοντα σπογγαλιευτικὰ συγκροτήματα παρέμενον ἐκεῖ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἕως ὅτου συμπληρωθῇ ὁ ἐξοπλισμὸς των καὶ ἐξοφληθῶν οἱ λογαριασμοὶ τῶν πληρωμάτων (δυτῶν, κουπάδων κ.λπ.) ἀπὸ τοὺς ἐκκινητὰς (τοὺς ξικινητὰς, κατὰ τὸ τοπικὸν ἰδίωμα) τῶν σπογγαλιευτικῶν ἐπιχειρήσεων μεθ' ὃ ἀνεχώρουν σημαϊοστόλιστα, ὑπὸ τὰς χαρμολύπας

κωδωνοκρουσίας τοῦ ἐξωκκλησίου, διὰ τὸν ἐκ τῶν προτέρων ὑφ' ἐκάστου συγκροτήματος καθωρισμένον τόπον ἐργασίας. Κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας τὰ σπογγαλιευτικὰ παρέμενον εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, οὐ μόνον ἡ συρροή τῶν προσκυνητῶν εἰς τὸ μονύδριον ἦτο μεγάλη ἀλλὰ καὶ καθημερινῶς τοῦτο ἐλειτουργεῖτο ὑπὲρ κατευοδώσεως καὶ ὑγείας τῶν μελλόντων νὰ ἀναχωρήσωσι προστατῶν καὶ συγγενῶν τῶν ἐπιτελούντων τὰς θείας καὶ ἱερὰς ταύτας μυσταγωγίας.

Ἐπιστάτης τοῦ ἱεροῦ τούτου σεβάσματος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀναγνωρίζεται ἡ οἰκογένεια Νικήτα Γιανναρᾶ, ὅστις ὑπῆρξε διακεκριμένος πλοίαρχος μεγάλου σπογγαλιευτικοῦ συγκροτήματος.

Τοπωνύμια περὶ τὸν Ἅγιον Φιλήμονα καὶ τὸν Ἅγιον Αἰμιλιανόν :

1. *Γαδαρόμαντρα*, ἡ = ὄρμος πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Λάκκου. Πρέπει ἐκεῖ που νὰ ὑπῆρξε μάνδρα ζώων.

2. *Γιάλα τ' Αἰ Μιλιανοῦ* = ὄρμος ἐνθα ἡ ἐρμνησις, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται τὸ μονύδριον τοῦ Ἁγίου Αἰμιλιανοῦ. *Γιάλα*, ἡ = μεγθ. τοῦ : ὁ (Αἰ)γιαλός.

3. *Κάρι*, τὸ = λοφίσκος ἐπάνω ἀπὸ τῇ Γαδαρόμαντρα παρὰ τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους.

4. *Ἡ Κεφάλαι τ' Αἰ Μιλιανοῦ* = τοποθεσία μὲ βράχο σὲ σχῆμα μεγάλης κεφαλῆς. *Κεφάλαι*, ἡ = μεγθ. τοῦ : τὸ κεφάλι.

5. *Κουπί*, τὸ = μέρος τοῦ ὄρμου τὸ Λάδι, πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἁγίου Φιλήμονος.

6. *Πέταλα*, τὰ = τοποθεσία στὸ δυτικὸ μέρος τῆς Σύμης, ὁπόθεν φθάνεις εἰς τοὺς Δυὸ Γιαλοὺς παρὰ τίς Διαβατές. Εἶναι δὲ οἱ Διαβατές πέντε ἐρμνησιδεῖς μὲ διαβάσεις διὰ τὰ πλεούμενα, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἴδιον ὄνομα ἢ κάθε μιά, τὰ ἀκόλουθα : 1. Τὸ πῆδημα, 2. Ἡ γῆ τοῦ πυρὸς ἢ τὸ Γαλισανό, 3. Τὸ Με(γ)άλο νησί, 4. Τὸ Κραβολονήσι καὶ 5. Ὁ Μαρχαρᾶς.

Δ'. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΑ ΚΩΤΙΚΑ

Ἡ περιφέρεια αὕτη περιλαμβάνει τὴν βουνοπλαγιὰν ΒΔ. τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχουν δύο μονύδρια : 1) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ ἐπιτεγόμενος Φτωχὸς καὶ 2) ὁ Ἅγιος Νικήτας.

1. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος

(Κοινῶς : Ὁ Ἅγιος Γεώργης σὶά Κωτικά ἢ ὁ Ἅγιος Γεώργης ὁ φτωχός)

Τὸ ἱερόν τοῦτο σέβασμα εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς βουνοπλαγιᾶς, γνωστῆς μὲ τὴν ἐπωνυμίαν τὰ Κωτικά, καὶ ὁδηγεῖ εἰς αὐτὸ τοὺς μὲν προερχομένους ἀπὸ τὴν Ἄνω Πόλιν (τὸ Χωριὸ) ὁ δρόμος πρὸς τὸ Ξίσιος καὶ τὸ ἐξωκλήσιον ἢ Μυρταριώτισσα, τοὺς δὲ ἐρχομένους ἀπὸ τὴν Κάτω Πόλιν (τὸν (Αἰ)Γιαλὸν) ὁ δρόμος τοῦ Μιχαήλη (τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Ρου-

κουνιώτου) πρὸς τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους. Ἐχει μῆκος 8,5 καὶ πλάτος 4,5 μέτρα μὲ τὸ κέντρον τοῦ δαπέδου τοῦ ἐστρωμένον, κατόπιν ἐπισκευῆς, μὲ λευκὰ καὶ μαῦρα πλακάκια, ἐνῶ αἱ πλάγαι αὐτοῦ πλευραὶ διατηροῦν τὸ ἀρχικὸν στρώσιμον μὲ κισσαρόπλακας, διακοσμημένας μὲ μικρὰ ἄσπρα καὶ μαῦρα χαλίγια.

Τὸ Ἱερὸν τοῦ μονυδρίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος του, ἔχει Ἁγίαν Τράπεζαν ἐντοιχισμένην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα. Πρόθεσιν πρὸς ἀνατολὰς μὲ παραπλεύρως ταύτης μικρὸν νιπτῆρα καὶ μικρὸν φωταγωγὸν φεγγίτην ἄνωθι τῆς Ἀγίας Τραπέζης.

Τὸ μικρὸν ξύλινον Τέμπλον τοῦ φέρεται ἀνακαινισμένον ἐν ἔτει 1917, ἔχει δὲ εἰκόνας τῆς αὐτῆς χρονολογίας κατασκευῆς, ἔργα τοῦ Συμαίου ἀρχιμανδρίτου Μελετίου Βιτσαρᾶ.

Ἡ θύρα εἰσόδου εἰς τὸ μονύδριον εὐρίσκεται εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν του, τὸ δὲ παράθυρον εἰς τὴν βορείαν. Ἐχει μικρὸν Πλατὺ μὲ πλακόστρωσιν μόνον εἰς τὴν πρὸ τῆς θύρας εἰσόδου τοῦ μονυδρίου μικρὰν ἔκτασιν καὶ περίβολον μὲ ξερολιθιά. Εἰς τὸ Πλατὺ καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευράν ὑπάρχει στέρνα καθὼς καὶ δύο κυπαρίσσια, εἰς δὲ τὴν ΒΔ. μικρὸς πρίνος.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τοῦ μεγαλομάρτυρος, τῇ 23ῃ Ἀπριλίου, ἐορτάζεται μεγαλοπρεπῶς, τὴν παραμονὴν μὲ ἐσπερινὸν καὶ ἀνήμερα μὲ λειτουργίαν, μὲ συρροὴν προσκυνητῶν, ἰδίως ἐκ τῆς Ἀνω Πόλεως, καὶ μὲ πλουσίαν δεξίωσιν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. Εἰς τὸ μονύδριον ἐορτάζεται ἐπίσης καὶ ἡ ἐπέτειος τῆς καταθέσεως τῶν λειψάνων τοῦ Ἀγίου, τῇ 13ῃ Νοεμβρίου, ἀλλὰ μόνον μὲ λειτουργίαν καὶ μὲ περιορισμένον ἀριθμὸν προσκυνητῶν, ἰδίως γυναικῶν.

Καὶ τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦτο, ὅπως ἀκριβῶς ὅλα τὰ ἱερὰ σεβάσματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν πόλιν, σπανιώτατα λειτουργεῖται. Ἀντιθέτως τὸ ἐπισκέπτονται συχνὰ ὑπανδροὶ γυναῖκες καὶ κόραι, διὰ νὰ θυμιατίσουν τὰς ἀγίας αὐτοῦ εἰκόνας καὶ τὸν ὅλον ἱερὸν χώρον, συνηθέστατα κατόπιν ταξίματος δι' ἀγαπημένα πρόσωπα.

Ἐπιστάτης τοῦ μονυδρίου ἐτύγχανεν ὁ Γεώργιος Καντούνας.

2. Ὁ Ἅγιος Νικήτας (Κοινῶς: Ὁ Ἅις Νικήτας στὰ Κωτικά)

Τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὸ ὑψηλότερον πρὸς δυσμὰς μέρος τῆς νήσου, δυτικὰ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Φτωχοῦ, ἐπὶ μικροῦ ὄροπεδίου μὲ καλλιεργησίμους ἀγρούς. Ἐχει μῆκος 9,25 καὶ πλάτος 5 μέτρα καὶ δάπεδον πλακόστρωτον κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος καὶ χαλικόστρωτον εἰς τὸν μικρὸν χώρον τὸν εὐρισκόμενον εὐθὺς μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς αὐτό.

Τὸ Ἱερὸν τοῦ μονυδρίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθός του,

ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν μὲ τὸν Ἑσταυρωμένον ἀνατολικῶς ταύτης, Πρόθεσιν, μικρὸν νιπτῆρα, φεγγίτην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα καὶ ἕτερον, σφαιρικόν, ὑπεράνω τούτου. Τὸ ξύλινον νεοκατασκευάστον Τέμπλον τοῦ ἔχει διακοσμήσεις δι' ἐλαιοχρωματισμοῦ καὶ φέρει εἰκόνας νεωτέρας τεχνικῆς. Ἡ φερώνυμος εἰκὼν τοῦ μεγαλομάρτυρος εἶναι φορητή, φαίνεται παλαιὰ καὶ ἔχει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν :

«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Λιακιοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικήτα».

Ἐπὶ τοῦ τοίχου, σὲ σχῆμα εἰκονοστασίου, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα εἰκὼν τοῦ μεγαλομάρτυρος δι' ἐλαιοχρώματος εἰκονισμένη. Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰκονίζεται καὶ ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ μὲ τὸν Ἄφρονα ὑπὸ τοὺς πόδας του.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ μονυδρίου κρέμαται ἀπὸ τῆς θαλωτῆς ὀροφῆς τοῦ μικροῦ πολυέλαιος ἐξ ὀρειχάλκου. Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὀροφῆς κρέμανται ἐπίσης μικροὶ ἀλυσίδαι μαρτυροῦσαι ὅτι ἐξ αὐτῶν ἄλλοτε ἐκρέμαντο μικροὶ πολυέλαιοι ἢ κανδῆλαι.

Ἡ θύρα εἰσόδου εἰς τὸ μονύδριον εὐρίσκεται εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν του, ἐνῶ ἀπὸ τὰ παράθυρα, δύο τὸν ἀριθμόν, σιδηρόφρακτα καὶ τζαμωτά, τὸ ἐν εὐρίσκεται εἰς τὴν δυσμικὴν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν πλευράν.

Τὸ μονύδριον καὶ ἀρκετὰ μεγάλη περιοχὴ γύρω ἀπὸ αὐτὸ περιφράσσονται ἀπὸ ὑψηλὸν ἀσβεστόκτιστον περίβολον, ὁ ὁποῖος ἔχει μεγάλην ἐξώθυραν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν του καὶ ἑτέραν, ἄφρακτον, εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς. Ἡ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου περιοχὴ ἐκτείνεται εἰς δύο ἐπίπεδα. Τὸ ἐπάνω, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρκετὰ μέγαλον, εἶναι ἐστρωμένον διὰ πλακῶν καὶ μὲ πεζούλαν γύρωθεν, ἔχει δὲ κυπαρίσσια, δύο μεγάλα πεῦκα καὶ μερικὰ ἄλλα ὑπωροφόρα δένδρα. Εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν χῶρον ὑπάρχει καὶ θαλωτὸν κελλίον, φοῦρνος καὶ τρεῖς στέρναι. Ἡ δὲ κάτω περιοχὴ εἶναι χωματόστρωτος, ἔχει μερικὰ δένδρα καὶ ἡ ὅλη ἐμφάνισις τῆς δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς κῆπος ἢ ἀγρός.

Ἐξω τοῦ περιβόλου ὑπάρχει καὶ ἄλλος χῶρος, ἱκανῆς ἐκτάσεως, περιωρισμένος διὰ φράκτου ἀπὸ ξερολιθία μὲ ὀλίγας συκᾶς! Οὗτος κατὰ τὸ παρελθὸν πρέπει νὰ ἦτο δενδροφυτευμένος καὶ νὰ ἐκαλλιεργεῖτο. Εἰς αὐτὸν ὑπάρχει καὶ μικρὸν δωμάτιον, νεωτέρας κατασκευῆς, ἄνευ στέγης καὶ κουφωμάτων.

Ἡ ὅλη ἐμφάνισις τοῦ συγκροτήματος τούτου δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ ἱερὸν σέβασμα τοῦ Ἀγίου Νικήτα πρέπει κατὰ τὸ ἀπώτερον παρελθὸν νὰ ὑπῆρξε καλογηρικὸν κάθισμα. Ἄλλωστε, ὡς ἐνθυμοῦνται οἱ ἡλικιωμένοι ἐκ τῶν συμπατριωτῶν μας, κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τοῦ αἰῶνος μας ἐμόνασεν εἰς αὐτὸ ὁ μὴ Συμαῖος μοναχὸς Λεόντιος.

Ἡ ἐορτὴ τῆς μνήμης τοῦ ὁσιομάρτυρος, τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου, ἐπανηγυρίζετο ἀνέκαθεν μεγαλοπρεπέστατα τόσον κατὰ τὴν παραμονὴν ὅσον καὶ ἀνήμερα μὲ συρροὴν προσκυνητῶν, παρὰ τὸ ἀπομεμακρυσμένον τῆς θέσεως

εις την οποίαν εύρίσκεται. Τὴν ἀπόλυσιν ἠκολούθει πλουσία δεξίωσις καὶ οἰκογενειακὴ διασκέδασις με ἐγγώρια ὄργανα.

Ἐπιστάτης τοῦ ἱεροῦ τούτου σεβάσματος ἀνεγνωρίζετο μέχρι τοῦ θανάτου του ὁ Ἀγαπητὸς Ζάγουρας, ὁ ὁποῖος ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἶχε χρηματίσει ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν μέλος τοῦ τοπικοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου καὶ Δήμαρχος Σύμης.

Ε'. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ

Ἡ περιφέρεια αὕτη κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Βίγλα καὶ συνορεύει με τὰ ΒΔ. κράσπεδα τῆς περιφερείας Ὁξω Ξίσος καὶ τὸν ἐκεῖθεν κατερχόμενον χειμάρρον (θεωρούμενον ἀπὸ τοὺς Συμαίους καὶ προσαγορευόμενον ὡς ποταμόν), τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα, εἰς περιπτώσεις νεροποντῆς, διὰ τῆς Κουλουντρῆς (παλαιᾶς στέρνας) καὶ τοῦ Κάμπου τοῦ (Αἰ)Γιαλοῦ (ἔπου τὸ κεντρικὸν ναυπηγεῖον τῆς νήσου) χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν. Τὴν συναποτελοῦν περιβόλια με κλήματα, συκαῖ, ἀχλαδέαι καὶ ἄλλα δένδρα.

Τὸ τοπωνύμιον ἔχει πιθανώτατα προέλευσιν ἀπὸ τὰς ἐν εἴδει μαρμάρου μεγάλας στιλπνὰς πλάκας, τὰς ὁποίας συναντῶμεν καθ' ὁδὸν πρὸς τὸ Ξίσος ὀλίγον πρὸ τοῦ ἐξωκκλησίου ὁ Περιμπλιώτης. Ὅμως ἡ περιφέρεια φέρεται καὶ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἀγιά (ἢ Ἀά) Παρασκευῇ ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ὑπάρχοντος ἐξωκκλησίου εἰς μνήμην τῆς ὁσιομάρτυρος.

Διὰ τὰ συμπληρωθῇ ἡ πλησιόχωρος τοπογραφία σημειῶ ὅτι ἡ ἀνηφορικὴ βουνοπλαγιά, με ὀλίγα περιβόλια, ἡ εὐρισκομένη εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν πλευρὰν τοῦ ὡς ἄνω χειμάρρου φέρεται ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῆς *λουβιαριάς*. Ἐπωνυμεῖται δ' οὕτω ἡ περιοχὴ αὕτη, ἐπειδὴ εἰς οἰκίσκον ἐνὸς ἀπὸ τὰ ἐκεῖ περιβόλια ἡ ἰδιοκτήριά του εἶχεν ἀπομονώσει τὴν λωβὴν (λουβιάραν κατὰ τὸ τοπικὸν ἰδίωμα) θυγατέρα της, ἐπειδὴ δὲν ᾔθελε νὰ τὴν ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Νύμφω λεπροκομεῖον, ἐνθα καὶ ἀπέθανε.

Εἰς τὴν περιφέρειαν τὰ Μάρμαρα ὑπάρχει ἐν μόνον ἐξωκκλήσιον, ἡ Ἀγία Παρασκευή.

↓
Ἡ Ἀγία Παρασκευή
(Κοινῶς: Ἡ Ἀά-Παρασκευή)

Τὸ ἱερὸν τοῦτο μονύδριον εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἀγροτικοῦ δρόμου, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ ἀπὸ τὸ Βιγλὶ εἰς τὸ Ξίσος. Ἐχει μῆκος 6,25 καὶ πλάτος 3 μέτρα, ἐπεσκευάσθη ἐν ἔτει 1868 καὶ εἶναι πλακόστρωτον.

Τὸ ἱερὸν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθός του, ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν ἐκ μαρμαρίνης, εἰς σχῆμα παραλληλογράμμου, πλακὸς στηριζομένης ἐπὶ κυλινδρικοῦ κτιστοῦ καλάμου, Πρόθεσιν εἰς τὴν βορείαν πλευράν του, παραπλεύρως ταύτης μικρὸν Νιπτῆρα καὶ ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα

νεοκατασκευάστον μικρὸν βεργοσιδηρόφρακτον παράθυρον. Ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης πλακὸς τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς ὑπάρχει ἐγχάρακτον τὸ ἔτος ΑΩΞΗ', ἔτος ἀνακαινισμού τοῦ μικροῦ αὐτοῦ σεβάσματος, καὶ ἄνωθι τῆς Προθέσεως ἐντοιχισμένη μαρμαρίνη πλάξ μετ' τὴν ἐπιγραφὴν :

ΛΕΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΟΥΛΩΝ ΣΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΗΣ
ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΣΙΑΝΕ-Υ', ΔΙΚΑΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΗΣ
ΓΟΝΕΩΝ, ΤΕΚΝΩΝ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 1868
ΑΠΡΙΛΙΟΥ Β'

Ἐπὶ τοῦ Τέμπλου τοῦ μονυδρίου, τὸ ὅποῖον εἶναι ἀπλῆς κατασκευῆς, ὑπάρχουν αἱ παλαιαί, πενιχρᾶς ζωγραφικῆς τέχνης, εἰκόνες τοῦ, παραπλευρῶς δ' αὐτοῦ, ἐντὸς εἰκονοστασίου, ἡ φερώνυμος ἀργυρᾶ εἰκὼν τῆς Ἀγίας.

Θύραν εἰσόδου τὸ μονύδριον ἔχει εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τοῦ καὶ μικρὸν νεοκατασκευάστον παράθυρον εἰς τὴν βορείαν.

Τὸ μικρὸν Πλατὺ, πρὸ τῆς θύρας εἰσόδου εἰς αὐτό, εἶναι πλακόστρωτον καὶ ἔχει μικρὰν στέρναν πρὸς δυσμὰς. Παραπλευρῶς τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ἐξωκκλησίου ὑπάρχει μικρὸν κεραμοσκεπὲς κελλίον καὶ πρὸ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ ὁμβρελοειδὲς πριναρί μετ' ἰσοπεδωμένον τὸ ὑπὸ τοὺς κλώνους τοῦ ἔδαφος. Ὑπὸ τὸν πρίνον τοῦτον γίνεται, κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ μονυδρίου, ἡ δεξιῶσις πρὸς ἀκολουθεῖ τὸν ἐσπερινὸν καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ ἐκεῖ διεξάγεται ἡ συνήθης εἰς τὰς ἐπετείους τῶν ἐξωκκλησίων μας διασκέδασις τῇ συνοδείᾳ ὁργάνων.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τῆς ὁσιομάρτυρος, τῇ 26ῃ Ἰουλίου, διεξάγεται πανηγυρικώτατα μετ' ὑμνοὺς προσκυνητῶν. Ἰδιοκτῆται καὶ ἐπιστάται τοῦ ἱεροῦ τούτου σεβάσματος ἀναγνωρίζονται οἱ ἀπόγονοι τῶν μακαριτῶν συμπολιτῶν μας Βασιλείου καὶ Φωτεινῆς Διακοκωνσταντῇ ἢ Κωνσταντινίδου.

ΣΤ'. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΟ ΞΙΣΟΣ

Ἡ περιφέρεια αὕτη ἀποτελεῖ λεκανοπέδιον, ἱκανῆς ἐκτάσεως, κείμενον εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος τῆς νήσου. Ἀρχίζει ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου τελειώνει ἡ περιφέρεια Μάρμαρα καὶ διακρίνεται εἰς τὸ Ἐξω καὶ Μέσα Ξίσος. Σύγκειται ἐκ πολλῶν περιβολίων, οὕτω δὲ παρουσιάζεται κατὰφυτος ἀπὸ κλήματα, συκέας, ἀχλαδέας, φραγκοσυκέας καὶ ἄλλα ὑπωροφύρα δένδρα. Ὅλων αὐτῶν οἱ καρποὶ εἶναι χυμώδεις καὶ ὀλόγλυκοι καὶ ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων τῶν ἄλλων περιφερειῶν. Σήμερον δυστυχῶς, λόγῳ

τῆς μεταναστεύσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου μας, ἡ περιφέρεια αὕτη ἔχει σχεδὸν ἀπονεκρωθῇ.

Εἰς τὸ Ζεῖσος, "Ἐξω καὶ Μέσα, ὑπάρχουν τὰ ἀκόλουθα ἱερὰ σεβάσματα : 'Ο Περιμπλιώτης, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ 'Αρχαγγέλου Μιχαήλ, μὲ τὸ παρεκκλησίον του ὁ "Αγιος Νικόλαος, ὁ "Αγιος Γεώργιος, οἱ "Αγιοι 'Απόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος, ἡ Παναγία ἡ Ζεισιώτισσα, ὁ "Αγιος Νικόλαος, ὁ "Αγιος Νικήτας καὶ ἡ Παναγία ἡ Μυρταριώτισσα.

✓ 1. 'Ο 'Αρχάγγελος Μιχαήλ
(Κοινῶς: 'Ο Περιμπλιώτης)

Τὸ ἱερὸν τοῦτο σέβασμα τιμᾶται, ὅπως ἤδη ἐλέχθη, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Παμμεγίστου 'Αρχαγγέλου Μιχαήλ, εὐρίσκεται εἰς τὸ "Ἐξω (κατὰ τὸ συμαϊκὸν ἰδίωμα "Οζω) Ζεῖσος ἀνὰ μέσον περιβολίων, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία του (Περιβολιώτης) > Περιβλιώτης μὲ συγκοπὴ τοῦ ο > Περιμπλιώτης) καὶ περικλείεται ἀπὸ λιθόκτιστον περίβολον ἔχοντα ἐξώθυρον εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ πλευρὰν. 'Ἐξ αὐτῆς στενόμακρος διάδρομος, τὸν ὅποιον δημιουργοῦν οἱ φράκται τῶν ἐνθεν ἀκαεῖθεν περιβολίων τοῦ ἐξωκκλησίου, ὁδηγεῖ εἰς τὸ εὐρὺ καὶ πλακοστρωμένον Πλατὺ τοῦ μονυδρίου καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ μονύδριον.

Τὸ ἐξωκκλησίον ἔχει μῆκος 7 καὶ πλάτος 4,5 μέτρα, εἶναι πλακοστρωμένον καὶ εἰς τὸ ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθός του 'Ιερὸν αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὰ μὴ ἐντοιχισμένη 'Αγία Τράπεζα, μικρὰ Πρόθεσις, μικρὸς Νικτήρ καὶ μικρὸν βεργοσιδηρόφρακτον παράθυρον ὑπὸ τὴν 'Αχιβάδα. Εἰς τὸ μικρὸν ξύλινον Τέμπλον του διατηροῦνται αἱ ἀρχικαί, καλῆς ὡπωσδήποτε ἀγιογραφικῆς τέχνης, εἰκόνες του. "Ἐχει θύραν εἰσόδου εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ πλευρὰν καὶ παράθυρον εἰς τὴν βορείαν. 'Επὶ τῆς θύρας ταύτης ὑπάρχει μικρὸν κωδωνοστάσιον μὲ μικρὰν καμπάναν.

Παραπλεύρως τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ ναυδρίου ὑπάρχει διώροφον κτίσμα μὲ θύραν πρὸς βορρᾶν καὶ τρία μικρὰ παράθυρα. 'Εντὸς τοῦ ἄνω δωματίου τοῦ διωρόφου τούτου διατηρεῖται σκελετὸς ψαριοῦ, ἀγνώστου εἰς τοὺς ἐπιστάτας τοῦ μονυδρίου ὀνομασίας, προερχομένου κατὰ τοὺς ἐπιστάτας τούτους ἐκ τῆς 'Ερυθρᾶς Θαλάσσης. Εἰς τὸν αὐτὸν χώρον φυλάσσονται καὶ τεμάχια ἐλεφαντοστοῦ. 'Επὶ δὲ τῆς πρὸς δυσμὰς πλευρᾶς τοῦ διωρόφου ὑπάρχει συνημμένον πρὸς αὐτὸ μικρὸν θολωτὸν κελλίον μὲ θύραν καὶ τοῦτο πρὸς βορρᾶν καὶ μικρὸν παράθυρον εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν του.

Στέρνας τὸ μονύδριον ἔχει τρεῖς, μίαν ὑπὸ τὸ διώροφον κτίσμα καὶ δύο ἄλλας εἰς τὸ Πλατὺ.

Εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ Πλατυοῦ ὑπάρχει περιοχὴ μὲ ἡμερα εὐθυτενῇ κυπαρίσσια καὶ ἄλλα δένδρα καθὼς καὶ ἡμικατεστραμμένον δωματίον καὶ φοῦρνος.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τοῦ Περιμπλιώτη, τῇ 8ῃ Νοεμβρίου, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι συμπίπτει μὲ τὰς ἐπετείους ἐορτὰς τῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Πανορμίτου καὶ τῆς σταυροπηγιακῆς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουनिώτου, πανηγυρίζεται μὲ ἐσπερινὸν κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ θείαν λειτουργίαν ἀνήμερα, μὲ ἱκανὸν ἀριθμὸν προσκυνητῶν καὶ πλουσίαν δεξιῶσιν.

Ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου σεβάσματος ὑπάρχει καὶ παρεκκλήσιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι συνημμένον εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ Ἀρχαγγέλου, μὲ κοινὸν μετ' αὐτοῦ τὸν ἑνα τοῖχον, ἔχει μῆκος 4 καὶ πλάτος 3,5 μέτρα καὶ εἶναι ἀνακαινισμένον ἐκ θεμελίων καὶ πλακοστρωμένον. Εἰς τὸ μικρὸν του Τέμπλον ὑπάρχουν ἀνάλογοι σὲ μέγεθος μικραὶ εἰκόνες καὶ ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης του, τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου, ἐορτάζεται μὲ θείαν λειτουργίαν καὶ ἐόρτιον κέρασμα.

Ἰδιοκτῆτης καὶ ἐπιστάτης τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τοῦ Περιμπλιώτη καὶ τοῦ παρεκκλησίου αὐτοῦ ἀνεγνωρίζετο ὁ συμπολίτης μας Μιχαὴλ Κλαδάκης, γνωστὸς ὡς Μιχαήλαρος, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ. Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὸν ζῆλον του πρὸς εὐπρεπῇ ἐμφάνισιν τοῦ μονυδρίου καὶ τῶν ἄλλων ἐντὸς τοῦ περιβόλου του ὑπαρχόντων κτισμάτων ὡς καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν περιβολίων του. Ὡς συνάγεται δὲ ἐκ τῆς ὅλης ἐμφανίσεως του, τὸ ἱερὸν τοῦτο σέβασμα πρέπει νὰ προϋπῆρξε καλογηρικὸν ἡσυχαστήριον.

✓ 2. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος
(Κοινῶς: Ὁ Ἅις Γιώργης τοῦ Ξισοῦ)

Τὸ ἱερὸν τοῦτο σέβασμα εὐρίσκεται πρὸς δυσμὰς τοῦ Περιμπλιώτη, εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ξισιώτισσαν. Πρόκειται περὶ μικροῦ ἐξωκκλησίου ἔχοντος μῆκος 7 καὶ πλάτος 4 μέτρα, πλακοστρωμένου, μὲ θύραν εἰσόδου εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν του καὶ παράθυρον εἰς τὴν νοτίαν.

Τὸ μικρὸν Ἱερὸν αὐτοῦ ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν μὴ ἐντοιχισμένην, μικρὰν Πρόθεσιν πρὸς βορρᾶν, μικρὸν νιπτῆρα παραπλευρῶς ταύτης καὶ μικρὸν φωταγωγὸν φεγγίτην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα. Εἰς τὸ μικρὸν του Τέμπλον ὑπάρχουν αἱ ἀρχικαὶ αὐτοῦ εἰκόνες, ἡ δὲ ἐντὸς εἰκονοστασίου φερώνυμος εἰκὼν τοῦ μεγαλομάρτυρος εὐρίσκεται ἀνηρτημένη ἐπὶ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τοίχου τοῦ μονυδρίου.

Τὸ μικρὸν Πλατὺ τοῦ ἐξωκκλησίου, τοῦ ὁποῖου τὸ τμήμα τὸ εὐρισκόμενον πρὸ τῆς θύρας εἰσόδου εἰς τὸ μονύδριον, εἶναι ἐστρωμένον διὰ λιθίνων πλακῶν, εἶναι περίφρακτον ἀπὸ χαμηλὸν περίβολον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου δὲν ὑπάρχουν οὔτε κελλίον οὔτε στέρνα. Παρὰ τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευρὰν ὑπάρχει

συκιά ἀνήκουσα εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον, ἔξω δ' αὐτοῦ, παραπλεύρως τοῦ δρόμου, μικρὸς πρῖνος.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τοῦ μεγαλομάρτυρος, τῇ 23ῃ Ἀπριλίου, ἐορτάζεται μὲ ἐσπερινὸν κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ θεῖαν λειτουργίαν ἀνήμερα καὶ τὴν συνήθη ἐόρτιον δεξίωσιν τῶν προσκυνητῶν. Ἐπίσης τὸ ἐξωκκλήσιον ἐορτάζεται καὶ τῇ 3ῃ Νοεμβρίου μὲ θεῖαν λειτουργίαν καὶ δεξίωσιν εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐν Λύδδῃ ναοῦ τοῦ Ἀγίου.

Ἐπιστάτης καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἱεροῦ τούτου σεβάσματος ἐτύγχανεν ὁ συμπολίτης Νικόλαος Πέτρου Τσατταλιός.

3. Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος (Κοινῶς: Οἱ Ἀἰ-Ποστόλοι)

Τὸ μονῦδριον τοῦτο κεῖται νοτίως καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἐφάπτεται δὲ τῶν τελευταίων περιβολίων τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς περιφερείας τὸ Ξῖσος. Ἀνεκαίνισθη ἐκ θεμελίων, μεγεθυνθὲν μάλιστα ἀρκούντως, τὸ ἔτος 1923 ὑπὸ τοῦ μακαρίτου συμπολίτου μας Βασιλείου Καρανίκη (Κασία), πλοιάρχου μεγάλου σπογγαλιευτικοῦ συγκροτήματος μὲ σκάφανδρον. Ἐχει μῆκος 9 καὶ πλάτος 4 μέτρα, θύραν εἰσόδου εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν καὶ δύο παράθυρα, τὸ ἐν εἰς τὴν μεσημβρινὴν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευρὰν.

Τὸ Ἱερόν του, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ ὅλον μέγεθος αὐτοῦ, ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν ἐπεστεγασμένην διὰ λιθίνης τετραγώνου πλακῶς, Πρό-θεσιν εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν μὲ νιπτῆρα παραπλεύρως ταύτης καὶ μικρὸν παράθυρον ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα.

Τὸ Τέμπλον του, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη ἐξ ὑπαρχῆς κατὰ τὸν ἀνακαινισμόν τοῦ μονυδρίου, φέρει τὰς ἀρχικὰς αὐτοῦ εἰκόνας καὶ δύο νεουργεῖς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, ἔργα τοῦ Συμαίου ἀρχιμανδρίτου Μελετίου Βιτσαρᾶ. Καὶ ἡ μὲν τῆς Παναγίας φέρεται ὡς ἀφιέρωμα τῆς Εἰρήνης Ν. Βιτσαρᾶ, θυγατρὸς τοῦ κτίτορος τοῦ μονυδρίου καὶ συζύγου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἀγιογράφου, Νικολάου Βιτσαρᾶ, ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴν ἀκόλουθον ἀφιέρωσιν: «Οἱ κτίτορες Βασίλειος καὶ Μαρία Καρανίκη 1923». Ἡ δὲ ἐντὸς εἰκονοστασίου φερώνυμος εἰκὼν τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου εἶναι ἀνηρτημένη παραπλεύρως τοῦ Τέμπλου, ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου τοῦ μονυδρίου.

Τὸ Πλατὺ του, λίαν εὐρύχωρον μὲ πεζούλαν γύρωθεν, ἔχει δύο εὐθυ-τενῇ κυπαρίσσια καὶ μίαν ἀγλαδέαν εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευρὰν καὶ περιφράσσεται ἀπὸ περίβολον μὲ ξερολιθίαν. Εἰς δὲ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ ἔχει δύο νεόκτιστα δωμάτια, ἕκαστον μὲ τὴν στέρναν του, καὶ τρίτον εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου,

τῇ 29ῃ Ἰουνίου, ἐπανηγυρίζετο μὲ ἐσπερινὸν καὶ ἀρτοκλασίαν κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ μὲ θείαν λειτουργίαν ἀνήμερα, ἠκολούθει δὲ τὰς δύο ταύτας ἱεροτελεστίας πλουσιωτάτῃ δεξίωσις καὶ οἰκογενειακὴ διασκέδασις μὲ χοροὺς τῇ συνοδείᾳ ὀργάνων. Μετὰ λαμπρότητος ἐωρτάζετο καὶ ἡ ἐπέτειος ἐορτὴ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, τὴν ἐπομένην 30ῃν Ἰουνίου. Καὶ ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι, κατὰ καθιερωμένην συνήθειαν, ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τῶν Ἀποστόλων ἐωρτάζετο μὲ δωδεκαλείτουργόν, καθ' ὃν τρόπον ἡ ἐορτὴ τῆς Παναγίας τὸ Δεκαπενταύγουστον ἐορτάζεται μὲ δεκαπενταλείτουργον.

4. Ἡ Παναγία, Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου (Κοινῶς: Ἡ Παναγιά ἡ Ἐισώτισσα)

Καὶ τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὸ Μέσση Ξίσος, πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, εἰς περιοχὴν περιτριγυρισμένην ἀπὸ περιβόλια. Εἶναι ρυθμοῦ βυζαντινοῦ, σχήματος Σταυροῦ μὲ μικρὸν τροῦλλον ἄνευ Παντοκράτορος, κισσαροπλακώστρων καὶ μὲ ὀλίγα στασίδια. Ἐχει μῆκος 11 καὶ πλάτος 4,5 μέτρα, θύραν εἰσόδου καὶ δύο παράθυρα εἰς τὴν νοτίαν αὐτοῦ πλευρὰν καὶ ἄλλα δύο παράθυρα εἰς τὴν βορείαν. Ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς θύρας εἰσόδου ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφὴ δηλοῦσα τὸν ἀνακαινιστὴν καὶ τὸ ἔτος ἀνακαινισμού τοῦ μονυδρίου :

«Δέησις Ἰωάννου Χατζηϊωάννου, Α' Ἰανουαρίου 1881».

Τὸ Ἱερὸν τοῦ μονυδρίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθός του, ἔχει τετράγωνον Ἀγίαν Τράπεζαν, Πρόθεσιν πρὸς βορρᾶν, νιπτῆρα πρὸς νότον καὶ βεργοσιδηρόφρακτον μετὰ ὑαλοπίνακος παράθυρον ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα. Εἰς τὸ Τέμπλον του ὑπάρχουν αἱ ἄνευ ἀγιογραφικῆς τέχνης παλαιαὶ αὐτοῦ εἰκόνες, ἐπεσκευασμέναι, ἡ δὲ εἰκὼν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου εἶναι τοποθετημένη ἐπὶ δισκελίῳ.

Πρὸ τῆς θύρας εἰσόδου εἰς τὸ μονύδριον ὑπάρχει ταπεινὸν μνημεῖον κάποιας γραίας ὀνομαζομένης Ἀννάκι. Αὕτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀνακαινισμού τοῦ μονυδρίου παρέμενεν εἰς αὐτὸ ὡς ἐπιστάτρια συντηρουμένη ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀνακαινιστοῦ Ἰωάννου Χατζηϊωάννου (τοῦ Σπαραγγιοῦ).

Τὸ Ἱερὸν τοῦτο σέβασμα περιβάλλεται ὑπὸ περιβόλου ἔχοντος μεγάλην ἐξώθυραν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν του, ἐπισκευασθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 1881, ὅτε ἀνεκαινίσθη τὸ σέβασμα. Εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ περιβόλου τούτου ὑπάρχουν τρία θολωτὰ κελλία, εἰς ἓν τῶν ὁποίων ὑπάρχει ὑπ' αὐτὸ στέρνα. Ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τοῦ κελλίου τούτου, κατὰ τὸν ἀνακαινισμόν τοῦ μονυδρίου, εἶχε προστεθῇ κεραμοσκεπὲς δωμάτιον μὲ θύραν εἰσόδου εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν του καὶ δύο παράθυρα, τὸ ἐν εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν βορείαν. Εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ περιβόλου ὑπάρχει μέγας πρῖνος, μεγάλη ἀμυγδαλὴ καὶ μερικὰ ἄλλα δένδρα.

Ἐκτὸς τοῦ περιβόλου, πρὸς ἀνατολὰς, καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ

τῆς ἐξωθύρας αὐτοῦ ὑπάρχει χώρος στρογγύλος μὲ πεζοῦλαν γύρωθεν καὶ εἰς τὸ μέσον τούτου πρῖνος. Πρὸς νότον δὲ τοῦ περιβόλου ὑπάρχουν μέγας ἡμερος πεῦκος, μερικὰ κυπαρίσσια, στέρνα καὶ καλλιεργήσιμοι ἀγροὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν κυριότητα τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιώτου, κοινῶς Μιχαήλη. Ἐξηγεῖται δὲ τοῦτο, ἀφοῦ τὸ μονύδριον ἡ Παναγία ἡ Ξισώτισσα ὑπῆρξε μετόχιον τῆς σταυροπηγιακῆς ταύτης μονῆς, δι' ὃ καί, ὅπως σημειοῦμεν εἰς ἄλλο σημεῖον τῆς παρούσης μελέτης ἡμῶν, εἰς τὰς ἐπετείους αὐτῆς ἐορτάς κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας προΐστατο ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς.

Ἡ ἐπέτειος ἐορτὴ τοῦ ἐξωκκλησίου, τῇ 21ῃ Νοεμβρίου, ἐορτάζεται πανηγυρικώτατα τόσον ἀφ' ἐσπέρας δι' ἐσπερινοῦ καὶ ἀρτοκλασίας ὅσον καὶ ἀνήμερα μὲ θείαν λειτουργίαν, μὲ συρροὴν πολλῶν προσκυνητῶν καὶ πλουσίαν δεξίωσιν. Ἐπίσης τὸ μονύδριον ἐορτάζεται, καθ' ὃ Παναγία, καὶ τὸν Δεκαπενταῦγουστον καὶ δὴ μὲ δεκαπενταλείτουργον.

Ἡ ὅλη ἐμφάνισις τοῦ μονυδρίου, τοῦ ὁποῦ ἐπιστάται ἀναγνωρίζονται οἱ κατιόντες τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀνακαινιστοῦ Ἰωάννου Χατζηιωάννου, πείθει ὅτι τοῦτο εἶχε προϋπάρξει καλογηρικὸν Κάθισμα.

Προσθέτομεν ὅτι ἐπὶ Ἰταλοκρατίας ἡ Δημαρχία τῆς νήσου, ἐν τῇ μερίμνῃ τῆς διὰ τὴν ὑγίειαν τῶν συμπολιτῶν μας, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διασκευάσῃ τοῦτο εἰς νοσηλευτικὸν ἀπομονωτήριον διὰ τοὺς φυματικούς, μὲ νοσηλευτὰς τοὺς δημοτικούς ἰατροὺς ἐκ περιτροπῆς. Ἡ πρωτοβουλία αὕτη, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Δημαρχία εἶχε προβῇ εἰς τὰς ἀπαραιτήτους προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας, δὲν ἐτελεσφόρησε λόγῳ τῶν τότε δυσμενῶν πολιτικῶν συνθηκῶν ἐν τῇ νήσῳ.

5. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος (Κοινῶς: Ὁ Ἅις Νικόλας τοῦ Ξισοῦ)

Τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦτο κεῖται ἀνὰ μέσον περιβολίων, βορείως τῆς Παναγίας τῆς Ξισώτισσας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέχει μόλις ὀλίγα μέτρα, τὸ χωρίζουν δὲ ἀπὸ αὐτὴν ὁ ἐκεῖθεν διερχόμενος ἀγροτικὸς δρόμος καὶ περιβόλι τοῦ γράφοντος. Ἔχει μῆκος 9 καὶ πλάτος 4,5 μέτρα, τὸ δάπεδόν του εἶναι ἐστρωμένον διὰ λιθίνων πλακῶν, ἔχει θύραν εἰσόδου εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν του καὶ στερεῖται παραθύρου.

Τὸ ἱερὸν αὐτοῦ ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν μὴ ἐντοιχισμένην, Πρόθεσιν εἰς τὴν βορείαν πλευράν του, παραπλεύρως ταύτης μικρὸν νιπτῆρα καὶ ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα μικρὸν φωταγωγὸν φεγγίτην. Εἰς τὸ μικρὸν ξύλινον Τέμπλον του ὑπάρχουν αἱ ἀπλῆς ἀγιογραφικῆς τέχνης ἀρχικαὶ αὐτοῦ εἰκόνες.

Πρὸ τῆς θύρας εἰσόδου εἰς τὸ μονύδριον ὑπάρχει, πολὺ μικρὸν προαύλιον, στερεῖται δὲ περιβόλου καθὼς καὶ στέρνας. Ἡ ἔλλειψις ταύτης πρέπει

νά αποδοθῇ εἰς τὸ ὅτι τὸ ἐξωκκλήσιον εὐρίσκεται τόσον κοντὰ εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ξισώτισσαν.

Ἡ ἐπέτειος τῆς ἐορτῆς τοῦ ἐξωκκλησίου, τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου, πανηγυρίζεται μὲ περιωρισμένον μὲν ἀριθμὸν προσκυνητῶν, ἀλλ' ὅμως ὄχι μόνον μὲ θεῖαν λειτουργίαν ἀλλὰ καὶ μὲ ἐσπερινὸν μετ' ἄρτοκλασίας κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ μὲ ἐόρτιον κέρασμα.

6. Ὁ Ἅγιος Νικήτας (Κοινῶς: Ὁ Ἅγιος Νικήτας τοῦ Ξισοῦ)

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἐξωκκλήσιον κεῖται βορείως καὶ εἰς ἀπόστασιν 200 περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, παραπλευρῶς τῶν τελευταίων περιβολίων τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Μέσα Ξίσου, ἐπὶ τοῦ δρόμου τοῦ ὁδηγούντος εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὸ "Εξω Ξίσος. Ἐχει θύραν εἰσόδου εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν του καὶ στερεῖται παραθύρου, περιβόλου καὶ στέρνας, πιθανώτατα λόγῳ τῆς γειτνιασεώς του πρὸς τὴν Παναγίαν τὴν Ξισώτισσαν.

Τὸ μικρὸν Ἱερὸν τοῦ μονοδρίου ἔχει Ἁγίαν Τράπεζαν ἐντοιχισμένην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα, Πρόθεσιν εἰς τὴν βορείαν πλευράν του, παραπλευρῶς ταύτης μικρὸν Νιπτῆρα καὶ μικρὸν φωταγωγὸν φεγγίτην ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα, ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν.

Ἐπὶ τοῦ μικροῦ Τέμπλου τοῦ σεβάσματος ὑπάρχουν αἱ ἀρχικαὶ εἰκόνες του, ἥτοι τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ δύο τοῦ μεγαλομάρτυρος.

Ἡ ἐπέτειος τῆς ἐορτῆς του, τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου, δὲν παρουσιάζει μὲν συρροὴν προσκυνητῶν πλὴν ὅμως οὔτε κατὰ τὸν ἐσπερινόν, κατὰ τὴν παραμονήν, λείπει ἡ ἄρτοκλασία οὔτε καὶ μετὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν, ἀνήμερα τὴν ἐορτήν, ἡ δεξιῶσις μὲ κεράσματα, καφέδες καὶ συμαῖνὰ ἀκούμια.

Ἐπιστάτης τοῦ μικροῦ τούτου ἱεροῦ σεβάσματος ἀναγνωρίζεται συγγενῆς τοῦ μακαρίτου συμπολίτου μας Δημητρίου Μαργελλῆ.

7. Ἡ Παναγία, Κοίμησις τῆς Θεοτόκου (Κοινῶς: Ἡ Παναγιά ἡ Μυρταριώτισσα)

Τὸ Ἱερὸν τοῦτο σέβασμα, τὸ ὁποῖον τελεῖ ὑπὸ τὴν συνεχῇ φροντίδα τῶν ἐπιστατῶν του, οὔτω δὲ παρουσιάζεται πολὺ περιποιημένον, εὐρίσκεται ΒΔ. τῆς Παναγίας τῆς Ξισώτισσας, ἐπὶ πλατώματος ἐν εἵδει μικροῦ ὄρεπεδίου, καταφύτου ἀπὸ μύρτα (μυρσινοθάμνους), γεγονὸς εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ὀφείλεται ἡ ἐπωνυμία τῆς Παναγίας ὡς Μυρταριώτισσας (μυρτάρι[ο]ν ὑποκορ. τοῦ μύρτον, τό). Ἐχει μῆκος 8,5 καὶ πλάτος 4 μέτρα, δάπεδον κισσαροστρωμένον καὶ διακοσμημένον μὲ μαῦρα μικρὰ χαλίκια, κοσμεῖται διὰ τοιχογραφιῶν καὶ ἔχει στασίδια.

Τὸ Ἱερὸν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ ὅλον μέγεθός του,

ἔχει Ἀγίαν Τράπεζαν μὴ ἐντοιχισμένην, Πρόθεσιν εἰς τὴν βορείαν πλευράν του, μικρὸν νιπτῆρα παραπλευρῶς ταύτης, μικρὸν ἑρμάριον εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν καὶ μικρὸν παράθυρον ὑπὸ τὴν Ἀχιβάδα. Εἰς τὸ Τέμπλον του, τὸ ὁποῖον ἔχει μικρὰ ἀπλᾶ σκαλίσματα, ὑπάρχουν αἱ ἀρχικαὶ αὐτοῦ εἰκόνες, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τῆς Παναγίας τῆς βρεφοκρατοῦσης ἔχει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν : «Κυριακὴ καὶ Γεώργιος Κωσταρᾶς 1890 ἐν Ἱερουσαλὴμ». Ἡ θύρα εἰσόδου εἰς αὐτὸ εὐρίσκεται εἰς τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πλευράν.

Πρὸ τοῦ ἐξωκκλησίου ὑπάρχει εὐρύχωρον Πλατὺ, πλακόστρωτον μὲ πεζούλαν γύρωθεν καὶ μέγα ὀμπρελοσιδὲς πριναρί. Τοῦτο παρουσιάζεται μὲ δύο ἡνωμένους κορμούς, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ δύο δένδρων ἐνωθέντων σὺν τῇ αὐξήσει των. Ὁ κορμὸς δ' οὗτος περιβάλλεται ἀπὸ λιθόκτιστον πεζούλαν.

Τὸ μονὺδριον μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸ χώρου του περικλείεται ἀπὸ περίβολον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐξώθυρον εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν του. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει θολωτὸν κτίσμα, προσφάτως ἐπισκευασθέν, χωρισμένον εἰς δύο ἀνεξαρτήτους χώρους μὲ ἰδίαν ὁ καθεὶς θύραν πρὸς ἀνατολάς. Ὁ εἰς μάλιστα ἔχει ὑπ' αὐτὸν καὶ μικρὰν στέρναν. Ὑπάρχουν εἰσέτι εἰς τὸ Πλατὺ δύο μονώροφα δωμάτια, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει ἰδίαν θύραν εἰς τὴν βορείαν πλευράν του, παράθυρον καὶ στέρναν. Ἐξω δὲ τῆς περιοχῆς τοῦ μονυδρίου καὶ ΝΑ. τούτου ὑπάρχουν τρία νεόκτιστα δωμάτια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἔχει ὑπ' αὐτὸ καὶ στέρναν, χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν των διὰ θερινὴν διαμονήν.

Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τῆς Θεομήτορος κατὰ τὸν Δεκαπενταύγουστον ἐορτάζεται μὲ δεκαπενταλείτουργον, ἀνήμερα δὲ τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως, τῇ 15ῃ Αὐγούστου, τὸ ἐξωκκλήσιον πανηγυρίζει μὲ σηματοστολισμόν, κωδωνοκρουσίας, δεξιώσιν καὶ οἰκογενειακὴν διασχέδασιν τῇ συνοδείᾳ μουσικῶν ὁργάνων.

[Σ.τ.Σ. Τὸ κείμενον τοῦ μακαριστοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Σωτηρίου Καρανικόλα εἶχε ἐπιμεληθεῖ ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Καρανικόλας, ὁ ὁποῖος εἶχε προσθέσει καὶ τίς ὑποσημειώσεις. Πρέπει νὰ διευκρινισθεῖ ὅτι ὅσα γράφονται στὴν ἐργασία δὲν ἐκφράζουν τὴ σημερινὴ κατάστασιν, ἀλλ' ἐκείνη τῆς ἐποχῆς πού συντάσσεται (ὁ Σ. Κ. ἀπεβίωσε, ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὸ 1957). Ἐτσι δὲν ἦταν δυνατό νὰ γίνῃ λόγος γιὰ τὴ σημερινὴ εὐχάριστη ἐξέλιξιν καὶ τακτοποίησιν τοῦ Μιχαήλ, πού οἱ ἐπίτροποί του μὲ ἐπαινετὴ πρωτοβουλία ἔχουν θαυμάσια νοικοκυρέψει. Ἀκόμη πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ συγγραφέας δὲν εἶχε προλάβει νὰ ὁλοκληρώσῃ τὸ ἔργον του γιὰ τὰ ἐκτὸς τῆς πόλεως τῆς Σύμης μοναστήρια καὶ ξωκκλήσια. Ὡστόσο, τὸ δημοσιευμένο εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὸ, πλούσιο καὶ καλύπτει μεγάλο κενό].

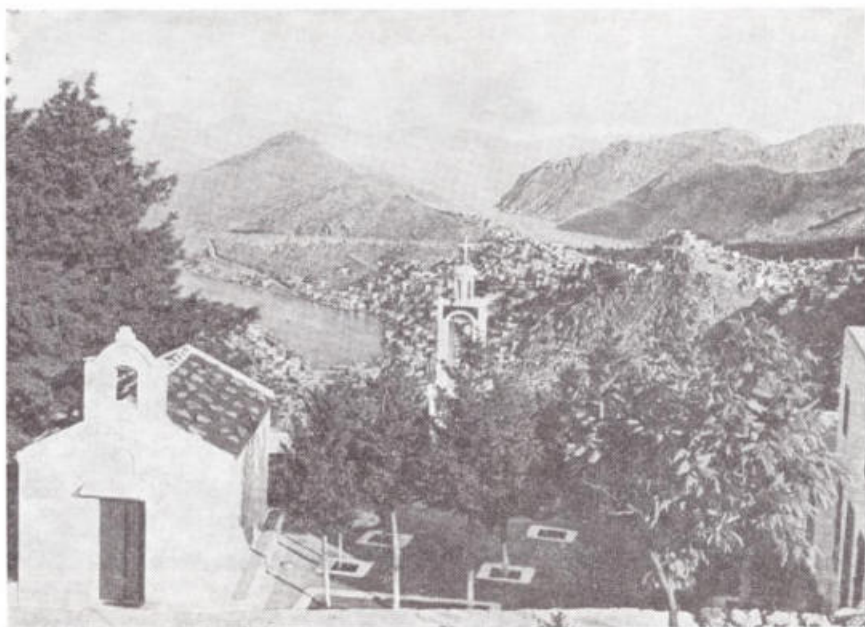

Παναγία ἡ Ὑπακουή.

Παναγία ἡ Καθολικὴ.

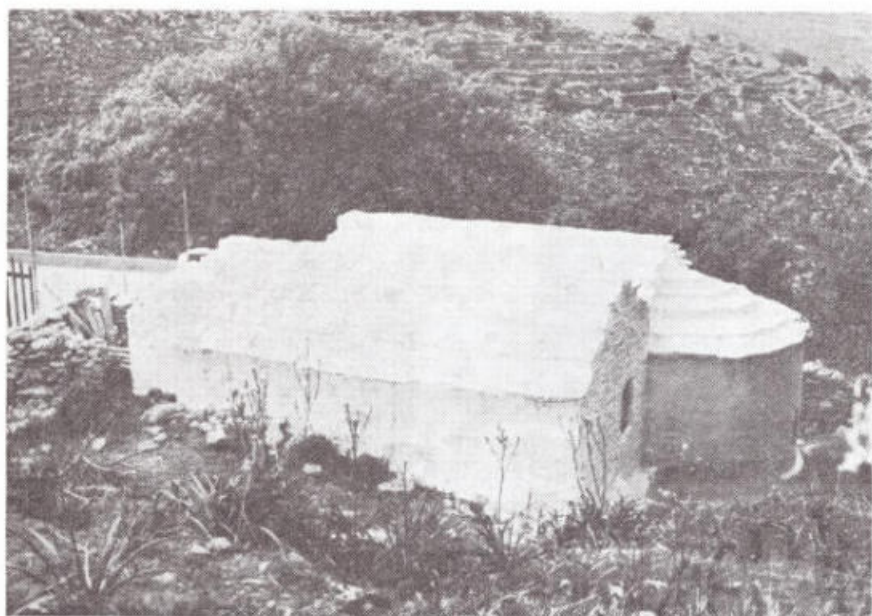
Ὁ Ἄϊς - Φανούρης.

Ὁ Μιχαήλ (Ρουκουιάτης).

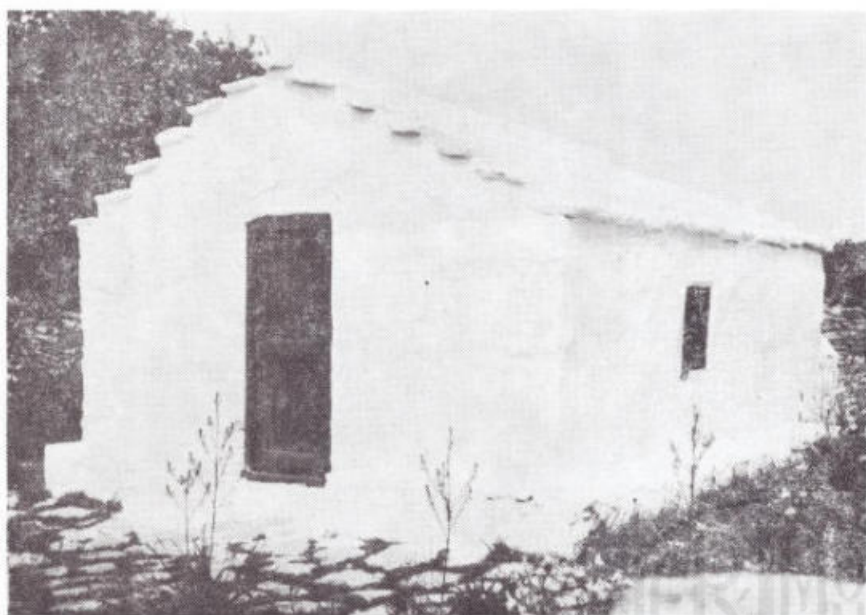
'Ο "Αι - Μιλανός.

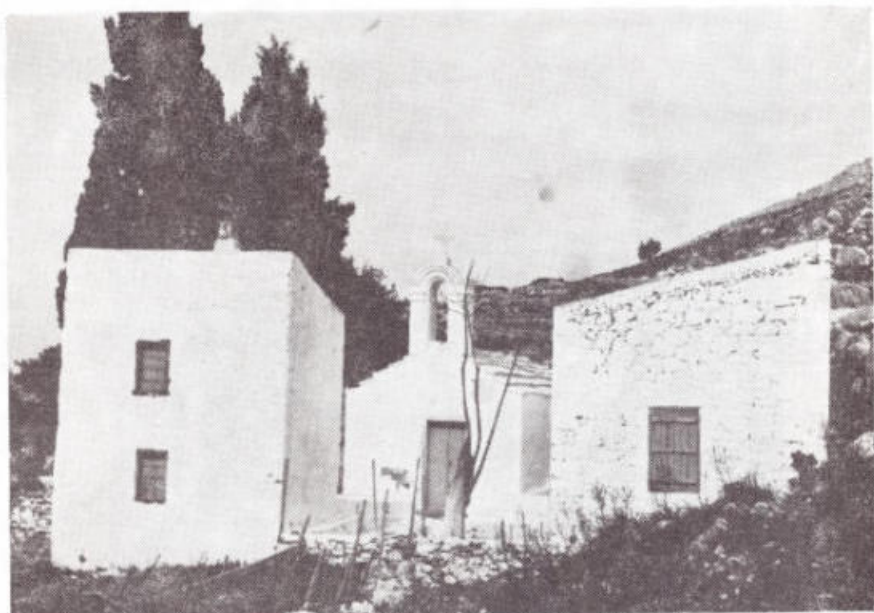
'Η Αγία Παρασκευή.

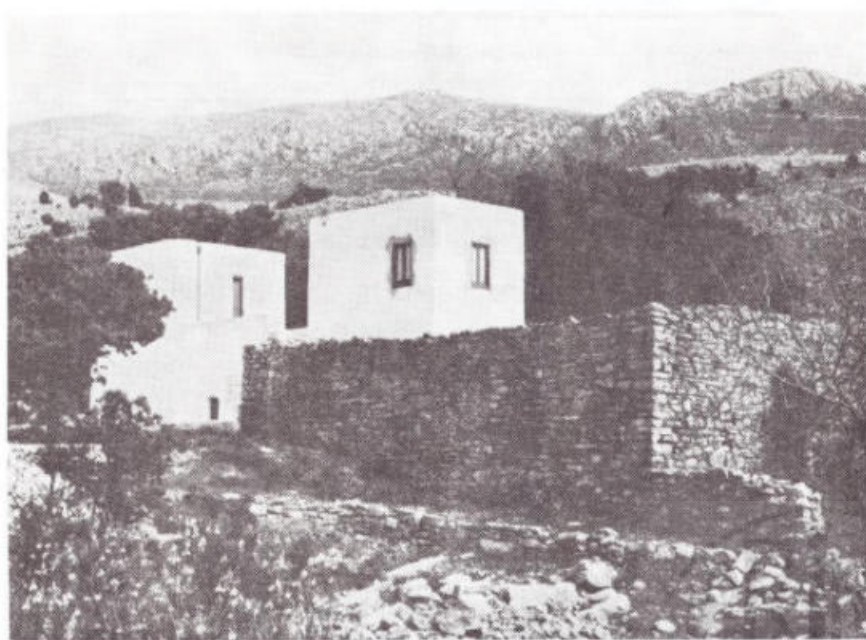
Ὁ Περιμπλώτης.

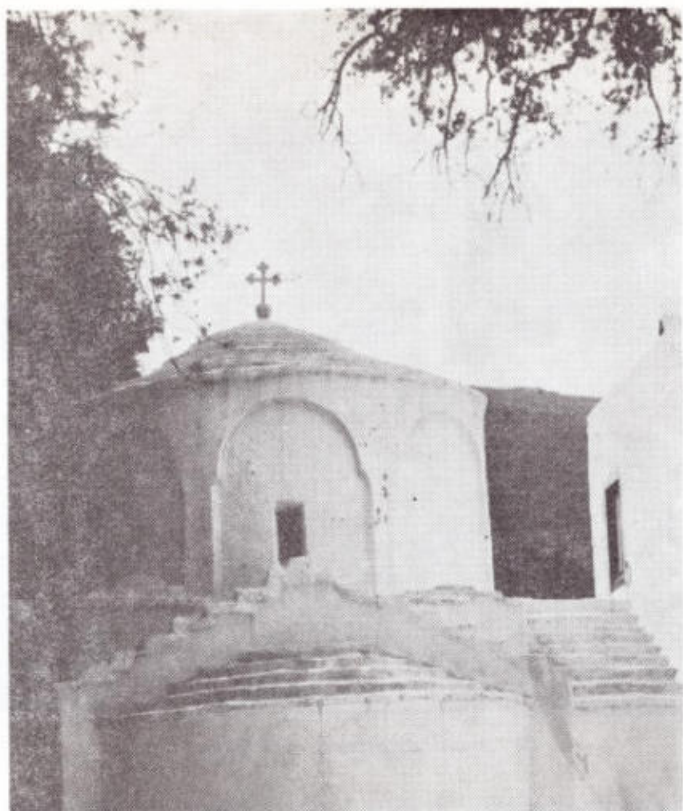
Ὁ Ἅγιος Γεώργιος τοῦ Ξίσου.

Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι τοῦ Ξίσου.

Παναγιά ἡ Ξισώτισσα.

Παναγιά ἡ Σισώτισσα

Ὁ Ἅγιος Νικήτας τοῦ Εἰσους